

DR. SÓLYOM SÁNDOR

ISMERD
MÉG
MAGADAT!

Dr. Solyom Sandor

DR SÓLYOM SÁNDOR

ISMERD MEG
MAGADAT!

BUDAPEST
STEPHANEUM NYOMDA

1946

Nihil obstat. Dr. Geysa Pataky m. p., censor dioecesanus. Nr. 3489/1946. Imprimatur.
Vacil, die 26. Augusti 1946. † Josephus m. p., episcopus.

A kiadásért felelős: Dr. Sólyom Sándor. — Stephaneum nyomda Budapest.
Felelős: Ketskés János.

A küzdelmes emberlét és életharc

két egyszerű hősének :

édesanyámnak és édesapámnak

ajánlom fiúi szeretettel

első könyvemet.

MOTTÓ:

*„Mint a hajnal pírját felragyogtatom
tudásomat mindnyájuknak,
És hirdetem azt messze vidékeknek...
Felkeresem az összes alvókat,
És megvilágítom mindazokat,
kik biznak az Úrban.
Kiöntöm továbbra is a tanítást próféta szóval,
Azoknak juttatom, kik bölcseséget keresnek.
És nem hagyok fel vele nemzedékről
nemzedékre,
Míg el nem jő a szent korszak!
Hadd lássátok, hogy nemcsak magamnak
fáradtam,
Hanem mindazok javára,
kik igazságot keresnek.”*

(Jézus Sir. 24, 44—47.)

I. A legnagyobb világtalány.

„Hazugság, kétszínűség, ellentétesség vagyunk, s önmagunk előtt bujkálunk és rejtőzködünk.” (Pascal.)

EMBER A VIHARBAN.

*„Több vihar van az ember életében,
mint a tengeren.”*

Életértékuhanás.

Stuck „Háború” című híres festményén az embergyilkolás legborzalmasabb képe tárul elénk.

Szinte látszik rajta, mint vonaglik a szétroncsolt, ezer sebből vérző hullatömeg. Valósággal hallani a vérben-sárban fetrengők utolsó, elhaló, iszonyatos halálhörgését.

A hullahegy tetején pedig győzelmétől megittasultan tombol toporzékoló paripáján a Halál. Luciferi gúnymosoly ül ki ajkára. Élvezi mámoros diadalérzettel kaszaboló hóhérmunkája, az annyi gyászthozó életaratás fölötti örömet.

Mintha csak azt kiáltaná:

— Ide nézzetek ti földi Titánok! Győzelmeitek az én győzelmem! De vereségeitek is az én diadalom!...

Világkép ez! Gyötrelmekből eltorzított korunk valóságot visszatükröző torzképe!

Az emberirtás korát éljük.

Egy statisztikus kiszámította, hogy az utolsó 70 évben negyvennél több háború dúlt föl a világ békéjét... benne két hosszú, borzalmas világháború, mely az egész földkerekséget elöntötte könny- és vérözönével... Tehát minden másfél évre esett egy háború.

Egy áldottlelkű jámbor asszony ezt a világkrízist a maga egyszerű bölcsességével s természetes meglátással így fejezte ki:

— A gonoszok úgy elszaporodtak a világban, hogy már nem férnek el a pokolban. Ilyenkor a pokol mindig kicsap és az ördögök elárasztják a földet. Ők okozák szenvedéseinket és pokollá teszik az életünket...

Bizony leperzselik ezek a szenvedések életünk

májusfájáról a díszeket, meghervasztják magát az életfát is... S mi ott állunk kifosztva, üresen, dísz nélkül, kiszáradva egyszercsak a sír szélén, amelybe egy hervadt életfa hullik.

Nagy rabló az élet, de nagy ajándékozó is!

Jönnek a napok... az évek... S mindegyik hoz a számunkra valamit, de ugyanakkor tép is le egy-egy dísz rólunk; rabol is el kedves szépségeket tőlünk, amikhez úgy ragaszkodtunk, amiktől oly nehéz elválnunk... Megfoszt régi értékeinktől, de új értékekkel gazdagít; új szépségekbe öltözteti most már nem a külsőnket, hanem a belsőnket...

Amit az élet egyszer elvett tőlünk, azt nem igen szokta visszahozni. De ad helyette új kincseket: az élet-tapasztalatok gazdag kincsházát nyitja meg előttünk.

Belső nagy kataklizmákból születik meg reményteljes, biztató ígéretekkel telten az Új-Ember. S ő ad új arculatot a világnak.

Csak magunk ne árusítsuk ki szívünk értékeit tékozló könnyelműséggel, akkor legalább lélekben nem fogjuk soha koldusnak érezni magunkat.

Megkérdezték egyszer a görögök bölcsüktől:

— Melyik a legfontosabb tudomány?

— Elfelejteti a rossz napokat! — hangzott az igazán bölcs felelet.

A rossz elfelejtésére pedig vonuljunk vissza gyakran a mi angyalvárunkba, abba a mi óvóhelyünkbe, ahol csendben meghúzódhatunk, míg elvonulnak fölöttünk a sorscsapások viharai.

Szíved a te várad! Keress hát ott menedéket!

Minél sötétebb körülöttünk a világ, nekünk annál fénylőbb lelkű emberekké kell lennünk, hogy az élet elborult árnyképére a ragyogó sugarakat rávetítsük.

Örömforrásokat fakasztani a szenvedések Golgota-hegyi szikláiból! Mert vannak örömfakasztó szenvedések is!

De ezeket ne kint, hanem bent, a lelked mélyén keresd!

A szenvedések magunkfelé fordító ostorcsapásai ismeretlen kincsestárnák felfedezésére indítanak bennünket.

S az ilyen magunkbaszállásból nagyobb gazdagsággal térhetünk vissza, mint egy földkörüli utazásból.

Tudjátok melyik ország lehet a Boldog-ország itt a földön? Az, amelyiknek sok magáratálált, önlelkét felszabadított, boldog embere van!

A legjobb barátunk és legártalmasabb ellenségünk állandóan velünk van, magunkban hordjuk.

— Senki se tud neked annyit ártani, mint tenmagad! Azért senkitől se félj, csak önmagadtól!

A legtöbb ember önmagának hazudik a legtöbbet, de így csapjuk is be magunkat a legjobban.

Senki sem tud úgy hizelegni nekünk, mint mi magunk. De ezzel a magunknak udvaroló önámítással követjük el a legvégzetesebb öncsalást, amely a legkeservesebb csalódások sorozatát indítja el.

Ha az emberi élet értékdevalvációját meg akarjuk akadályozni, akkor önmagunkkal szemben a legszigorúbb bíró szerepét kell betöltenünk s állandóan ítéletet tartani minden cselekedetünk fölött.

Önmagunkat így tehetjük újból értékkessé!

„Életre ítélték!”

Mély gondolatot fejez ki ez a találó magyar filmcím. Mert mi valóban nem halálra, hanem életre ítélték vagyunk!

Vergődve, gyötrődve is, de élnünk kell!

Pedig sokszor nehezebb elszenvedni az életet, mint a halált...

Csak az a nép s az az ország maradhat fenn, amelynek fiai akarnak hősi, áldozatos életet élni.

Ma nem annyira hősi halottakra, mint inkább *élet-hősökre* van szükség!

Nem a halál a célunk, hanem a *halhatatlanság!* Nem az elmúlás, hanem az élet, az *Örökélet!*

Hősi halottainkat az isteni érdemkereszt s a jutalom égi koronája várja. Az élethősöket legtöbbször csak töviskoszorú övezi a földön...

De vérverejtékes keresztútunk gyötrelmes stációjárása közben már ott csillog fejünkön láthatatlanul,

gloriolás fényben a győzteseknek járó dicssugár. Csak tűz-zük fel diadalmas nagylelkűséggel, hűséges áldozatos-sággal életkeresztünket mi is a saját Golgotahegyünkrel

Az egész földkerekséget elborító harcterek „csatapiacán” a legolcsóbb mindig az ember volt. Az élet-börzén mi vagyunk a legértéktelenebbek. Az embertőzsdén a vérontás mindig nagyon lenyomja árfolyamunkat. Egy-egy halhatatlan lélek mit sem számít, nincsen ázsója. A lélekkufár ördögi gonoszság a lélekkínzó pokol sötét nagyüzeme számára dolgozik, s hosszú időre leigázott rabszolgasorba süllyeszti az embert.

A Halálvőlegény talán egy emberöltő félszázada alatt sem jegyzett el magának annyi embert, mint a mostani.

S mennyi „fekete vőlegény” jeltelen vagy egyszerű fakeresztes sírhalma temette el annyi sok szomorú „fekete menyasszony” reményteli, boldog álmát...

Halottak hekatombáin, vértengerben gázol diadalmas göggel a pihenni nem akaró Vén-Kaszás. S egyre újabb halottregimenteket sorakoztat hosszú gyász-szemlére a Világ Ura elé.

Mi élők meg olajfákhegyi órákat szenvedünk át, életküzdelseinkben vérverejtékezve, halálváró remegéssel.

Az életért mindenkinek keserű tandíjat kell fizetni. De ebből a keserves leckéből új, szebb életet élni tanulunk meg. Így alakulunk át tanulókból az élet mestereivé, sőt művészeivé.

Ebben a nagy átalakulásban rejlik az emberi élet felbecsülhetetlen értéke.

Az élet értelmetlenségét kuvikolókkal, a földi gyarló találgatásokkal szemben, én annak isteni értelmét akarom beleharsonázni a porbavert, letiport életrokkantak lelkébe; a sorstól sújtott életharcosok vert hadosztályainak égi vezényszóként odakiáltani:

— Fel a fejjel! Előre! Bátran, mindig csak előre! Irány a Végcél! A Legfelségesebb Hadúr, a Királyok Királya elé örök dísz-szemlére felsorakozni! A gyáva árulókra kárhozatos ítélet, a győztesekre hősöknek járó jutalom vár!

— Ember! Küzdj és szenvedj! Győzz. gyógyulj, vagy

halj meg! De mindenekelőtt élni, élni tanulj meg! Élni kitartó hűséggel és hősiességgel utolsó leheletedig, míg lelked nem győzedelmeskedik a Halál felett is! A földi élet jutalma Örökélet lesz! Mert „a rosszal jó áll szemben, s a halállal Élet!” (Jéz. Sir. 33, 15.)

Dísz-szemle.

Amikor körülöttünk Isten Halál-Angyala aratja folyton az emberi élet érett és éretlen kalásztábláit, amikor szinte halljuk és érezzük a nagy Kasza suhogását, én az életmúlás gyászénekébe belezengem az életöröm harcok csatazaját, szenvedések jajszavát, halálhörgés sóhaját túlharsogó dalát.

Új életet vetek a kidőlt helyére, amely szebb, tisztább lesz, ha nem csúfitja el „az ellenséges ember konkolyhíntése”. (V. ö. Mt. 13, 24—30., 36—43.)

Több kötetben szeretném vetni az élet magvát, mint a Magvető szorgos magszórója. Kévéket kötök a magvetésből. Elédállítom kenyérigérő keresztben: Cséplő ki a sorscsapások botütéseivel. Öröld meg a szenvedések malmában. Dagaszd be könnyekkel és süsd meg a megpróbáltatások tűzében: s eléd kerül életadó, örökéletre tápláló kenyérnek.

Meg akarom írni számodra az élethimnusz kottáját: legyen indulód a földi zarándokúton!

Évezredek legimpozánsabb körmenetét fogom előtted filmszerűen lepergetni: az emberiség hömpölygő, hatalmas áradatait lelked vásznára vetíteni, az elsőktől az utolsóig.

Bemutatom a Teremtés Életkapuján kiáradó ember-vándorok diadalmenetét.

Elvezetlek a Bűn Siralomvölgyébe...

S a szenvedéssel teli „Könnyek Völgyét” elhagyva, átlépünk a gyászmenetes Halál fekete kapuján, amely az Örökkévalóságot tárja fel előttünk.

Teremtés Koronája! Élet Királya! Földkörútas Ember-testvérem! Jöjj velem s nézd végig Te is e végeláthatatlan dísz-szemlét az Élet országútján.

Ott táncol előtted a kacagó, játékos Ifjúság. Ők nem

ismernek multat és jövőt, csak édes jelent. A tegnapot már elfeledték s a holnapra nem gondolnak még. A ma pillangóit kergetik. Ábrándos bohósággal építik kártyavárukat és sírnak, ha összeomlik. Virághímes, napsugaras, tündéri mesevilág ez. Még nem tudják, hogy van hideg, zordon valóság is.

Jönnek utánuk a munka fáradt igavonói, akik verejtékezve küzdenek a létért, hogy távoltartsák maguktól a szegénység és nyomor rémét.

Ott rogyadoznak az élő halottak: a bűn roncs, görnyedt rabszolgái. A gyászvitézek siralmas, vert hada.

A boldogság pacsirtadalos csapata a legkisebb. Azok énekét is elnyomja a zokogás, nyögés és fájdalom jajszava.

S jön végül a tompa, néma fájdalom gyászkocsis, koporsós sora, amely fölött fehér és fekete szárnyakon keringenek az üdvözült és elkárhozott lelkek seregei, a győzelem és bukás földöntúli szellemjárásának víziójában.

És e sorba egyszer a te lelked is beáll. Diadalmas röppenéssel, vagy megtört, szárnyszegett vergődéssel, -- Tőled függ!

Az ember arca régen Isten-arcú volt. A földön ezt kell kialakítani, mert a Világítélet nagy dísz-szemléjén az Örök Bíró az Istenarcúakra tekint csak, és ők lehetnek egyedül az Ő égi szemlélői.

Az Isten-Ember végigjárta előttünk ezt az utat. Elénk élte győzelmesen az emberi élet mintáját. Kitaposta számunkra a leggöröngyösebb utat, csak követni kell!

Erre az útra akarlak elvezetni Téged!

Az „Ismerd meg magadat” lámpagyújtás szeretne lenni. Talán nem lesz hiábavaló, ha csak annyi fényt áraszt is, mint az útszéli szentjánosbogárka. Mutatni akarom az élet vándorainak én is, hogy melyik a boldogságkeresés egyetlen helyes útja.

Bárha elmondhatnád végigolvasása után Te is:

„Hogy diadalmas, győztes út az Élet,
Isten-Ember, Te tanítottál rá,
Köszönöm Néked!”

(Egy egyetemi hallgató.)

ÉLET A SZEMFEDŐ FÁTYOLÁN KERESZTÜL.

„A bölcsek élete nem más, mint a halálról való elmélkedés.” (Plato.)

Kor- és kórtünet.

A kecskeméti törvényszéken pár évvel ezelőtt érdekes per folyt le. Fantasztikus csalás miatt indított az ügyészség eljárást három grafológus ellen. A főtárgyalásra közel 2000 sértett volt beidézve. A főgrafológus ugyanis előre elkészített, tömegesen lesokszorosított, teljesen azonos tartalmú leveleken küldte meg „lelki klinikájához” forduló valamennyi páciensének a lelki vigaszokat és prófétai eligazításait.

Engem most nem az „egyéni elbánás hiánya”, nem is a per vád- és védbeszédei érdekelnek. Még kevésbé az ítélethirdetés eredménye. Egyedül és kizárólag az a tény, hogy ez a kórtünet mennyire „kórtünet” egyszersmind manapság.

A hiszékeny és könnyen becsapható emberek akkor zarándokolnak ilyen tömegesen álprófétákhoz lelküket vizsgáltatni, amikor beteg az. Mint ahogy orvoshoz is akkor megyünk, amikor gyógyulást keresünk.

De hogyan ismerhetne bennünket rajtunk kívül álló idegen, ha mi sajátmagunkat sem ismerjük?

Az emberiség lelkisége az életbölcselet magas angyalvár-tornyából nézve nagyon furcsa panorámát mutat. Kavargó mélységeiben eddig lehetetlennek tartott ellenszélmondások feszülnek.

Élesszemű nagy bölcselőnk, Trikál, így írja le ezt a lelkületet „Az új ember” c. munkájában:

— Minden ízében rendkívül bonyolult. Sőt kaotikus. Egy századnak minden forrongása, vágya és akarása benne sistereg. Hívó és hitetlen; túlzóan anyagias és túlzóan szellemi; szereti a tudományt és megveti a tudományt; művész és földhözragadt, koldus lélek. Keresi a

tárgyiasságot és határtalanul önző és csak magának hívó. Gyűlöli a babonát és babonában fetrengő. Hazafias és pacifista. Osztályegyesülést hirdet és tele van osztálygyűlölettel. Lemondó és aranyban bízó. Rendet akar és felforgat mindent. Elmélyedő és túlságosan gyerekes. Szélsőséges a szabadságig és akaratnélküli tiszta gép. A gépet emberre, önmagát meg géppé alakító. Csodákat kacagó és csodákat váró...

Íme ezek a robbanó erők gyülemlenek minden ember szelleme mélyén.

S az eredmény?

— Minden cseppfolyós állapotban van... Váratlanul és hirtelen valami új világ kapujához értünk, amely egészen más, mint a régi.

Azért int a bölcselő már a második világháború kitörése előtt:

— Rendkívül fontos, hogy tisztán lássunk azokon a fullasztó gázokon keresztül, amelyek a kor borzalmasan izzó kohójából felszállnak.

A jövő ismeretlen, mert az Ember ismeretlen. Az Ember pedig talány, mert önmagunkat sem ismerjük. Pedig „mindenkit ismer az, aki megismerte önmagát”. (Szent Antal apát.)

Titok az élet. A szemeink előtt bontakozik ki és mégis nagy kérdőjel marad itt a földön számunkra. Csak az Örökélet fénye ragyogja be a világosság sugaraival.

Amikor ránk borul a szemfedő fátyola, akkor lebben fel ismeretlen életünkről ember-szfinx mivoltunk titokzatosság-fátyola.

Élet a szemfedő fátyolán keresztül!

Ez az életszemlélet az igazi. Mint ahogy a megtett útszakasz is akkor áll előttünk a legtisztább világosságban, amikor az út végéről tekintünk mégegyszer vissza.

Ha majd mi is „az Isten pápaszemén” keresztül nézhetjük már a világot, akkor tudunk csak igazán megfelelni az emberi élet három legnagyobb kérdésére: Honnan? Miért? Hová?

Addig csak keressük a feleletet.

De keresnünk kell, ha emberek akarunk maradni. Mert „önismeret nélkül minden ember állat”. (Szent Jeromos.)

Mikor szemfedő borul a testre, lepel hull le a lélekről. A temetés voltaképpen ünnep. Születésnap és nem gyászidő. Hiszen szobor, azaz lélekteleplezés. A sírkereszt szent látomásnak, égi víziónak helyévé magasztosul, ahol látni kezdjük azt, akit eddig csak néztünk; ahol örök értékében kezdjük felismerni azt, akit az élet efemér, látzatos keretében szemléltünk addig.

Ilyenkor egy sírdomb katedra, egy koponya bölcs tanító lesz számunkra.

S milyen lehet a Koponya bölcselete?

Merjünk egyszer egy koponya üreges szemébe nézni. Vajjon mit lát, milyen vitát vált ki, miről beszél nekünk, amikor visszatekint az életre?

A Halál-Professzor tanításából mindig igazi élet fakad. Jó lesz magyarázatát megfigyelni s a leckéjét alaposan megtanulni. Mert tanítása, különösen a második világkatasztrófa után, nagyonis aktuális.

Milliók jajdulnak föl, s keseregnek ilyen szomorú kifakadásban:

— Igaz, hogy a mulandóság s a halál máskor is környékezik, máskor is hervad a virág s pusztul az élet; de máskor az elmúlás s a pusztulás nem lépett elénk azzal a frivol kegyetlenséggel, mint most. Most úgy hullt az ember, mint ősszel a falevél; a sírok már nem virágágyak, hanem kilométernyi árkok; most az élet oly olcsó volt, mint egy töltény, s a halál oly természetes, mint a lélekzés...

Igaz, igaz... De mi célja lehet a végnélküli keserűségnek? A megoldásokat kell keresnünk égető, kínzó problémáinkra!

— Hogyan születik új élet a halálból? S mikép épül örökélet a földi élet romjaiból?

Ez az én problémám. Erre keresem a feleletet.

Amit a Koponyáról mesélnek.

Egyetemi hallgató koromban, Pesten történt, egy Szilveszter-este.

Ezen a napon egyedül akartam maradni. Nem mentem sehová. Én akkor, — mint az év utolsó napján mindig, — magamnak adtam randevút.

Ó, bárcsak sok ilyen szilveszteri találkozás volna az életben! Hány ember találná meg elvesztett önmagát...

Naplót írtam. Megcsináltam az évi számadást és az új év programját.

A kollégium tanulótermében csak ketten voltunk. Az idő már későre járt. Társam, — egy orvostanhallgató, — fehér koponyát tartott kezében. Tanulmányozta.

— Vajjon mit láthat rajta? — tűnődtem.

Annyira tele voltam a halál gondolatával, mivel éppen arról elmélkedtem, hogy nem állhattam, megkérdeztem:

— Ne haragudjon, kedves barátom, hogy zavarom, de úgy elnézem, mily komoly belemélyedéssel forgatja kezében azt a koponyát. Kíváncsi vagyok, hogy csontokon, varratokon kívül lát-e rajta valami mást is?

Rámnézett. Megértette, hogy mire gondolok és elmosolyodott.

— Semmit! — felelte kissé cinikusan.

Feleletében benne volt az a fiatalokat jellemző tudátlékos góg, melyet az anatómia professzora ébresztett fel bennük az első boncolásnál, amikor egy hullát vagdalva így kezdte előadását: „Ki állítja azt, hogy az emberben van lélek? Az mutassa meg nekem, hogy hol van?” — S azzal, mintha hentes lett volna, odadobott egy darab húst a műtőasztalra. Pedig tudta ő nagyon jól, hogy a lelket nem lehet késsel az emberből kioperálni. De a hatás megvolt.

Nem ütődtem meg a könnyelmű válaszon, hanem tovább kérdeztem:

— No de hát csak nem arra való az ember feje, hogy orvosok vizsgálgassák, és ha jókedvük kerekedik, tekézenek vele?

— Kolléga úr egész jó szórakoztató játékot ajánl. Ezt szabadalmaztatni fogom!

S olyan mozdulatot tett, mintha kugliként akarná elgurítani a koponyát.

— És ha mások játszanának, dobálnák, rugdálnák az ön fejét, mit szólna ahhoz?

— Mit törődöm én azzal, hogy mit csinálnak velem, ha meghalok! — felelte vállat vonva. — Úgyis eladom csontvázamat még életemben valamelyik múzeumnak. Így

legalább hasznot is hajt. A pénzzel azt csinállok, amit akarok, s ezzel kiélvezhetem annak az árát is, ami különben elrohadna.

— Mi tagadás benne, valóban szép példány lesz! — szaladt ki akaratlanul a számon, ahogy végigmértem szemimmal. — Azonban én mégsem tudnék megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy egy múzeum a majom-csontvázak közé állítsa az enyémet is, és a bámuló tetszésére bízsa, hogy melyiket választja ember-ösének.

— Az egészen mindegy! — válaszolta elérve a célzást. — Hiszen csak fokozati különbségről lehet szó. Kolléga úr is, én is a majomtól származunk.

— Én ugyan nem! — vágtam vissza. — Lehet, hogy kolléga úr attól származott, de hogy lehet ezt általánosítani, amikor józan fejjel önmaga sem fogadna el például egy állatkerti gorilla-párt apjának és anyjának.

— Természetesen az evolúció, a fejlődéelmélet... — kezdte magyarázni.

— Már könyökömön jön ki ez a maszlag! — akadályoztam meg fejtegetésében.

— Tárgyilagosság nélkül pedig nincs igazság! — mondta ingerülten. — Talán csak nem a régi Ádám-mesében hisz még? — kérdezte.

— Ha mese volna is — feleltem —, ezerszer több igazság van abban az Ádám-mesében, mint az ön majomelméletében. Ha már hiszek valamit, inkább azt hiszem el. Mert a mellett szól a bölcselet, az igazi természettudomány, a legújabb kutatások, az ásatások, főképp pedig a Szentírás isteni tekintélye.

— Csak nem akar megtéríteni? — fordult el kellettlenül. — Unom ezt az avas prédikációt!

— Sohase féljen ettől! — nyugtattam meg. — Aki maga akar mindenáron a vesztébe rohanni, azt kötéllal sem lehet visszatartani. Csak azt akartam ezzel mondani, hogy inkább elfogadom az évszázadok óta teljes tekintéllyel tanító Egyház irányítását, mint divatszerű teóriákat hirdető, tudásukban elvakult, kótyagos fejű emberek véleményét, akik az emberi élet kifestésével, a lélek tagadásával s rossz viccek elsütögetésével akarnak hallgatóik előtt olcsó népszerűsége szert tenni.

— De ez tudomány! — szakított félbe.

— Hamis tudomány! — feleltem. — S ha ez a fel-fogása az élet eredetéről, akkor mi lehet az *élet végéről*?

— Teljes megsemmisülés! — felelte erre is hán-yaveti könnyelműséggel. — Porrá leszünk.

— S aztán? — kérdeztem tovább.

— Semmi! — mondta oly közönyösen, mintha csak egy elégett cigarettát dobott volna le.

— De az ember eszes lény! — próbáltam bizonyít-gatni. — Eszes lénynek pedig nem lehet célja a „semmi”. Kell „valaminek” lenni. Valahonnan jöttünk, valahová megyünk. Bocsásson meg a hasonlatért: én nem csodál-kozik azon, hogy amikor a kutya talál egy csontot, nem kérdezi, hogy ki adta neki, honnan és hogyan került eléje; ki, vagy mi, és hol van a tulajdonosa; hanem egy-szerűen elkezd rágni; és morog, ugat, ha valaki el akarja tőle venni. De egy intelligens lélek nem állhat meg ennél, miközben a koponyát forgatja. Kell hogy gondolkozóba ejtse és rávegye az igazságra, ha már tanulmányozza.

— Ugyan, nézze már ezt a koponyát! — vette föl és tartotta előlem. — Megnyugtathatom, igazán jól van preparálva; de pár évtized múlva elkorhad ez is. Szét-mállik, semmivé lesz.

— Igaz, porrá lesz — ismertem el. — De „valami-nek” meg kell belőle maradni! Lásd, ha ön is elfogadná azt az Ádám-mesét, akkor könnyen megértené a többit is. Porból lettünk s porrá leszünk. De Aki az első embert porból megalkotta és belehelyezte az élet keretébe -- nevezzük akárhogy, mondjuk az élet kertjébe, a Para-dicsomba, — Az ne volna képes a porrá vált embert is újjáalkotni a feltámasztás újjáteremtő aktusával? És ne helyezhetné ismét egy új élet keretébe, — nevezzük azt is valahogy — ,mondjuk a Mennysországba, abba az új paradicsomba, vagy a pokolba, az örök börtön és szám-űzetés helyére?

— Ez is csak mese! — legyintett rá.

— Ha mese — kérdeztem —, akkor mi értelme van az életnek? *Miért élünk?*

— Hogy élvezzünk, mint a lepke a csapodár pillan-gózást. — S kezdte kitergetni előm sekélyes, pocsolyába áztatott lelkének szennyesét.

— Azoknak — fejtegette —, akik képtelenek erre,

vagy bigottul lemondanak róla, fakírság, magukválasztotta kinlódás és gyötrődés a lét.

S megrészgülve a maga szavaitól, kéjelegve hosszú magyarázatba kezdett:

— Az élet egy „kisszakasz”, kolléga úr, a bölcsőtől a koporsóig. A bölcsőben még, a koporsóban meg már tehetetlen az ember. Az első utakra gyerek kocsin, az utolsó pedig gyász kocsin viszik. Azért kell „kiélni” magunkat, amíg tele vagyunk életerővel. Ne felejtse el, hogy sírva jövünk a világra és sírva is távozzunk onnan. Amelyik gyerek nem sír a születésekor, annak már kampec. Gyereksírás az élet jele az új ember világrajövésénél. És jön el egy párszor a klinikára, nézzen végig néhány haldoklót, micsoda nyögés és jajgatás van ott. Akkor igazat ad nekem. Azért ezt a „kisszakaszt”, ami közben van, jól ki kell élvezni. Bolond ember az, aki félretolja magától. Az már beteg, akinek nincs étvágya. Élvezet nélkül igavonás lenne az élet, amelybe egyszer beleszakadunk, mint a meggebedt ló. Mi sem vagyunk mások, mint szüleink önfeledt szerelmi mámorának, játékos, ösztönös szenvedélyének életbelökött áldozatai.

Ezt már nem bírtam tovább hallgatni. Határozottan intettem le.

— Csak annak az embernek lehetnek ilyen elvei, aki állattól származtatja magát. Az ilyen ember valóban nem emelkedhetik fel az állati nívóról. Csak az tud ilyen durván belegázolni az édesanyaság szent eszméjébe. Akinek az élete csupa perverzitás, annak az egész világ is az. Annak nem „talentum” az élet, amelyet kama-toztatni, gyümölcsöztetni kell, hanem csak „tantusz”, amellyel végigrobogja azt a bizonyos „kisszakaszt”, s nem veszi észre, hogy az út végén katasztrófális zuhanás várja, amelyben ronccsá zúzza magát.

— Mennyivel szebb, megnyugtatóbb az én hitem: az Istentől jövök, s Hozzá is térek vissza. Ha sírás az életre-születés feltétele, akkor nem csodálkozom azon, hogy több a szomorú, könnyesarcú ember a földön, mint a nevető. És aki nem nézi krémesnek a szappanhabarcsot és nem élvezi azt, azért éppen nem mondható betegnek. Sőt nagyonis józanegészségesnek. Mert a tiszta élethez erő kell. Az erő pedig egészség.

— S a gyász kocsi, egy becsületes élet után, csak diadalmas bekocsizás az Örökkévalóságba. Igaz, siralom-völgyön át vezet az út. De amint a világrajövő síró babát örömtől repeső édesanyja puha, forró keblére várja, úgy vár odatúl minket is szeretőszívű Atya, a halál fagyos karjaiból örökéletre melengető, irgalmas keblére. Vár, hogy megadja azt a boldogságot, amit a föld úgysem adhat meg. Amikor ön azt hiszi, hogy megkapja a boldogságot azokkal az először édeskés, de aztán fanyar, keserű élvezetpiluláival, ép akkor mérgezi meg életét; akkor kezdi meg a nagy lélekkiüresítő életmegrablást, amely után tényleg nem jöhet más, mint az állati tengő-lengő céltalanság vagy az öngyilkosság.

Az én orvosom nem bírta tovább hallgatni „prédikációmát”. Fölugrott.

— Eh, kolléga úr még nagyon naiv ember! Teljesen a mesék világában él! Az ilyen emberrel nem lehet komolyan vitatkozni!

Ezzel ledobta a koponyát, hogy csak úgy gurult az asztalról a földre és otthagyt... .

Amit a Koponya mesél.

Egyedül maradtam.

Máskor talán kissé furcsa érzés fogott volna el oly késő éjjel azzal a megvetett koponyával kettesben együtt-lenni. De most, mintha megsajnáltam volna, mivel oly kíméletlenül hajította el az, aki pedig minden kis porci-káját az elméjébe véste. Szánakozva léptem utána.

Ösztönösen nyúltam feléje. Én nem tárgyat, hanem személyt láttam benne. Bocsánatot szerettem volna kérni tőle az előbbi durva bánásmódért. Én csontokon, varratokon kívül sokkal többet láttam rajta.

Fölvettem.

S az a hideg koponya képzeletben egyszerre meg-elevenedett előttem.

Bár nem tudtam megállapítani róla, — mint az az orvosjelölt —, hogy férfi vagy nő, ifjú vagy öreg feje volt-e, de szólt hozzám, és úgy gondolatban beszélgetni kezdtem vele. Egész párbeszédet folytattunk. Azaz csak

hittem, hogy a koponya is beszél, kérdez, felel, pedig én beszéltem, kérdeztem és feleltem.

— Ez a hústalan száj hogy kereshette egykor a másik ajkát. Az édesanyaét... a kedvesét... a hitvesét... a gyermekét. Már csak a fogak vannak meg belőle, amelyekkel az ételt őrölte. Hiába táplálta talán nagyonis jól magát. Ide jutott. Szegény, itt a kollégium tanulótermében csak arra való, hogy amikor valaki megzavarja a csendet, rávicsorítsanak vele a csendzavaróra, s csatogtassák feléje állkapcsait a tanulásukban háborgatott, ideges hallgatók. Most is milyen leesett az álla. Szomorodhatik.

— Itt voltak a fülek. Az orr. A szemek...

Csak néztem, néztem. S szinte hallani véltem a hangokat, amiket valaha ő hallott, éreztem az illatot, amit beszívott. Láttam a szemgödrökben azokat a csillogó, foszforeszkáló szembogarakat...

— Kire nevettek? Ki miatt sírtak?

— Arca, ajka milyen telt, piros, élettől duzzadó lehetett. Hová lett az üde pirosság róla? Férges rágták le, vagy az enyészet mállasztotta szét? Hogy tudna most kacagni a rúzsos arcokon! Rúzs, púder, parfümillat hogy elillant erről a koponyáról! Micsoda más szaga van...

Aztán fölemeltem a lefűrészelt koponyafedőt, amelylyel mókázva szokták megsüvegelni jókedvű cimborái a koponyát tanulmányozó orvostanhallgatót.

— Hol az agyvelő belőle? A gondolatok, amelyek tekervényeiben megszülettek?

Kongó üresség van benne.

— Vajjon ő hogyan gondolkozott az életről s a túlvilágról? Hitt-e Istenben? Hol van most?

De kérdéseimre nem felelt senki.

Nem tudom meddig tarthatott e néma párbeszéd. Egyszer csak elaludt a villany. Éjfél volt. A közeli templom órája lassan ütötte a tizenkettőt.

Félve tettem le a koponyát. Az ajtót és ablaktáblákat hűvös dunai szél rázta meg. Az utcáról halvány villanyfény szűrődött be, s kísértetiesen csillogott a síma koponyán. Homlokomon hideg verejték kezdett gyöngyözni.

Babonás félelem fogott el.

Hirtelen megindultam kifelé. Siettemben fellöktem

egypár széket. A sötétben azonban csak lassan, tapogatózva botorkálhattam a hosszú folyosókon át hálószybám felé.

Mintha az a fehér koponya vezetett volna. A felcsigázott képzelet egyre szemeim előtt táncoltatta.

Hallucináltam. A saját lépteim kopogásában a koponya gurulását hallottam. Mintha belerúgott volna valaki s előttem gurulna.

Borzongás futott rajtam végig. Valósággal úgy estem az ágyamba.

A takarót egészen magamra húztam, és a saját fejemet hajtottam kezembe, amelyben nem sokkal előbb az ijesztő, ismeretlen, idegen koponya volt.

Sokáig nem tudtam elaludni. Tovább gondolkoztam az életről és elmúlásról. Az én életemről, elmúlásomról...

Megfeledkeztem arról, hogy még élek. Mintha már az én fejem is hideg, fehér koponya lett volna.

Nézett rám a világtalan szemüreg. Az enyém, amely oly sokszor mosolygott és könnyezett. A lelkem csillogott benne.

Már félálomban voltam, mikor különös zene ütötte meg fülemet: a boldogok örömcsatogó dala, amelybe azonban belevegyültek a kínban gyötrődők fájdalmas jajkiáltásai.

— Én melyik karba leszek beosztva? — remegtem meg.

Vártam, hogy sor kerül rám. Vártam ítéletre halálra váltan.

Láttam sírhalmomat s rajta nyilni a virágokat. De nem éreztem a rózsák illatát. Koporsóban feküdtem, csontváz voltam...

Az élve eltemetettek fojtogató levegője szorítottá össze torkomat.

Fölijedtem.

— Ki tesz ilyenné? — kérdeztem szinte elborzadva önmagamtól. — Ki döntögeti az embereket sorba, senkit ki nem hagyva, itt nem felejtve, azokba a sírvermekbe, azokba a temetőárkokba?

S feleletül eszembe jutott a költő látomása:

— A régi Rém az, a csontkezű Cézár, a mindeneket

meghajoltató; amerre megy, amerre elsuhan rettentő táborával, léptei alatt meghervad a föld s ajkát sírok verik ki sűrűn. Amerre karja int, az őszült fákról peregnek a levelek s megkonyulnak az emberfejek. Amerre néz, az alvó mellre kísértetek ülnek. A pislá mécs rémesen magasra csapkod s nagy kutyák üvöltenek az éjben. Dolgozik a nagy Sírásó: temeti az Életet, sírbarázdát szántva mindenütt. Szemfedőt von a sok dölt világ fölött. S kialszik a pirkadó jövő: leáldozik, mielőtt ragyogott! (Sík Sándor: A Magvető.)

Igy léptetett el előttem is az ősi Akarat vén szolgája, Isten követe: a Halál.

S azóta megértem, hogy miért látható halálfej a szentek asztalán. Megértem, hogyan tudtak megbarátkozni vele, s miről lehetett úgy kettesben éveken át eltársalogni. Most már tudom, hogy milyen feleleteket adhatott az nekik is elmélkedő interjúkon magukbaszállásaikban.

Azon az éjtszakán ráébredtem a nagy igazságra, amelyre a legnagyobb tanító, a Halál oktatott ki: átélni, hogy egyszer az én fejem is csupasz csontfallá válik, mert por vagyok, s abban a sötét földalatti, csendes folyosóban porrá leszek én is.

De megtanultam azt is, hogy tőlem függ, milyen por leszek? Olyan-e, amelyik sár, piszok, férgek tanyája marad örökre; vagy por, amelyet angyalok szednek föl égi urnába, s helyeznek el dicsőséges föltámadás-várásra.

Azóta úgy érzem, van értelme az életemnek, mert megtaláltam a legegyenesebb utat az élet Céljához.

Testvérem! Hogy te is megtaláld a Halál fölött is győzedelmeskedő, erőteljes, hódító élet útját, azért mondtam ezt el, s azért írom e könyveket.

ÖRÖKEMBERI KÉRDÉSEK.

„Ismerd meg magadat, ó ember, s gondolkozzál kiléted felől.” (Szent Ambrus.)

Élet cél nélkül.

— A legtöbb ember, mintha csak célul tűzte volna ki úgy élni át az életet, hogy az minél kevesebb gondolatába kerüljön! — írja Spencer valahol.

Szomorú, de megdöbbenően találó megállapítás.

Vajjon te gondolkoztál-e már az élet értelméről? Legalább a saját életed céljáról?

Vagy te is Billot szellemileg kiskorú tömegébe tartozol, akiről azt mondja:

— Az emberiség nagy része csak testileg felnőtt, de szellemileg kiskorúnak tekintendő, mert az élet legfőbb kérdései iránt érzéketlen.

Vagy Joubert alvajárói közt botorkálsz álmos ténfergéssel?

— Hány ember eszik, iszik és házasodik; vesz, elad és épít; szerződést köt, vagyonát gondozza; vannak barátai és ellenségei, örömei és szenvedései; születik, növekszik és meghal, — de egész életében soha fel nem ébred.

Mily szürke, silány, tartalmatlan az olyan ember, aki át tud menni az életen, hogy úgyszólván semmit sem fedez fel belőle.

Az ilyen ember él, de nem lát. Szeme nyitva van, és mégsem veszi észre az élet szépségeit. Nem talál rá az élet mélységeiben a titokzatos, rejtett értékekre.

Csak járják céltalanul az élet rögzös útját és nem értik: miért? Cinikusan kérdezik Victor Hugóval:

— Miért vagyunk mi itt?

S nem tudnak mit kezdeni az élettel, ahogy Harnack is tanácstalanul áll a lét problémájával szemben:

— Mit csináljunk az élettel — sóhajtja —, mely a halálba vész?

Valóban, nagy keresztrejtvény az élet, amelyben titka és kínja vagyunk önmagunknak is.

— Élet-Halál... Kezdet-Vég... Bölcső-Koporsó... Két pont, két sejtelmes, döbbenetes pont, amelyek között percnyi létben, parányi térben tévelyeg, bukdácsol, kapkod, szédeleg, nevet és sír, szeret és gyűlöl, imádkozik és rabol az ember.

S szörnyű, hogy ennek az arasznyi életnek pillanatokból álló napjait nem akarja okosan, nemesen, szépen, emberi életünkre hasznosan kihasználni, hanem kötelességek elhanyagolásával, csak evéssel, ivással, semmittevéssel, értéktelen, ponyvakönyvek összeolvasásával üti agyon idejét, s tétlenül tűri, hogy agya és szíve elgazosodjék.

Ha úgy felülről, csillagtávlatból nézhetnénk az emberi hangyabolyt, mit látnánk?

Megírta Cronin „Ezt látják a csillagok”-ban:

— Minden ember a maga útját járja az életben, a saját érdekeit hajszolja, a saját jólétét, a saját élvezetét, a saját kielégülését kergeti.

— Minden ember csak önmagáról tud és a többiek nem számítanak, csupán statiszták a saját élete színjátékában.

— Az ember habozás nélkül csal és lop, gyilkol és pusztít, részvét nélkül feláldozza mások életét és boldogságát a legkisebb érdeke vagy öröme kedvéért is.

Innen van az, hogy a tengeren nem szenvednek annyan hajótörést, mint az élet ilyen sivatagi szárazföldjén.

Sokan járnak ezen a ködös úton: sötét éjszakában, omladozó partszélen, ijesztő szakadékok korlátnéküli mélységei fölött.

Nem tudják: Merre? Hová?

Csak mennek. Húzzák az igát. Döcög a rozoga életszekér. 20... 50... 80 év. s ki tudja hány még? Nem látják, hogy lépnek? De menni kell egyre előre! Valami láthatatlan erő űzi-hajtja tovább. Nem tudják, ki taszította őket a létbe? Váriák, mikor esnek össze a járomban.

A küllők, — az évek —, mind gyorsabban hullanak

az életszekér kerekeiből. Hol, mikor érnek el az út végére, nem tudják.

Egyszersak sírárokba döccen a szekér.

S azt hiszik, hogy ezzel mindennek vége.

Pedig csak a testi élet útjai ilyen kurták. A lélek fénytere végtelen.

Az ember a Halálfok ijesztő örvényein áthajózva rátalál az élettalány igazi megfejtésére. A Boldogság vagy Kárhozat révpártja előtt örömsugaras, vagy kínban égő, eltorzult arccal egyaránt ilyen felkiáltásra fakad:

— Élek én mindörökké!

Az élet lánglobbanás. Néha a fellobbanással máris kialszik. Másokban csonkig ég az életgyertya. S az élet-tüzet adjuk a földi stafétázásban tovább, mint az olimpiai fáklyát vitték országokon át. Adjuk apáról fiúra, fiúról unokára.

Tőlünk függ, milyen lángot gyújtunk életünk fáklyájával. Glóriás lángbokrétát a mennyországi fényes lelkek örök tűzijátékában, vagy önmésző pokoltüzet a sötétség honában?

Őrizd, ápold a lelkedben lobogó szent tüzet!

Olyan megható sóvárgással fejezi ki a lélek örök vágyát Brentano Kelemen:

„Szeretném, hogy az életem
Föl az Istenhez érjen,
Mert mind a többi utak
Halál szájába futnak”.

Az ember annyi mindent csak akkor ért meg, amikor már késő. Legalább önmagunkat értenénk meg, amíg élünk, akkor nem volna minden későn.

A külvilág tarka-barka látványosság, amely megakadályoz bennünket abban, hogy belső életünkre figyeljünk.

Annyira szeretik az emberek tükörben nézegetni magukat. A lelkiismeret tükrébe pedig oly kevesen s oly ritkán néznek. Nagyon csúnya, sőt talán rettentően rút lehet az az önarckép, amelytől mindenki annyira menekül.

Ezekre vonatkozik az a mondás:

— Az ember olyan mint a baziliszkus. Megdermed, ha saját arcába néz.

Ma nem egyéb az élet, mint futás önmagunk elöl. Futás megoldatlan problémáinktól.

Pedig ha a „Honnan-Hovára” megkeresnök a feleletet, nem volnának többé gyötrő „Miérték” sem a földi életben. A „Hogyan” pedig magától jönne.

Ó, de sajnállak Ember, aki megszületsz, világra jössz a nélkül, hogy tudnád: Honnan? Élsz, törtetsz, vergódsz, kínlódsz, s nem tudod: Miért? És meghalsz, elmégy azzal a kétségbeejtő, reménytelen bizonytalansággal, ki tudja: Hová?

Panaszkodsz, hogy nem érted az embereket, a világot, az életet. S nem értenek itt meg téged sem... Hogyan is, amikor önmagadat sem érted.

A nagy világháború véres ekéje kifordított bennünket a földies örömök mulandó boldogságának hervadó virágágyából.

Talán könnyesen, megtörten zarándokolunk önlelkünk szentélyébe, amikor keresztútra sodródva nem a lábunk, hanem a szívünk lett véresebb e tövisbojtorjános földi sors kálváriajárásában.

De a könnyektől tisztább lesz a látásunk; megtisztul a sok hazug porhintéstől. Ha pedig jól látunk, akkor értünk is: jobban megértjük a szenvedésekben megtisztulva önmagunkat. S akkor felfedező útunkon célhoz érünk. Már nem siralomvölgyi zarándokokként, hanem diadalmas élethősökként járjuk tovább életünk útjait.

Az isteni Magvető életvetése elpusztíthatatlan. A legrettenetesebb háború is csak múló jégverés rajta.

A könnyek felszáradnak, a sebek begyógyulnak; új élet sarjad a régi romjain, míg megéri az örökélet aratására a földi vetés, és az Élet Ura betakarítja a gazdag termést az ő égi csűrbe.

Milyen szomorú, amikor sokan önmagukat zárják ki ebből a boldogságból.

Mindig elszorul a szívem, amikor az élet elöl gyáván megfutamodók hátrahagyott nyilatkozatait, búcsúleveleit olvasom:

— Megoldhatatlan problémák álltak előttem... — írja az egyik öngyilkos.

— Minden hiába, már késő. Nem tudok tisztességes életet élni... — írja a másik.

— Nincs értelme az életnek... — a harmadik.

— Nem tudok magamon uralkodni, ezért kénytelen vagyok megválni az élettől... — így a negyedik.

S összetörték az Istenképmás remekművét önmagukban. Összeroppantak a Cél előtt...

Akik pedig Istenhez az égi hazába nem juthatnak el, a pokolba süllyedve, a sátán örök rabjai lesznek.

Hogy ezt a kárhozatos sorsot elkerüld, szükséges, hogy tisztába jöjj önmagaddal, és életed értelmét megtaláld.

Mert mit ér az élet, ha az ember nem érti meg önmagát; ha a lét óceánjába tekintve, nem látja meg ábrázatát; ha a végtelenbe, a mindenségbe kiáltva elvész hangja, szava, s nem kap feleletet aggódó kérdéseire.

E gondolat: keresni önmagunkat, — mély, mint a lét, magas, mint a cél s vonzó és biztató, mint az öröm s a boldogság. (Prohászka.)

Szükséges e feladatnak a megoldása, mert ha nem találtuk meg önmagunkat, ha nem találtuk meg helyünket a létben, akkor az életnek nincs előttünk észszerűsége, nincs értelme, érdeme és nincs semmi értéke.

„Ismerd meg magadat!”

Delfiben, a görögök szentélyének homlokzatán volt olvasható ez a felírás. Mert az ő bölcseik az önismeretet tartották teljes joggal a bölcsesség alapjának.

Az önismeret kálváriáját, sőt pokoljárását éli át az, aki nem akarja megismerni önmagát.

Freidank írja egyik versében:

„Jaj annak, aki mindent lát,
De meg nem látja önmagát”.

Erre figyelmeztet Szent Ágoston is:

— Nincs fontosabb tudomány, mint amelynek révén az ember önmagát ismeri meg.

Igy érhetünk el a legegyszerűbben örök Célunkhoz!

— Földi vándorlásunkban az önismeret a legbizto-

sabb út, amelyen keresztül eljuthatunk mennyei hazánkba.

Azért int óva Szent Pál:

— Vizsgálja meg magát az ember... Ha önmagunkat megítélnők, bizonyára nem ítéltetnénk meg. (I. Cor. 11, 28. 31.)

Amikor az ember végre megismeri magát, olyan, mint aki megtalálta önmagát.

De ha azt mondjuk valakinek, hogy szálljon magába, hatoljon be önlélke mélységeibe, legtöbbször olyan arcot vág, mintha azt kívánnók tőle, hogy szálljon hajóra, s menjen bizonytalan, ismeretlen vizeken, elérhetetlen kikötő felé.

Pedig a Boldogság csendes szigetét fedeznénk fel önmagunkban e vállalkozással.

De a legtöbb embernek az önmagába való visszatérés a legnehezebb utazás. Pedig nem az a fontos, hogy messze vándoroljunk, nagy utakat tegyünk meg, hanem betérjünk önmagunkba.

Ha a régi térképeket a mostaniakkal összehasonlítjuk, sok különbséget találunk köztük. A régi sötét foltok helyén ma már városok nevei, folyók, tavak, hegyek vannak az újakba berajzolva. Híres felfedezők és misszionáriusok derítették fel azokat.

Lelkünk ismeretlen rejtelseibe nekünk is ilyen felfedező utakat kell tenni. Felderítő vállalkozásokat kell végrehajtani önmagunkban is. Nagyobbak leszünk, mint Kolumbus vagy Stanley és a többi felfedezők együtvéve.

Mert mi valóban felmérhetetlen aranymezőket, megbecsülhetetlen kincsesbányákat, a sivatagi életben üdítő, békés, pihenést nyújtó, gyönyörű oázisokat találunk a lélek titokzatos, rejtett mélységeiben.

Azonban a „hazugságok századában” élünk. Befelé fordulás helyett kifelé fordul a mai ember. Kívül keresük azt, amit csak belül, önmagunkban találhatunk meg.

Mindenki tudni akar itt mindent és ismerni az egész világot. Csak egyet nem akarnak ismerni az emberek: önmagukat.

Hogy mi van ott bent, a mélyben. A sötétben, ahol érthetetlenül és szétbogozhatatlanul összekeverődik a

test és lélek; vívja egymással örök harcát, a fegyverszünet-nélküli nagy csatát; a legnagyobbat, amiről azonban a történelem soha nem beszél. Amelyben az egybekapcsolt és mégis ellenséges felekként szemben álló misztikus két erő, égi és földi részünk, ádáz küzdelemben állandóan rontja és javítja, befolyásolja és változtatja, égeti és oltja, öli és élteti egymást.

— Nincs nagyobb ellenséged önmagadnál! — írta Michelangelonak egyik barátja.

Mindenkinek írhatjuk ezt, aki nem ismeri magát. Mert az önmaga legnagyobb ellensége.

Az ilyenek fel nem fedezett és meg nem fékezett szenvedélyeket hordanak és melengetnek keblükben, amelyek előbb-utóbb széttépik őket, mert sohasem állítják azokat önítélőszékük elé.

Örvények kavarnak lényünkben, amelyek mélybe rántanak; kráterek feszülnek, robbannak bensőkben, amelyek égetnek, rombolnak. Legjobb, legigazibb, legértékesebb énünk pedig lelkünk mélyén marad, csaknem örökre eltemetve.

Megkapó szépen fejezi ki a Dreizehnlinden éneke az emberszív mélységét:

„Emberszív mély vagy, hegyeknek
Szakadékainál mélyebb;
Emberszív, több a talányod,
Mint a tenger mélységének”.

Búvárkodó türelemmel felszínre kell hozni belőle a drágagyöngyöket; ki kell bányászni a rejtett kincseket; fel kell használni a nagyfeszültségű, rejtett erőket, amelyekhez legtöbbször csak az hiányzik, hogy felfedezzük őket.

— Minden márványtömbben egy remekmű alszik, — mondta Michelangelo —, csak a felébresztése nagyon nehéz.

Isten bombazáporok és kegyetlen vérfürdők porolozó kalapácsütéseivel ver rajtunk néha végig. De Örök-művész kézből hullik lelkünk márványtömbjére ilyenkor az alakító vésővágás. A szenvedések dörömbölésére talán felébred az Ember-remekmű. A megpróbáltatások

tüze felkelti az alvó lelkiismeretet. A csapás kemény, de jó eszköz szokott lenni az isteni emberfaragásban.

Vajha az lenne mindig bennünk is!

Mi az élet diadalszekerén hódító körútakat szeretnénk járni. Meg akarunk hódítani mindenkit, amikor önmagunkat sem tudjuk meghódítani. Bennünk van a legbevehetetlenebb fellegvár. Pedig világhódító lehet az, aki először önmagának adja meg magát.

Ehhez a győzelemhez azonban nem harci lárma, hanem csend kell.

Akkor leszel teljesen a magadé, ha egészen egyedül vagy.

William Fealhernek, a szegényen született nagy amerikai könyvkiadónak van egy írása: „Tudjunk egy estét egyedül eltölteni!”

Ebben azt kéri, hogy kíséreljük meg, egy estét teljesen egyedül, könyv, újságok, zene nélkül, csak gondolatainkkal, önmagunkkal foglalkozva, önmagunkat tanítva eltölteni szobánkban. Tegyük egy kis próbát. Ha meg tesszük, jobban megismerjük önmagunkat. Egy csendes estén, — igéri —, amelyet szemtől-szemben, önmagával tölt el az ember, arany-, sőt gyémántereket fog fedezni.

Vannak azonban hazug, világcsaló álpróféták is. A szkeptikus író, Anatole France, éppen az ellenkezőjét hirdette ennek:

— Mint kicsiny és nagy, ifjú és öreg, magamtól állandóan a lehető legtávolabb éltem... Nem törekedtem magamat megismerni, inkább igyekeztem magamat meg nem ismerni. Az önismeretet a gondok, a nyugtalanság és gyötrelmek forrásának tartom. A lehető legritkábban kerestem fel magamat... Ne ismerd meg magadat! — ez a bölcsesség első parancsa... Mindig tudtam magamat szórakoztatni. Ez volt egész életművészetem.

Istenem! Hány kontár ember-roncs rontotta el ezzel az „életművészettel” életét, sőt az egész örökkévalóságát!

Ezt a léha életfelfogást csak úgy lehetne kiirtani az emberek lelkéből, ha megfogadnók egyik pedagógus barátom tanácsát:

— Óriási plakátokkal kellene a falakat teleírni, út-

kereszteződések fölött kihúzni, rikkancsokkal az utcákat végigkiabáltatni: „Ember! Ismerd meg magadat! Kezdj új életet! Rázd föl magadat az elszédult kábulatból! Faragj magadból egész jellemet! Becsület! Kötelesség! Szeretet! Ezek a szebb, boldogabb élet vezérlő elvei! Kövesd te is! Lépj rá erre az útra! Több örömöd lesz!

Pascal azt állítja, hogy az emberek minden baja abból származik, hogy nem tudnak önmagukkal, szobájuk csendjében egyedül maradni. Azért mondja:

— Az ember visszatérve önmagához, gondolkozzék azon, hogy micsoda ő a létező mindenséghez viszonyítva. Lássa meg, hogy a természetnek egy félreeső zugába van elzárva, s ebből a szűk kalitkából, — a maga világegyeteméből —, amelyben eldugva találja magát, tanulja meg helyesen értékelni a földet, a birodalmakat, városokat és önmagát: micsoda az ember a végtelenben?

Egyedül csak az ilyen alázatos önismeret mutatja meg nekünk, hogy mi is az ember a mindenségben. Ennek segítségével találunk rá az életben a minket megillető helyünkre. Emberi méltóságunk trónját a földön csak így foglalhatjuk újra el.

Ismerd meg hát magadat te Ifjú! Ti fiúk, ti leányok! Akik álmovilágban éltek s ábrándokat szőttök szivárványszínekből csodás szerelmekről; akik merengve szálltok vágyaitok egébe rózsaszínű felhők szárnyas hajóján. Döbbenjetek rá az élet reális, nagy komolyságára, hogy össze ne roskadjatok már fiatalon, ha himes tervezgetétek, mint egy csillogó pókháló széttépődik; ha egetek elborul; ha a rózsaszínű felhők sötétre válnak; ha a színes szivárványból fekete gyászszalag lesz és pilláitokon a boldogság örömkönnye helyett valami lesújtó bánat fájdalma rezeg.

Ismerd meg magadat te Szülő! Ti édesapák, ti édesanyák! Ti gondok, keservek, életterhek cipelői! Ti életmártírok, ti életfrontharcosok, akiket legelőször sújtanak a sors kegyetlen ostorcsapásai! Akikbe azok a legszagatóbban vágnak bele. Meg lesz a jutalmatok! Ti megérdemlitek, hogy egykor angyalok kötögzessék be e bojtórjános-tövíses földön, életharcokban kapott sebeiteket.

Ismerd meg magadat, te öregedő Testvérem! Ti életőszben deresedő, fehérhajú, hajlott hátú, kiszolgált élet-

veteránok, akikhez már oly közel van az élet határa; akik nem tervekből, hanem emlékekből éltek, s azokat szedegetitek elő, mesélgetitek el újra meg újra, talán már századszor. Akik a sír szélén álltok, jöjjetek tisztába az élet értelmével, mielőtt a halál ölébe örök pihenőre dőlnétek, hogy nyugalmatok békés legyen.

„Hát érdemes?”

Ne mondjátok azt, amit egy asszony panaszolt fel:

— Mi értelme van az én életemnek? Oly egyhangúak, egyformák a napjaim. Reggel felkelek, kiszolgálom a családot. Felöltöztetek, megetetek mindenkit; aztán takarítás, főzés. S mikor délben hazajön a család, mindent elpusztítanak; elfogyasztják, amit készítettem; fölforgatják a lakást. Délután mosogatás, s előlről kezdek a rendcsinálást, hogy este magam is szétbontsam, amit műveltem. És ez így megy minden nap. Mindig előlről kell kezdeni. Hát érdemes? Miért? . . .

S jön az apa. Az is így panaszodik:

— Minden nap újra fölvenni a verejtéket kisajtoló, nehéz kenyérkereső munka igáját. S a családom mindent fölél. Sohasem tudunk félretenni semmit. Hát érdemes? Miért? . . .

Érdemes, Testvérem! De mielőtt felelnék, kérdezd meg a lélek nélküli természetet: miért ragyog a napsugár és miért fakaszt minden tavasszal új életet? Kérdezd meg a füttyös kis madarat s megtanulod, mennyi vigasz és gyönyörűség van a dalban, mialatt ide-oda röpköd elégséért maga és fiókái részére. Nézz fel a csillagos égre és köszönd meg, hogy világítja sötét éjtszakáidat.

Menj el a kórházakba s ott megérted, micsodá áldás az egészség.

Állj a haldoklók ágya mellé s megtudod, milyen értékes az élet.

Kérdezd meg a munkanélkülieket s belátod, mekkora szerencse, hogy dolgozhatsz.

Szánd meg a rabokat, akik oly sokat veszítettek a szabadságukkal . . .

Te pedig szabad vagy, egészséges, erős és munkád is van.

Érdemes hát élni, mert a legszerencsétlenebb ember életében is van számos szép perc... óra... nap... amikre érdemes visszanézni! — írja Perlaky.

Az életművészet nagy titka abban áll: elfelejteni minden rosszat, és soha el nem felejteni semmi jót, ami volt az életünkben.

Sok apró öröme van az életnek, és aki a földi lét apró boldog perceit meg tudja látni és ki tudja használni, az tíz évet élhet egy esztendő alatt.

Érdemes élni, ha másért nem, hát azért, mert minden évben van tavasz... van karácsonyeste...

Érdemes élni, mert itt vannak a gyerekek, akiket nekünk kell ringatni, betakarni, nemcsak kis ágyacskáikban, de a szívüket is betakarni árnyak, gondok, fagyok elől...

Érdemes élni, mert ha az élet semmit sem ad, hát ott vannak az álmok, ott vannak a várakozás vágyteli percei, amikor valami szebbre, jobbra várunk; valaniit az élettől, valakit a szívünkre várunk reménykedve, ami máris a boldogság küszöbe...

Érdemes élni éppen azért, mert még annyi szép van, amit nem láttunk; városok, gyönyörű tájak, amiket meg lehet nézni, ahová még el lehet egyszer utazni... Annyi szép muzsika, amit még nem hallottunk... Annyi könyv, amit még nem olvastunk... Annyi vágy, ami még nem teljesült... Kedves emberek, vidám percek, boldog esték, mind, mind várnak ránk, s lehet, hogy a legelső fordulónál találkozunk velük.

Csak tudjuk kívánni ezt a fordulatot!

Az élet nem vakvéletlen. Itt mindenkit: a legkisebbet és legnagyobbat egyaránt céllal indította el a föld Ura.

Olyan döbbenetes leplezetlenséggel veti elénk az elgondolkoztató kérdést az egyébként nem mindenben kifogástalanul gondolkozó írónő, Bozzay Margit:

— Miért nem tanuljátok meg végre, hogy a pálya, amelyet itt befuttok, és amelynek során olyan ördögiek tudtok lenni, csak átmenet.

Átmenet oda, abba a másik világba, amelyről olyan

végérvényesen megfeledeztek és amelyet nem egyszer lemosolyogtok.

Rázzátok fel végre magatokat! Térjeteك észre! És ha nem is többet, naponta csak öt percet fordítsatok arra, hogy lélekben elszakadtok ettől a világtól, és magatokba néztek és előre gondoltok.

A túlsó partra!

Oda, ahol elveszik majd tőletek az útlevelet, amelyet a születéssel kaptatok és leolvassák róla: mekkora utat, milyen lehetőségek között és hogyan, milyen eredménnyel utaztatok itt be.

Igaz, az élet nehéz, mindig nehezebb lesz. De ez nem akadályozhat meg benneteket abban, hogy eszetekbe ne jusszon a lelketek!

A lelketek, amely állít, vezényel, és megérteti veletek, hogy minden kényszerű kenyérharc, minden önzés, ösztönösség, rosszasság, kicsinyesség, kapzsiság és kegyetlenség ellenére is, csak a lélek lehet igazán úr rajtatok.

Az élet tarka nézeteknek, gyűlöletes küzdelmeknek, szerető ragaszkodásoknak beláthatatlan komplikációja.

Az egyikre mosolyog, mint a virágos, lankás part; a másakra borzalmas látványt áraszt, mint a kráter füstölgő mélysége.

Annyi diszharmónia vesz körül bennünket. Királyi öntudat és erő kell megteremteni magunkban és körülöttünk a harmóniát.

— Minden ember királynak született, — mondja Babits —, s kell, hogy valahol királynak is érezze magát: másképp alig volna kibírható az élet...

A családi körben, abban a harmónikus szent közöségben, tényleg minden édesapa király, minden édesanya királynő. Egy kis Boldogország lehet az otthon, amelynek rendje, békéje, tisztasága és örömei fölött öröködik a legmagasztosabb emberi hivatás. Egyedül csak ezért is érdemes élni!

Nézz ma őszintén a lelkedbe, mint egy tükörbe, s kérdezd meg magadat és felelj is rá magad: mi értelme van a te életednek?

Ha nem tudsz válaszolni, akkor kérdezz meg minden szembejövő embert: Honnan jöttél? Miért élsz? Hová mégy?

S ha nem tudnak ők sem megfelelni, akkor menj tovább a bölcsekhez, a tudósokhoz, a költőkhöz, a vallásokhoz: melyik ad diadalmas világnézetet neked?

És ha egyik sem tud kielégíteni, akkor jöjj vissza, nyisd fel újra e könyveket s megtudod:

Mi voltál: Honnan jöttél, ki alkotott?

Mi vagy: Miért élsz, miért szenvedsz s mi ennek az értelme?

Mi leszel: Hová mégy, milyen sorsra jutsz a halál után?

Bevezetlek önlelked rejtett világába.

Elviszlek az emberi találgatások, bizonytalan feltevések, önkényes vélekedések és váteszi meglátások dzsungelébe.

S ha majd rájössz újkor szegény Ádámja, hogy lelked e bolyongásban is tovább sír szomjazva, epedve a titokzatos Boldogság után, akkor az Isten szolgája újból odaáll melléd és füledbe súgja az Úr szavát; eléd adja ki nyilatkoztatott, örök Igazságát: a Hit megnyugtató választását sorsdöntő, örökemberi problémáidra.

AZ EMBER-SZFINX.

„Viselkedjete mindenben, mint ismeretlenek és mégis ismerősek.” (II. Kor. 6, 4., 8.)

Trónjavesztett királyfi.

Az ókori rege szerint a thébai szfinx megállított minden járókelőt, s feladta nekik a nagy kérdést:

— Melyik az a lény, amely reggel négy lábon jár, délben kettőn, este pedig három?

S aki e kérdésre nem tudott megfelelni, azt a szfinx szétmarcangolta.

Csak Oedipus királyfi felelt meg a talányra helyesen:

— Ez a lény az Ember!

Az ember, aki csecsemő korában négykézláb mászkál. Felnőtt korában két lábon jár. Öreg korában pedig botra támaszkodva, három lábon.

A hitrege azt az igazságot akarja elének állítani, hogy milyen sok ember nem ismeri önmagát. Hányan nem eszmélnek rá életük értelmére, s azért nem is érdemlik meg, hogy éljenek.

Hogy Te ilyen tragikus sorsra ne juss, mélyedj el az önismeret titkának tanulmányozásában.

— A világnak az ember a legnagyobb Ismeretlenje! — írja Blazovich Jákó „A nagy szfinx” c. munkájában.

— Amikor már-már azt gondoltuk, hogy a nagy Fenomén, az Ember minden titkát felfedeztük, akkor kezdett a kétely jelentkezni bennünk.

Az utolsó századforduló óta egyre világosabbá lesz előttünk, hogy mikroszkópikus részekre boncoltuk ugyan szét, de egyúttal halálra is analizáltuk.

Hatalmas könyvtáraink, gazdag múzeumaink és laboratóriumaink mellett is néma Szfinx az ember. A sok rész elnyomta az egészet.

A legfontosabb kérdést: ki-mi is valójában az ember, — sűrű köd felhőzi el.

Érdekes magyarázatot ad Alexis Carrel „Az ismeretlen ember”-ben:

Az emberrel foglalkozó összes tudományok: a bonctan, vegytan, élettan, lélektan, pedagógia, történelem, szociológia, politikai gazdaságtan, nem merítik ki az egész embert.

Tudósaink, bölcselőink, költőink, művészeink, misztikusaink szolgáltatnak ugyan sok anyagot az ember megértéséhez, de teljesen az így összehordott anyagból sem tudjuk megismerni.

Nyilvánvalóvá lett, hogy az emberre vonatkozó minden tudományos vívmányunk elégtelen, s önmagunkról való tudásunk még nagyon csökevényes.

Kielégítő feleletet csak az isteni megoldás adhat az embernek.

Mikor megismertük az anyag összetételének és tulajdonságainak titkát, uralmat nyertünk majdnem minden fölött, ami a föld felszínén van, — kivéve önmagunkat.

Az önmagunk fölől való tudatlanságunk adta meg a hatalmat a mechanikának, fizikának és vegytannak, hogy vaktában módosítsák életünk ősi formáit.

Annak áldozatai vagyunk, hogy az étellel foglalkozó tudományok elmaradtak az anyaggal foglalkozó tudományok mögött.

Gyermekkorunkban számos lehetséges lényt hordozunk magunkban, amelyek aztán egyenként meghalnak.

Öregkorunkban körülvesz bennünket azoknak a kísérete, akik lehattünk volna; vagyis körülvesznek bennünket elvetélt lehetőségeink.

Mennyi „bolygó hollandi” hajótörött, szerencsétlen ember hányódik-vetődik az élet tengerén!

Mert ezt a tengert nem lehet szerencsésen megúszni, ha a „Honnan-Hová?” kérdésekre meg nem keressük és meg nem találjuk az eligazító, biztos feleletet.

Mindenki, aki elesik és összezúzza magát, azért esik el, mert nem ismeri önmagát.

— Betegek vagytok, mert nem értitek meg önmagatokat!

Ismerd meg magadat, hogy lemérhesd, mily nagyok szárnyalásra készítő erőid, és mekkora súlyok nehezed-

nek rád testi és lelki terheltségekben, bűnös hajlamokban!

Azt hisszük, hogy csak külső ellenségek vesznek körül bennünket. Pedig igazi ellenségeink mi magunk vagyunk.

Ha egy gondolatszeizmográf megmutatná agyműködésünket, megdöbbentő eredményekre jutnánk.

A túlnyomó többségű átlagember egész életében nem morfondírozott többet az igazság és mindenség nagy problémáin pár szerény óránál.

Egy földi vágy elérésére néha egész életünket rápazaroljuk, míg a másik oldal, a túlsó part mérhetetlen távolságaival mit sem törődünk.

Trónjavesztett királyfi az ember!

De sajnós, legtöbbit nem érdekli még saját sorsa sem. Pedig mi állhatna közelebb hozzánk, mint önmagunk!

Nem gondolunk arra, milyen királyi örökséget kaptunk Teremtőnktől: egy elvesztett Paradicsom urai lehettünk, ha ősszüleink nem játszották volna el földi boldogságunkat.

De legalább igyekeznénk megszerezni örök boldogságunkat! Az égi trónöröklési jogot, amit Krisztus ígért meg követőinek.

Az emberek nem azzal hibázzák el életüket, hogy nem találták meg annak értelmét, hanem hogy nem is keresik!

S a percek egyre múlnak, és mi föltartóztathatatlanul sodródunk a nagy Niagara, az Elmúlás felé.

Most még sütkérezünk ifjúságunk tüzes verőfényében... Azonban rohamosan haladunk az élet delelője felé... És észre sem vesszük, mikor érünk fel a csúcra, s máris hanyatlik, lenyugvóban van életünk napja: megkezdődik számunkra is az alkonyat.

Oly szépen írja Széchenyi naplójában:

— Az emberi élet két részből áll: az elsőben reménylünk egy boldog jövőt; a másodikban bánkódunk elkövetett hibáink miatt...

Az ember életének első felében ostobaságokat követ el, melyeket azután a második felében jóvátenni iparkodik...

E két időszak közt alig marad egy percünk a csendes, boldog élvezetre.

Te hogyan akarsz élni?

Élj úgy, hogy ne legyen siratni valód a múlt miatt! S akkor megtalálod nemcsak földi, hanem örök boldogságot is.

Néger-tempó.

Egy néger törzsfőnök a harcokban elvesztette két fiát. Hogy felejtse, meghagyta rabszolgáinak, hogy mielőtt elgondolkoznia látják, doboljanak, üssék a gongot, kiabáljanak és kagylókkal telt kosarakat himbáljanak előtte.

Ennek a néger szokásnak sok modern követője van.

Hogy elveszítsék önmagukat, szinte dzsessz-életbe fullasztják bele magukat az emberek.

Futás önmagunk előtt! — Ez a mai rohanó élet képe. Zavaros, lármás hangosfilm.

— A modern ember hétköznapijai a roboté, vasárnapjai pedig a testé, a hasé, az erotikáé és az alkoholé! — állapítja meg egy mai gondolkozó.

Csak a lelke s az Isten számára nincs egy perce sem.

— Büszkéek vagyunk korunkra — írja Foerster —, melynek távírója és távbeszélője, vasútjai és gyorsgőzösei ezernyi-ezer új kapoccsal fűzték egymáshoz az emberiséget, holott mindez valójában csak még mélyebbre szakasztotta szét az űrt az emberek között; hiszen lázas sietségű életünk egyre kevesebb időt és nyugalmat hagy arra, hogy önmagunkról és embertársainkról gondolkozunk. S ennek következtében egyre rövidlátóbbakká, ingerlékenyebbé leszünk egymással szemben...

E sokféle felfedezés nagyszerű korszakában bensőleg sok tekintetben csak szegényebbek lettünk.

Meg kell szabadítani önmagunkat a vak technikától, és meg kell értenünk saját természetünk bonyolultságát és gazdagságát!

Sorsunk a kezünkben van. El kell indulnunk az új úton!

Szerencsére vannak világító szövétneket gyújtó lángeszű és tüzes lelkű Géniuszaink. Ők az útmutatók a tévelygések útvesztőjében az új út felé. Ezek a nagy vívódók a mi diadalmas életünk vezérei.

Ilyen Pascal, Prohászka és Bangha.

Pascal írja:

— Oly kevéssé ismerjük magunkat, hogy sokan azt gondolják: meghalnak, mikor egészségesek. Viszont sokan egészségesnek hiszik magukat, mikor közel vannak a halálhoz, mert nem tudnak a közelgő lázról, vagy a keletkező tályogról.

Gondtalanul rohanunk a mélységbe — mondja keserűen —, miután valamit a szemünk elé tettünk, hogy ne lássuk.

Azokat, akik átélik életüket anélkül, hogy az élet végére is gondolnának, s akik ha kétségeiket maguktól megoldani képtelenek és másoknál sem keresnek felvilágosítást, Pascal nem tudja sajnálni. Sőt kimondja róluk a leglesújtóbb ítéletet:

— Ilynemű egykedvűség a saját legfontosabb ügyeinket illetőleg, melyben minden kockán forog, ámulattal s egyúttal iszonyattal tölt el. Az ilyen ember az én szememben egyszerűen szörnyeteg.

— Mikor rágondolok — fejtegeti —, milyen kicsiny az én életem, amit elnyel a megelőző és az utána következő örökkévalóság; milyen kicsi az a hely, amit elfoglalom, sőt az is, melyet szememmel átfogok, és amely elvész a tér határtalan végtelenségében, amiről nem tudok és ami rólam nem tud, — elrémülök és meglepődöm rajta: miért vagyok inkább itt, mint ott, és miért inkább most, mint máskor? Mert nem látok ebben semmi eszemmel megfoghatót.

— Ki küldött ide? Kinek a rendeltetésére és elhatározására jelöltetett ki számomra ez a hely és ez az idő?

S vívódásában rádöbben az egyedül elfogadható megoldásra:

— Mivel nem tudjuk magunkról, kik vagyunk, csak Istentől kaphatunk erre feleletet.

Prohászka jól látja meg a vergődő ember lázadozásának okát:

— Nyugtalan a lelke, nem találja meg önmagát.

Nincs megelégedve magamagával. S keresi azt, kire a szó nemes, igazi értelmében ráillik, hogy Ember.

Még ez a legmélyebb, legöntudatosabb, legkatolikussabb ember is így birkózik magával:

— Ah, ha egy igazi darabra akadnék magamban magamból! Arra, ami én voltam, vagyok s volnék! Ah, ha úgy sikerülne levetköznöm a sok ruhát, burkot! Ha sikerülne kibújni a burokból, a gubóból, mit rám szőttek fonalak! Ha a lelkem mezítelen valóját látnám valódi, szűzies meztelenségében! Megpillanthatnám magamat, azt az Ismeretlent!

Prohászka az ilyen önmagában s önmagával küszködések titáni harcaiból kivívta magának a diadalmas világnézetet.

Megtalálta a nagy Ismeretlen, az életrejtély kulcsát:

— Életet csak azok érdemelnek, akik élni megtanultak; élni pedig azok tanultak meg, akik nem a mulandóságnak, hanem az Örökkévalóságnak élnek.

— Honnan? Hová? Minek? E motívumok száalai vannak beleszőve a menyasszonyi fátyolba és a szemfedőbe. Ezek nélkül a komoly világnézet fonalát fenni s az életet szőni nem lehet.

Viszont ha látunk s értünk, akkor feltaláltuk magunkat.

Valóban mi volna szükségesebb, minthogy megértjük önmagunkat!

Mit ér az élet, ha az ember nem érti meg önmagát! Mink van, ha magunké nem vagyunk? S vagyunk-e egyáltalában, ha magunkat meg nem találtuk?!

Hogy pedig megtaláljuk önmagunkat, ki kell indulnunk a világba s vissza kell térni önmagunkba.

Azt a töméntelen sokadalmat, a mindenség tarka világát, az élet s érzés és küzdés végtelenségét szét kell szednünk, s önmagunkban ismét egységes, harmonikus világgá kialakítanunk. Ha ez sikerül, megtaláltuk önmagunkat.

Az ilyen ember a teremtés központja, szíve a teremtés szíve, s lelke a világnak tükre.

Szíve átérzi a teremtésben lüktető életet, s lelkén tükröződik a nagy világ kedves, egységes, harmonikus

képe. E képen fény és árny, béke és mélységes, ünneplő komolyság ömlik el, mint egy napsugaras alpesi vidéken.

Az ilyen világnézet valóban mennyei szoborleplelést eredményez, amilyent Prohászka kívánt magának:

— Az Úr Jézus leplezte le az égben rajtam az Ő vonásait!

Az Úr harmadik nagy katonája, Bangha, szintén marcangoló öngyötrődései közt szülte meg számunkra a szebb, tökéletesebb élet Új Emberét.

Hányszor s milyen vergődve kínlódik magakeresésében:

— Szürke élet? Féliszürke élet?... Magamat sem ismertem ki eléggé!

Ez pedig, — érzi — szörnyen fájdalmas és sokszor akadályozó.

— Nem tudom és valószínűleg sohasem fogom tudni, miféle klasszis vagyok: okos vagy ostoba; nagyrahívott vagy képzelődő; komoly vagy léha; vidám vagy mélabús; szent vagy haszontalan...

— Az önismeret hiánya kínoz — írja naplójában. — Teszek-e eleget? Az okosat teszem-e?

Ha magával szemben ilyen állandó jellegű harcot folytat, mit szóljunk azokról, akikről ezeket írja:

— Mily szörnyű az ember, hogy még az sem érdekli: mi ő? És miért él?

Pedig mi lehet fontosabb nekünk, mint a saját mi-voltunk?

A külső dolgok nem azonosak velünk. Nem mi vagyunk azok. Az életünkbe csak kívülről lépnek-tolakodnak be. Nem tartoznak a lényünkhöz. Ma vannak s holnap nincsenek. Mulandók és hűtlenek hozzánk.

Az étel-ital csak a testet táplálja bennünk. Azt, ami előbb-utóbb a bomlás martaléka lesz.

A legfényesebb lakás, a legelőkelőbb környezet csak előszobája a sírnak.

A legbájosabb zene csak preludiuma a Circumdederuntnak.

Legújabb divatú, „utolsó kreációjú” ruhánk a szemfedő lesz...

S akkor éppen csak ezek a hűtlen és csalárd külsőségek érdekelnek minket? Ez a sok hitvány görögtűz? Ez

a folyton omló kártyavár? S az, ami magam vagyok és magam maradok, az hidegen hagy? Életcél és életértelem üres szavak nekem?

— Borzasztó dolog látni — kesereg —, miként bolyong és tapogatózik nagyon sok ember az élet legmélyebb kérdései körül, s mily kevés jut el közülük legalább a viszonylagos tisztánlátásig.

Fájdalmas látvány ez a vergődés. Egyfelől a tehetetlen ide-odakapkodás, másfelől a kétely zátonyai közt a tanácstalan rámeredés a nagy kérdések örök szfinxére.

S kétszeresen fájdalmas ennek a világnézeti sehovatartozásnak gyászos hatásait is látni erkölcsi, gazdasági, társadalmi és nemzeti életünk terén.

Erő helyett erőtlenség. Céltudatosság, világosan kitűzött, és egységesen akart feladatok helyett szétfolyás, jelszópolitika, visszaélés a kereszténység nagy ígéivel, önzés, értelmetlenség, széthúzás és összeveszés.

A mai ember az élet legnagyobb talányai mellett oly könnyen megy el, amely az állatra jellemző.

Az örök gondolatok főkérdései: Van-e Isten? Ki az? milyen Ő? S mi vagyok én? Mi közöm hozzá? Mi lesz velem a síron túl? — hidegen hagyja.

A végső „Honnan? Miért? Hová?” kérdéseit ideig-óráig elhallgattatni lehet. De a fullánkos nagy kérdések nem hagynak nyugodni. Egyszer mindenkinek meg kell oldani!

— Mert lenni csak azért, hogy vergődjünk; hogy néhány szegényes ünnepnap kedvéért hordozzuk a sok szürke hétköznapi gyötrelmét; élni, hogy meghaljunk, hogy lemészároltassunk; virágozni, hogy elhervadjunk, sárrá bomoljunk; küszködni, hogy végre is végleg és mindenestől letörjünk; hogy eltűnjünk, mint az árnyék, mint a vágató szél, mint a hullám az óceán közepén, — ez nem élet! Ez nem cél! Ez nem rendeltetés!

E nagy Gényusok már fényesen megoldották nemcsak földi életük, hanem hisszük, örök életük kérdéseit is.

Nekünk is el kell jutnunk e fényes út végére. Meg kell találnunk az általuk mutatott utat: a Célt, az örök fény honát!

ELHIBÁZOTT ÉLET.

*„Ne ejtsétek tévedésbe önmagatokat!”
(I. Kor. 6, 9.)*

Az életrejtély megfejtése.

P. Bangha beszéli el, hogy volt egy ifjú ministránsa a Jézus Szíve templomban. Mindennap áldozott, de két évi szorgalmas ministrálás után egy napon elmaradt. Kijelentette, hogy nem akarja a vallásos életet folytatni.

Évek múlva találkozott vele, de az ifjú még csak nem is köszönt a páternek. Olyan vadidegen tekintettel nézett rá, mintha nem is ismerte volna.

Néhány hónappal később közölték az ujságok a döbbenetes hírt, hogy ez a fiatalember — egy hétre doktorátusának megszerzése után —, agyonlőtte magát.

Búcsúlevelében csak ennyit írt:

— Elhibáztam az életemet...

Hányan tévesztik el így az életük útirányát, s hányan válnak ezáltal lelkük öngyilkosává!

Neked azonban nem szabad eltévesztened életed útját!

Vonjuk le azért a páterrel együtt mi is az elhatározó tanulságot. Azt mondta:

— Huszonnégyszáz óráig sem tudnék élni, ha nem tudnék választ adni arra a kérdésre, hogy mi vagyok én? Hogyan kerültem ide? Ki gondolt ki engem?

Ki gondolta ki ezt a két ragyogó szemet, amelyik lefényképezi és tudatossá teszi számomra a gyönyörű világot, Istennek ezt a szépséges képeskönyvét, világalbumát.

Ki alkotta a csodálatos műszereket: a füleimet, amelyeken keresztül lelkemig hatolnak az édes dallamok, az elandalító szimfóniák.

Ki teremtette a dobogó piros szívet, mely titkokat zár magába, s hordoz bensejében örömet, bánatot?

Ki építette meg testem tökéletes gépezetét: a karjaimat, amelyekkel ölelni és lökni, simogatni és ütni tudok... A lábaimat, amelyekkel törtetni tudok a magasságok, a tökéletesség istenhegyi turista ösvényein föl-felé; de csúszni, bukni is a bűnörvények sötét szakadékaiknak mélységei felé...

Micsoda csodák ezek!

És én erre ne tudjak felelni? Ne tudjam megmondani: Honnan vagyok és hová megyek? Mire való vagyok? Miért az életem?

Miért a föld, a levegő, a csillagok, a napfény? Miért a gondolkodás? Miért az érzelmek: a szeretet, a vágy, a remény?

Hogy ezekre a kérdésekre feleletet kapjunk, le kell szállnunk önlelkünk tárnáiba; öntudatunk, boldogság-vágyaink aknáiba!

Ha ezt elmulasztjuk, vétkezünk önmagunk ellen!

Azért mondja Pázmány Péter, a másik nagy magyar jezsuita:

— Abban vétkezünk csaknem mindnyájan, hogy amit legszükségesebb tudni, arról nem tudakozódunk. Mert kicsoda közülünk, aki magába szállva igazán akarja tudni és érteni: micsoda ő?

Ki tudakozódik magától: „Milyen vagy mind természeti állapotodra, mind erkölcsödre nézve?”

Pedig az önismeretnél hasznosabb és üdvösebb tudomány nincs. Mert a többi tudományok felfújnak és kevélyé tesznek. (I. Kor. 8, 1.) Ez pedig megalázza kevélységünket.

A magunk ismerete megfojtja a kevélység mérgét; belénk oltja az isteni félelemnek mennyei bölcsességét; s szívünkbe gyökereztetni az alázatosságnak tökéletességét.

— A legsötétebb világrész az emberi szív! — írja Foerster.

Csakhowy az ember itt fél felfedezéseket tenni, mert nem akar csúnya tulajdonságokra bukkanni. Azért nem lesz legtöbbször semmi a felfedező útból. A saját cselekedeteinek forrásáig hatolni még a legrettenthetetlenebb felfedezőnek is nehezére esik.

Pedig fontos, hogy ismerjük magunkat; hogy idejé-

ben észrevegyük, ha szívünk bozotosában olyasvalami burjánzik fel, ami rabszolgává tehet bennünket.

A mérges gombák csak az erdő sűrűjében tenyésznek, ahová nem jut el a napsugár.

Igy van ez a szívünkben tenyésző bűnös mérges gombákkal is: ott tenyésznek legbujábban, ahova sohasem süt az önismeret napsugara.

A mi életünk útját egyedül az Isten-Ember, a Világ Világossága tudja bevilágítani. A kinyilatkoztatásban ráveti a fényt az emberélet útvesztőjére; megmutatja a célt, az Örök Célt, amiért egyedül érdemes élni.

Sok ember lesz elkeseredett, világgyűlölő, begubózó, visszahúzódó, sötét lélek, mert egyszer csak észreveszi, hogy senki sem szeret vele lenni, mindenki kitér előle, és megtagadja tőle segítségét.

Pedig, ha idejében fogtak volna hozzá, hogy megismerjék önmagukat, kiküszöbölhették volna lelkükből azokat a csúnya és visszataszító tulajdonságokat, amelyek elhagyatottságukat előidézték.

Csak az uralkodhatik önmagán, aki ismeri magát. Mint ahogy a mozdonyvezető is csak úgy vezetheti a gépet, ha minden részét ismeri; tudja, mennyi fűtést bír el a kazán; melyik szelepet mikor kell kinyitni, melyiket és mikor kell elzárni; hol kell a gépet megolajozni, hogy veszedelem nélkül robogjon tova az utasokkal.

— Lelkünkben szunnyadnak a legelőkelőbb nemeségnek és a legutálatosabb aljasságnak csirái! — fejtegeti szépen Klug.

Repülünk, mint a sas a nap felé —, s az első alkalommal ráragadunk az édes, bűnös vágyak ragadós lépvesszejére, mint a légy.

Nagyszerű remekműveket alkotunk, — és képesek vagyunk hitvány maskarává, aljas torzképpé silányítani; összezúzni az Isten legszebb remekművét: az emberi lelket, azt az égi képmást, amelyet az Isten teremtet, művészi elgondolással rajzolt az arcunkra, lehelt rá.

Tudunk magasan szárnyaló, költői hangulatokban lelkesülni, — és meggondolatlanságunk, durvaságaink, szeszélyeskedéseink, önzéseink akárhányszor megszakadásig gyötrik az emberszíveket, és keserű panaszszókra, fájdalmas jajkiáltásokra fakasztják őket.

Le tudunk mondani más javára az utolsó falatunkról, — és képesek vagyunk hitvány üzleti haszonért az utolsó falatot kiütni a másik ember kezéből, noha anélkül a falat nélkül is jóllakhatnánk.

Tudunk nehéz keresztet hordozni a vállunkon ma, — és keresztre tudjuk feszíteni újra már másnap Jézust.

Ma lelkesedünk az eszményekért, — s holnap lekicsinyeljük, kigúnyoljuk mi magunk is azokat.

Ó, Ember! Te titokzatos rejtély! Tenger benned az ellenmondás! Ki tudja kifürkészni rejtelmes valódat, titkaidat?

Egyedül a szíveket ismerő Isten!

Helyes önismeret nélkül lehetetlen tökéletes emberré lenni!

Hogyan is tudnók meggyógyítani hibáinkat, amelyeket nem ismerünk?

Hogyan gyakorolhatnánk olyan erényeket, amelyekről fogalmunk sincs?

Jótulajdonságaink ellenben a megismerésük után hálára köteleznek Isten iránt.

Hibáink megismerése pedig megtanít arra, hogy még sok tennivalónk van, sokat kell dolgozni önmagunk kialakításán. És nem mulasztunk el egyetlen alkalmat sem, amely segít az előrehaladásban.

Felhasználjuk a rövid élet rohanó idejét, hogy rossz hajlamainkat gyökerestül kiirtsuk, vagy legalább is gyöngítsük, megzabolázzuk.

Viszont meglévő jótulajdonságainkat ápoljuk és kifejlesszük.

Aki sohasem gondolkozik önmaga felől, olyan mint a mondabeli kísértethajó, amely kormányos nélkül, tépett vitorlával hanyódik a viharban. Senki sem tudja honnan jött, hová megy? Senki sem tudja, hogy hol, melyik sziklán zúzza szét magát?

Önismeret nélkül az ember „a tudatlanság tengere, a gonoszságnak örvénye és minden fogyatkozásnak feneketlen mélysége”.

Döbbenjünk rá végre, hogy mik vagyunk!

Isten nélkül semmi!

Ahogy Pázmány mondja:

— Semmiből lett semmi, mert magadtól mindjárt semmi lennél, ha Isten nem tartaná fönn létedet.

Boldog az az ember, aki a lelke mélyén az önismeret útján megtalálja Teremtőjét! Az örök találkozáskor majd az Úr is magára ismer benne. Ráismer a saját képmására!

„Az arc mögé tekinteni!”

Egyik orosz klastromban élt egy barát, akit messze földön tisztelt és szeretett a nép.

Mert sokat szenvedett, sokat tapasztalt. S az élet minden helyzetében tudott irányt mutatni s vigasztalni.

Ő szokta ezt a mélyértelmű tanácsot adni:

— Aki tökéletesedni akar, az mindenekelőtt igyekezzék az emberi arc mögé tekinteni!

Az arc mögé tekinteni!

Színházainkban a nézőtéren jobban alakoskodunk, mint a színészek a színpadon. Felveszünk valamilyen maszkot, és amíg hasznosnak látjuk, azt hordozzuk.

Hányan járunk álarcban és milyen sokan nem láttuk még saját arcvonásainkat!

Önmagunkba nézni, hogy megtaláljuk magunkat, s felfedezzük a lelkünk mélyén Istent!

Megtalálni önmagunkat!

Mennyi félelme járkal körülöttünk és közöttünk, akik elvesztették magukat és azóta nem tudnak újra magukra találni.

Mennyi befejezetlen ember, akik talán soha sem lesznek készen, mert nem is dolgoznak magukon. Tökéletlen, porladó gipszfigurák csak. Még ki nem alakult bábok.

Hány ember futkos körülöttünk, aki nem is él volta-képen; akiben a legmélyebb gondolat: az élet értelme még öntudatos alakot nem öltött.

A teremtés terméketlen magvai ők, akiknek nincs mélybenyúló gyökerük, nincs talajuk, nincs napsugaruk.

Mi az önismeret eszközeivel faragjunk műremeket magunkból!

— Lenni, élni, hatalmassá válni! Az alacsony embert nagygyá nevelni! A szolgát szabaddá tenni! A gyöngesé-

get erővel, a testet lélekkel legyőzni! Az élet vágyait kihúzni! Ki a sír árkain s a mulandóság lombhullásain s a halál fagyos mezőin túlra! Túl az örökéletbel!

Ez a proházskai lelkes lendület legyen az igazi ember vágya, életének programja!

J. M. Sailer „Az ifjú újító és az agg bölcsesség” c. írásában a bölcs ezt a megszívlelésre méltó intelmet intézi a mindent megváltoztatni akaró ifjúhoz:

— Eddig mindig a végén kezdted, Világosságot akartál magad körül, belsődben pedig mély éjtszakát öleltél. Tégy róla, hogy mielőbb benned keljen fel a nap és emelkedjék delelőre!

Ha azután téged eltöltött világossággal, melegséggel, termékenységgel, akkor kívüled is támad majd melegség, világosság és termékenység.

És az ifjú újító visszavonult a magányba, és először saját belsejében reformált s ott önmagára talált. Az önismeret útján tökéletesebbé vált és szebbé lett körülötte a világ.

Szebbé lett, mert *megtalálta lelke mélyén az Istent!*

Az élet értéke a belső ember kialakítása. Mert a mi lényegünk „odabent” van.

— A világ roppant nagy és te nagyon kicsi vagy. A lét mélység s az élet örvény.

A lét tele van sötétséggel s borzalmakkal, s az élet titokzatos, félelmes ösztönökkel.

Goethe mondja az Achilleisben:

— Nagy-nagy szükség van e földön igazán fejedelmi férfiakra, akik megállapítják a rendet, mely után ezek igazodnak.

Nekünk ilyen fejedelmi öntudatra kell szert tennünk! Ehhez azonban a lelkünk mélyén lakozó Isten kegyelmi munkája szükséges.

Ha rátaláltunk a lelkünkben Istenre, akkor minden nehézséget, mely eléink tornyosul, játszva oldhatunk meg, könnyű szerrel háríthatunk el.

Isten és köztem mérhetetlen szakadék, mélységes úr tátong. Az önismeret szivárványhídja tudja csak áthidalni, megépíteni azt a csodahidat, mely Istentől emberig ér s az embert Istenhez vezet.

Értsétek hát meg önmagatokat! S érezzétek meg

bensőtökben azt a szent ösztönt, mely Isten felé sodor benneteket, amely a lélek szárnyain emel fölfelé titeket!

A szívetekben van egy titkos iránytű, amely az Örök-Észak felé mutatja nektek az irányt és nyugtalanul vibrál, ha letértek arról az útról!

Makedóniai Fülöp azt mondta a fiának, Nagy Sándornak, mikor megfékezte a Bukefaloszt, mellyel addig senkiséb bírt:

— Fiam! Neked szűk Makedónia. Keress magadnak nagyobb királyságot.

Nagyra hívatnál Te is! Ha szenvedélyeidet megfékezed, neked is azt mondja Krisztus Király:

— Fiam! Keress magadnak egy más országot! Az én országomat, s ott boldog leszel, benne mindent megtalálász.

Ha gyakran tekintesz az emberi arc mögé, a lelked mélyéről így fog biztatón terád is mosolyogni mindig az Isten.

ÖRÖK FORRÁSOK.

*„Isten maga támaszt világosságot szí-
vünkben.” (II. Kor. 4 6.)*

„Keresek egy embert!”

Diogenes világos nappal, lámpással a kezében, kutatva ment át a piacon.

— Kit keresel? — kérdezték tőle a járókelők.

— Keresek egy embert! — felelte röviden.

Keresek egy embert én is! Keresem önmagamat.

Járom az élet zsibvásári piacát. Fel akarom kutatni az önismeret lámpájával önmagamat!

Zajos, lármás korban élünk. Kerüljük a csendet, mert félünk önmagunkkal maradni. Nem merünk önmagunkkal sem találkozni. Kitérünk az élet nagy kérdései elől. Kitérünk önmagunk elől is.

Elvesztettük magunkat. Szem elől tévesztettük a Célt.

— Nincs időnk, hogy egészen magunkba szálljunk, annyira el vagyunk foglalva az idegen dolgokkal. Vegye el mindegyikünk létéből a halál testvérének, az álomnak adott időt; az idegen dolgokra fordított időt; a haszontalan időt; az elveszett időt; a hiába elpazarolt időt... Mi marad a végén?

Elfoglaltságunk, gondolataink, érzelmeink legnagyobb részének nem az-e a titkos tárgya és célja, hogy a frivol dolgokkal szórakozva, elfeledjük az élet rövid útját, amelynek végén a halál vár ránk? (H. Bordeaux.)

Meghalt a csend, a lármával megöltük, amely pedig oly termékenyítőn vett körül minket.

S a zajban, amely most vesz körül bennünket, nem halljuk a szívünk dobogását sem.

Ijeszt körülöttünk a sivár üresség. Kifosztottuk önmagunkat is. Inaszakadtak vagyunk.

És semmiféle menedékhely nincs, amely jobb szana-

tórium lenne számunkra, mint amit a saját lelkében talál az ember.

A csendben mélyül az élet. A csendben új erők, új gondolatok születnek, amelyek minket is újjászülnek. Benne kristályosodik a tisztultabb, finomabb, szép, igazi egyéniség.

Ne keresd hát magadat önmagadon kívül!

A csend forrásában megfürösztöm lelkemet, s e csodás Siloe-tóban új életre támadok inaszakadtságomból.

A csend forrásából kell merítenünk, az igazi „élet-tavából”, ha megnyugtató feleletet akarunk kapni problémáinkra.

Még a hitetlen filozófus, Nietzsche is azt tanítja, hogy a csend birodalmából jönnek a nagy gondolatok:

— Menekülj magányodba! Látom, hogy elkábultál a nagy emberek lármájától s megmart a kicsinyek fulánkja...

Hol a magányosságnak vége, ott kezdődik a piac. És ahol a piac kezdődik, ott hallik a nagy színészek lármája és a mérges legyek dongása...

Nem sorsod, hogy légycsapó légy!

A csendtől lesz hangossá, beszédessé a lélek. A csendben szól az Isten. A csend mélységeiben teremnek a valódi igazgyöngyök.

A csend óráiban születnek legnagyobb győzelmeink, alakulnak ki legszebb értékeink.

A csend meleg fészkében tanyázik a boldogság dalos kis madara.

Egy világháborúban elesett hős katona írta:

— Ó, egyetlen percet magunkkal eltölteni!

Azt hiszitek, meghalnátok? Valóban, valami meghalna bennetek: az a mesterkélt, furcsa, frivol, könnyelmű és felszínes természet, az az okatlan személyiség, amely értelmeket használata óta kifejlődött bennetek.

Magatokba szállni! De ez annyit jelent, mint az emberi nagyság és nyomorúság örökös és kínos problémáját a maga rettenetes fényében szemlélni. Mily súlyos ez a sok oktalanság!

Ó nem, nem fogjátok többé elkövetni! A természet arra teremtett benneteket, hogy a magasságokba szár-

nyaljatok. De a madárból csak az agyvelőt őriztéték meg és szárnyaikat lenyesegették s csak mászni akartok.

Tudatos életetek csak 50 vagy 60 éves korotokban jön meg. Ez kevés, hogy emberré legyetek, és sok, hogy gyermekek maradjatok.

A hosszú úton mentek és súroljátok a szépséget, de nem látjátok; érintitek a szenvedést, de nem fogadjátok el; a halál felé meneteltek, de bekötött szemmel...

Egyik napon, (amikor a halál eljön értetek is), hosszú, gyermekes törekvéseitek jutalmául meg fogjátok ismerni az élet árát —, de éppen akkor, midőn az életet elvesztitek.

Ez a tragédiája azoknak, akik menekülnek a magány intő és vádló „hangos csendjétől”.

— Esztelenség azt képzelni, — mondja Nagy Szent Teréz —, hogy beléphetünk az égbe a nélkül, hogy előzőleg magunkba térnénk.

Valóban, először önmagunkba kell lépni, önlelkünk szentélyébe, hogy az örök szentélybe is beléphessünk.

Önmagunkba, mint egy szent helyre, sokszor kell el-zarándokolnunk. Akkor nem leszünk siralomvölgyi zarándokok e földön, hanem diadalmas élethősök.

Nem láрма, hanem csend kell a mai embernek! Csend, amelyben önmagát nézi. Káosszá bomlott gondolatvilágát újra rendezi. Zakatoló szívét hallgatja S végre leszámol összes álprófétáival!

Csend kell nekünk, mert az igazi Próféta, aki sohasem csal meg bennünket, aki egyedül segíthet rajtunk, csak a csendben szól hozzánk s a csend szárnyain ereszkedik le szívünkbe.

Keresem az Istent!

— Ó örök régi és új Szépség! De későn ismertelek meg!

Igy kiált fel Szent Ágoston, amikor sok vívódás után rátalál végre az Örök Forrásra. S így folytatja:

— Bárcsak igazában megismernélek Uram, Téged, és megismerném magamat!

És nincs semmi vágya, csak megismerni a lelkét és Istent.

A lelkét, mely oly királyi méltóságot tud adni. És Istent, aki oly dicsőségesen akar felmagasztalni.

— Mert Isten jó, azért vagyunk mi. S mert olyan nagyra tett benünket, azért tudunk olyan gonoszak lenni. Azért tudjuk az Istent szívünkben megölni.

Pedig az Úr Jézus a vérével írt Szívébe minket. Mint Szent Pál mondja szépen:

— Krisztus levele vagytok... Nem tintával, hanem az élő Isten lelkével írva. Nem kőtablákra, hanem a szívnek hústábláira. (II. Kor. 3, 3.)

S megígérte, nem törli ki nevünket Szívéből, míg magunk ki nem radiózzuk bűneinkkel.

Ez a szeretetből égő Szív a mi eligazító Fényforrásunk, útmutató Öröklámpánk az önismeret bizonytalanságában.

A Csend királyi palotájából, a Tabernákulumból dobog, sugárzik felénk Szent Szíve, hogy összedobbanjon a mienkkel, s utat mutasson nekünk az úttalanságban.

Égető szükség is van erre éppen most.

— Az emberiség állapota súlyos problémává lett. Keresünk, keresünk, de sehol sem találunk megnyugtató célt! — panaszkodik Eucken.

— Az emberiség félig összetörten nyög elért fejlődésének súlya alatt.

— Nyomorék lett a világ lelke! — sóhajtja Bergson.

— Nem nyomorék, hanem halott a világ lelke! — javítja ki Daniel-Rops.

— Az újkor felforgatta a valóságok istenadta rendjét, ezért fojtogatja a kaoszt! — vallja be Haecker.

S akik az emberi találgatások és a rövidlátó értelem bányáslámpafénye mellett ki akarnak vezetni bennünket e katasztrófális lelki krízisből, azok is csak sötétebb és mélyebb bonyodalmakba zavarhatnak bele.

Ezekről írja Gertrud Le Fort:

„Megvakulunk lámpáitok mellett!
Olyanok vagytok, mint az út,
Mely célhoz sohasem jut”.

S vannak, akik meg teljesen kétségbeesve roppannak össze.

André Gide sirja ilyen reménytelenül:

— Kireméltén, minden reményt felégetve akarok meghalni!

Mi azonban nem elégedhetünk meg ilyen céltalan étellel!

Isten elénk magasztosabb hivatást tűzött:

Mi önmagunkat s önmagunkban Istent és a Mennysországot keressük!

Egy király megkérdezte bölcsétől, hogy ki az ember? A bölcs így felelt:

— Az ember a halál fia, mert még úgy sem tud menekülni előle, mint a rabszolga ura elől...

— A föld vendége, mert ha az élet lakomáját elhordják előle, csakhamar elfelejtik...

— Egy vándor, aki éjjel-nappal, ébren-alva, munkában és pihenésben, szüntelenül megy a halál elé...

Mi azonban át akarunk törni e sötét akadályon! Diadalmasan akarunk átlépni a Halál kapuján!

Mi a legtöbbet akarjuk: Isten gyermekeivé, az égi haza diszpolgáraivá lenni!

Ha az önismeret fényével reflektorozzuk be földi útjainkat, akkor a végén megnyílik előttünk a Mennysország kapuja is. Mert így nem tévesztjük el az irányt; s a Célban ragyogó dicsfény sugározza be boldog örökkévalóságunkat!

A KÉT-ARCÚ EMBER.

„A kevélység az emberből ördögöt, az alázatosság angyalt csinál,” (Szent Ágoston.)

Kígyó-arc.

Márton Lajosnak, a magyar cserkészek világhírű rajzművészenek van egy mélyértelmű képe: „Engedjete Krisztushoz!”

E képen egy kínba torzult arcú ifjú szeretne elvergődni Krisztushoz. Egész testét négyszeresen körülcsavarja fojtogatva egy óriáskígyó. Nem engedi mozdulni sem. Kétségbeesetten nyújtja előre karjait. Szabadulni szeretne rettenetes helyzetéből. De nem tud eljutni a Célhoz. Pedig Krisztus őt is várja gyermekeket ölelő, szerető karjaiba.

A vergődő ifjú mögött a sátán áll. Diadalmas vigorgással tartja magasra a gyönyör serlegét. Az ifjú nem szabadulhat karmai közül, mert az örömpohárral meg-rabolta az ifjú erejét. Belefullasztotta abba gyermeki ártaltanságát. Megmérgezte, pocsolyává változtatta minden felfelé törő, nemesebb vágyát.

Mi is Krisztushoz, az önismeret igazi Forrásához keressük az utat.

Eddig láttuk az önismeret fontosságát, hasznát, célját, forrását. De mielőtt az önismeretre segítő eszközök tárgyalásához kezdenénk, számolnunk kell az önismeret akadályaival is.

Az önismeret lélekszentélyének ajtaját a hétfejű sárkány zárja el s akadályoz meg bennünket abban, hogy oda belépjünk; a hét főbűn elrettentő szörnyetege.

— A bűnök királynője a kevélység! — mondja Nagy Szent Gergely.

A pokol e tűzkoronás fejedelmével kell mindennek-előtt leszámolnunk, s helyére az alázatosság angyalát állítanunk, ha nem akarjuk, hogy földi életünk is pokol-járás legyen.

A kevélység lázadó szelleme állandó forrongásban tartja a szívünket, a hazugságok fátyolával sötétíti el eszünket, hogy lelkünk rejtett mélyén ne ragyoghasson fel újra az Isten arca.

Ismerkedjünk hát meg ezzel az álnok, örök ellenséggel, hogy hálójába ne keríthessen bennünket, s tönkre ne tehesse földi és túlvilági életünket.

Mi a kevélység?

— Saját magunk kiválóságának rendetlen hajhászása.

S kit mondunk kevélynek?

— Kevélynek azt az embert nevezzük, aki különbnek akar látszani, mint aminő a valóságban. Szárnynélküli sas.

Megnyilatkozása: általános nagyzási hóbort, rendetlen önszeretet, túlzó önbecsülés, mások háttérbeszorítása, megvetése; öndicséret, becsülethajhászás.

A kevély ember önelégült, s önszeretetének túlzásában a „maga istenének nézi magát” (Bossuet.)

Tehát lelki vakság a kevélység.

— Nem nagyság, — mondja szellemesen Szent Ágoston —, hanem daganat. Ami pedig megdagad, nagynak látszik ugyan, de nem egészséges.

Szerinte azért veszedelmes a kevélység, mert más bűnöknél csak a rossz cselekedetektől, ennél a bűnnél ellenben még a jó cselekedetektől is félni kell, nehogy azok a tetteink, melyek dícséretreméltóak, a dícséret utáni vágy következtében számunkra elveszenek.

Aki ugyanis csak azért tesz jót, hogy dicsérgessék, félő, hogy elveszti a jó cselekedetek érdemét.

A kevélység az önmegismerés világosságát elhomályosítja. Mert a lelkiélet egyik titka, hogy a lélek annál kevésbé haladhat előre a világosság felé, minél inkább tölti el a kevélység.

Azért mondja Szent Bernát:

— Semmi sem oly utálatos Isten előtt, mint a kevélység. Ez taszította le az angyalokat az égből. Ez űzte ki az embert a paradicsomból.

Ez teszi a Cifra Pannákat ma is mindenkit lenéző démonokká. Ez vadítja meg a Hengegő Aladárokat, amikor

képzelt s hazugságokkal felnagyított hőstetteikkel dicsekednek.

Szeretünk önámításban tetszelegni magunknak. Azért nem törekszünk őszinte, igazi önismeretre.

Találó ez a bölcs hasonlat:

— A gőg szekerét négy ló húzza: az uralomvágy, a dicsvágy, mások megvetése és az engedetlenség...

E szekér kocsisa a kevélység szelleme; az utasok pedig a világ bolondjai. A lovak féktelenek. A kocsis gonosz szívű. Az utasok meg gyenge lelkek.

Amikor a nagy Szent Ágoston rádöbben a maga valóságára, így sóhajtott fel:

— Uram! Megvallom, hogy semmi más nem vagyok, mint teljes hiúság és a halál árnyéka. „Pusztaság és elhagyott föld”, mely áldásod nélkül semmit sem terem, csak szégyent, bűnt és halált.

De Nagy Szent Gergely e vallomás után is vigasztaló reménységgel tölti el szívünket. Rámutat a gyógyszerre s kezünkbe adja a verhetetlen fegyvert:

— A kevélység s a hét főbűn láncán tartott fogva bennünket a sátán. Azért Megváltónk a hét szentség fegyverzetével indult abba a harcba, melynek célja lelkünk felszabadítása volt.

Isten-arc.

Igy lett a kígyó-arcból ismét Isten-arca az embernek.

Az önismeretre segítő belső eszközök tárgyalásánál majd ebből az örökéletet fakasztó hét szentségi forrásból fogunk méríteni, hogy megújult emberek s megint Isten gyermekei legyünk.

Mint Szent Ágoston elmélkedik oly felemelően:

— Uram! Visszaerőszakoltál engem önmagamhoz. Megfordítottál, mert háttal voltam önmagam felé, csak-hogy ne kelljen látnom önmagamat. Szembeállítottál önmagammal, hogy meglássam szörnyű rútságomat, torz, szennyes, foltos és kelékes mivoltomat.

— Hogy megismerjem önmagamat, elhagytál és megpróbáltál. Nem azért, hogy Te ismerj meg engem, hanem magam miatt, hogy én ismerjem meg önmagamat.

Szerinte az igazság ismerete abban áll: „Ismerd önmagadat, hogy mi vagy és mivé kell lenned. S törekedj azzá lenni. Javítsd ki, amit ki kell javítani”.

S így adja meg a bölcs útmutatást:

— Sohase elégedjél meg azzal, ami vagy, ha az akarsz lenni, ami még nem vagy. Haladj mindig előre! Ne állj meg, ne fordulj vissza, ne térj le az útról soha!

Aki nem ismeri önmagát, arról Szent Bernát azt mondja:

— Ha látnád magadat, önmagadnak visszatetsző, de Istennek tetsző. volnál. De mivel magadat nem látod, önmagadnak tetszel, de Istennek nem.

A kevélységnek egyetlen hatásos ellenszere van: az alázatosság. Éppen ezért az önismeretnek is ez a legjobb eszköze.

Ezért figyelmeztet Pascal:

— Nem eszünk büszke tevékenysége, hanem föltétlen megalázkodás útján juthatunk csak el a magunk igazi megismerésére.

Tehát az önismeret alapja az alázatosság.

Sokan irtóznak ettől a szótól. Vizsgáljuk meg, mit tart az alázatosságról a komoly életszemlélet.

Hogy magunkat helyesen megismerjük, ahhoz Szent Tamás szerint tudnunk kell, hogy bennünk mi az Istené és mi a sajátunk. Mármint mindaz, ami jó van bennünk, az Istentől ered és az Ő tulajdona. Ami pedig rossz és hibás, az mitőlünk van.

A kevélység saját kiválóságunk túlbecsülése. Éppen ezért az alázatosság feladata nem lehet más, mint e kiválóságok vagy beképzelt érdemek valóságnak megfelelő értékelése.

— Az alázatosság a lélek ékessége! — fejtegeti szépen Szent Bernát. — Az az erény, amelynél fogva az ember önmagát a teljes igazságnak megfelelően ismeri meg, s ennek folytán önmaga előtt is szinte elsilányul.

Ez az önismerettel való önlefozkodás tulajdonképpen a helyes és reális önértékeléshez fog elvezetni minket.

Tanquerey összefoglalásában az alázatosság ezek szerint így definiálható:

— Az a természetfölötti erény, amely önismeretre

tanít és arra tesz hajlamossá, hogy magunkról az igazságnak megfelelő véleményt alkossunk.

— Nagy akarsz lenni? — kérdi Szent Ágoston.

— A legkisebben kell kezdeni!

— Nagy és magas művet kívánsz építeni?

— Az alázatosságot kell alapjául venni!

Micsoda életművészet alakulhat ki ott, hol a lélekbe tekintésnek, a hibák felismerésének és elismerésének ezt a nélkülözhetetlen pillérét kidobják, — mint az összes modern életideálokban?

Büszke magalábon-járás és önállóság most a jel-szavak.

Rousseau, a „romboló világnézetek ösatyja” kiáltotta világgá, hogy az ember szellemi rabságba hajtotta a fejét.

S a hitetlen Horneffer büszke göggel indul a romboló úton utána; szörnyű istenkáromlással hirdeti:

— Az Istenben való hit a legnagyobb szerencsétlenség, amelybe az emberiség valaha is jutott... Nekünk az Istent teljesen le kell ráznunk magunkról!

Ez a tan még Gcethét is elkábítja :

— A szabad értelemmel, csak vele állunk szilárdan... csak vele vívja ki az ember, hogy „a föld istenének” hívják!

S milyen „szerencsétlenségbe” jutott az emberiség e tanok nyomán?

Max Scheler, a korán elhunyt kölni bölcselelő vallja be őszinte kendőzetlenséggel:

— Soha még a történelem folyamán nem tűnt fel az ember oly problematikusnak önmaga előtt, mint napjainkban. Nem volt még kor, mint a mienk, amelyben oly bizonytalan, határozatlan, sokszerű feleletet adtak volna az emberre vonatkozó alapvető kérdésekre: Mi az ember lényege? Mi az eredete? Mi a célja és rendeltetése?...

— Az emberiség közel tízezeréves történetében a mienk az első kor, amelyben az ember teljesen és maradék nélkül „problematicus” önmaga előtt. Nem tudja, mi ő tulajdonképpen? De tudja is, hogy nem tudja ezt... (Mensch und Geschichte.)

A keresztény életeszmény szerint az önismeret alapját képező alázatosság szilárd és ledönthetetlen bástya minden külső és belső ellenséggel szemben.

A mi alázatos önismeretünk nem meghunyászkodó, hanem inkább nagyratörő: a legelszántabb törtetés az örök magasságok felé!

A mi öntudatos engedelmességünk az Isten és Egyház parancsainak nem szolgalelkűség, hanem inkább a legteljesebb, legboldogítóbb szabadság végnélküli élvezetét biztosítja számunkra!

A mi szerénységünk nem gyengeség, hanem a leg-hatalmasabb erőt jelenti bennünk, amely az isteni mindenhatóságra támaszkodva az eget harcolja ki nekünk.

Igy felfegyverkezve, az akadályok ismeretében, az alázat páncélzatában indulunk el most az önismeret külső és belső eszközeinek megszerzésére, hogy a diadalmas életutat biztosítsuk magunknak.

Biztató lelkesítőnk a zsoltáros prófétálása:

„Áspiskígyón és viperán fogsz járni,
Oroszlánt és sárkányt fogsz tiporni”.

(Zs. 90, 13.)

II. Önismeretre segítő külső eszközök.

*„A különb-embert akarom és keresem;
Emberről, ki ne büszkélkedjék, hogy férfi
s ki ne panaszkodjék, hogy asszony.
Akarom s keresem azt a fölényes és föl-
séges embert, kinek típusát férfiban,
asszonyban egyaránt ki lehet alakítani...
Tudom, hogy ezt az embert itt és most
kell megteremtenem s a jelenben, nem
pedig a rózsás jövőben alakíthatom ki
világnézetben, erkölcsben, jellemben.“
(Prohászka.)*

SZÍVÜNK ŐREI.

*„Kincset gyűjt, ki megbecsüli anyját;
Ki tiszteli atyját, örömét leli gyermekei-
ben.” (Jéz. Sir. 3, 5—6.)*

Az otthon lelke.

Andersennek van egy kedves meséje az édesanyáról. Ez a jó anya elindul keresni fia boldogságát. Egy helyen azonban fagyos túskebokor állja el az útját. Tehetlenségében nem tud mást tenni, szívére szorítja a túskebokrot, míg az anyai szív melegségétől felenged, futórózsát hajt s így mutatja meg az édesanyának fia virágos mezőre nyíló boldogság-útját.

Amikor most az önismeretre segítő külső eszközök tárgyalásához kezdünk, lépünk be először az otthon szentélyébe.

Az otthonunk az a szent műhely, ahol a mi jellemünk kikovácsolása megkezdődött.

Az otthon az a meleg, puha fészek, amelyben az emberré fejlődésünk kibontakozott; ahol az életbelépés első szárnypróbálgatásait megtettük.

Az otthon a mi életeredetünk szent forrása, amely az örökélet óceánja felé elindított bennünket.

Virágos partú, szent életfolyam ez, mely szüleink szíve-véréből fakadt.

Két drága lény vigyáz ott éber őrtállással ránk.

A hősi, rejtett, áldozatos élet s az örökös szeretet avatja az édesapát s édesanyát a családi otthon szentélyének papjává s papnőjévé.

Az ilyen otthon adja vissza az embert önmagának.

Mert az otthon a gyöngyházkagylója annak a kevés örömmek, ami ebben a hideg és kegyetlen világban számunkra megmaradt.

Az otthon a boldogságkeresők csendes kikötője, ahova az élet-tenger viharai elől bemenekülhetünk.

Ebből a szentélyből az otthon lelke: Édesanyánk arca mosolyog ránk, hogy mintegy tükörben lássuk benne mindig önmagunkat.

Minden arc elhomályosul egyszer az emlékezetünkben, de az édesanyánk képe szentkép marad a szívünk oltárán.

A gyermek sorsa az anya kezébe van letéve. Isten a nevelésben őt tette meg földi helytartójának, mert tudta, hogy még élete árán is meg fogja védeni.

Az édesanyák belevetik magukat gyermekükért a legelsodróbb áradatú örvénybe is, hogy megmentse. A tűzlángba rohannak, hogy kihozzák. Ez az önfeláldozó szeretet a pokolba is utánad ugrana, csak hogy kiszabadítson az örök kárhozatból.

Aki először hajolt fölénk, talán halálunk óráján is karjaiba veszi a túlvilágból lehajolva, sirba hanyatló fejünket... S mi is, akinek nevét először gügyögtük, talán azt fogjuk majd utoljára sutogni...

Édesanyánk egész élete nem más, mint önfeledt virasztás mellettünk a bölcsőtől addig a fekete bölcsőig, amelyben már nem csipkepaplannal, hanem szemfedővel takarnak le minket.

Az anyai szótár szavai elfelejthetetlenek. Örökké fülünkbe csengenek.

Amikor jární tanított, megfogta kezünket és azóta se engedte el soha. Mintha a sírból is két ölelő karját nyujtaná felénk, úgy áll keresztje azon a legdrágább kincsünket eltemető sírdombon.

Aki csak értünk élt, felejtethetlen marad számunkra, míg élünk. Mert mi voltaképen az ő életének a folytatásai vagyunk. Bennünk édesanyánk él tovább, akiből kiszakadtunk.

Szívét vándorlásunkban útítársul adja mellénk: jóra int, vigyáz ránk, örködik imádkozva álmaink fölött is.

Ez a szív a szeretet öröklámpája, mely életfordulóinknál mutatja a helyes utat.

— Az édesanya eszével érez és szívével gondolkodik! — mondja Goethe.

Az ilyen csupaszív édesanyának minden örömünkre van egy mosolya; minden fájdalomunkra egy könnye; min-

den keserűségünkre vigasztalása; minden szerencsétlenségünkre egy sóhaja; minden hibánkra mentsége...

A legszerelmesebb szeretet az édesanya szerelme gyermeke iránt.

Az anyai szeretet oltárgyertya, mely csonkig ég, hogy bevilágítsa a sötét útszakaszokat.

Ő már végigjárt sok göröngyös-tövises keresztutat. Egyetlen vágya, hogy én azokat kikerülhessem s meg ne vérezzék a lábaimat. Ő tövisnélküli rózsás utakká szeretné varázsolni számomra a keresztutakat is.

Életünknek azok voltak a legnehezebb percei, amikor bűnt követtünk el és szembe kellett néznünk édesanyánk kutató tekintetével. Éreztük lángbaborult arccal, hogy mindent leolvas rólunk.

Ő jobban ismer bennünket, mint mi saját magunkat.

Akárhová sodor bennünket az élet forgószele, lelkünk szebbik fele ott marad nála és ő megőrzi számunkra tisztán, hűségesen. S ha sebeket kapunk, lerongyol, besároz, kifoszt a bűn s összetöri szívünket a sors kereke, — édesanyánk simogató, áldott kezéből újra meggyógyítva, egészben kapjuk vissza mindig.

Ha mindenki megtagad is, édesanyánk akkor sem fordul el tőlünk. Csalódhatsz az egész világban, édesanyádban nem csalódsz sohasem!

Az élet jégzajlása megtanít mindenkit arra, hogy az anyai arc verőfénye tudja csak bearanyozni vándorútjainkat. A legszentebb örömnövepekkel ő ajándékoz meg bennünket. S az élet tövisbojtorjános völgyében csak addig bolyonghatunk nyugodtan, míg az ő aggodó, égre emelt, könnyes szemei kísérnek.

Az ő szemében soha nem leszünk olyan nagy emberek, hogy „gyermekei” ne maradnánk továbbra is, bármilyen magas pozícióba jutunk.

A rózsapírt arcáról a mi arcunkra festette át. Homlokát gondbarázdákkal szántotta végig a rólunk való gondoskodás. S mégis viszonzást nem váró szeretet marad az ő anyai szeretete. Saját örömeiről lemondott akkor, amikor életet adott nekünk. Azóta megszűnt önmagának élni. Egyedül csak nekünk él.

Ha jót teszünk, édesanyánk jósága van benne. Ez ad értéket cselekedeteinknek.

S hányszor téped ki mégis kezedet az ő meleg kezéből, amikor a jó úton akar megtartani s oda minden kilengés után visszavezetni. Csak amikor már késő, látjuk be, hogy milyen jót akart. Mert a kalandos életből a végén mindig kalózkodás lett.

S ő mégis mindent megbocsát.

Oly szépen mondja Bozzay:

— Az anyának a gyermek mindig a testéből és lelkéből való darab, az élete célja, folytatása, értelme marad. S az anyától a gyermekig még a neheztelések, szomorúságok, megbántások idejében sem hosszabb az út, mint amekkorát egy könnytől ázott zsebkendő befog.

Amikor ez a drága lélek elmegy örökre megpihenni, mi a legszomorúbb országba, az árvák hontalanságába kerülünk.

S édesanyánk halála az első bánatunk, amelyet megtört szívvel nélküle kell elviselnünk.

Az otthon oszlopa.

Gyász borul a családra. Megőrül az apa büszkesége, az édesanya reménysége, a szép jövő előtt álló nagyfiú.

Nem tudja rohamai közben senki sem megfékezni. De édesapját akkor is megismeri. Neki engedelmeskedik. Így az apa maga viszi el az élő halottak házába, az elmeintézetbe.

Az út egy folyón vezet keresztül. A hídon az ifjún újból kitör az örülség. Bele akarja vetni magát a vízbe. Az apa egyik karjával a fiát, másikkal a híd korlátján lévő keresztet öleli át, s így sikerül megmentenie fiát legalább az öngyilkosságtól.

Édesapánk a szent felelősség gondviselője. Amikor az örültségek lelki öngyilkosságának veszélye fenyeget, Krisztus keresztjébe kapaszkodva ezt az imát suttogja értünk:

— Uram, most adj erőt, hogy meg tudjam menteni azokat, akiket rám bízál!

Mi ezt a csendes férfi-imát csak ifjúságunk lázrohmainak lecsitulása után értjük meg.

Minél tékozlóbb gyermek lett valaki, minél mé-

lyebbre süllyedt a bűnörvényekbe, minél kifosztottabb, lerongyolódottabb koldus Lázár az élet lakomáján, annál szükségesebb, hogy vissza-visszataláljon az atyai házhoz.

Az isteni tanításban elhangzó leggyönyörűbb példabeszéd nem a családi élet lelkenek, az édesanyának szeretetét, hanem az atyáét mutatja be.

A tékozló fiút nem az anya, hanem az atya várja haza remegő sóvárgással. Nem a puha, hanem a kemény ölelő kar. Anyai jósággal, de apai erővel, hogy visszatartsa az újabb eltévelyedéstől.

Csak később látjuk be, hogy ő okosabb és erősebb nálunk. Az élettapasztalatok bölcsességét szűrte át a mi életünkbe, amelyet 20—30 évvel fiatalabb lázongással nem akartunk tőle elfogadni.

Édesapánkban az életharcok hőse küzdi végig előttünk és értünk a gigászi bajvívást.

Őt a munkás hétköznapi panasz nélküli heroikus igavonása állítja glóriás fényben elénk.

Nem roskad le a keresztek alatt az, akit a családi szentélynek ez az őszülő Pátriarkája megáld. Ő küzdi végig értünk az életét oroszlanbátorsággal, mindenre elszánt erővel az összeroskadásig.

Édesapánk lép be először elhatározó keménységgel életünkbe. Gyermekszemmel éppen ezért őt tartjuk a legerősebbnek, legokosabbnak, legnagyobbbnak.

Ő a mi férfiideálunk!

Tőle örököljük mindazokat a tulajdonságokat, amelyek a jellemsszilárdság alkotóelemei, mint amilyenek a kitartó erő, a hűséges állhatatosság, a tántoríthatatlan határozottság, szilárd akarat s kemény férfiasság.

Munkájából látjuk, hogy önzetlenül csak értünk dolgozik. Verejtékezéseiből, titáni életküzdelmeiből, gondbarázdás arcából kiolvassuk, hogy mit kell szenvednie a kenyérkereset életmorzsoló malmában.

Az édesapa munkájáért sohasem kér munkabért övétől. Nem ismeri mégsem a sztrájkot, a félmunkát. Betegen is húzza-vonja a munka jármát, mert kell a kenyér a családnak. Tudja, hogy neki nem szabad kidőlni, mert akkor megáll körülötte az élet, derékba törik a mi reményteljes karrierünk.

S hányszor fizetünk neki ezért hálátlansággal!

De akármennyire akarnánk is visszahálálni, ezt a munkát sohasem tudjuk eléggé honorálni. Csak Isten tudja majd megjutalmazni. Ő is csak odaát!

Amikor egy-egy pillanattfelvétellel belenézünk édesapánk lelkébe, komolysága mögött is mérhetetlen szeretetet látunk benne, amely önmagát emésztve értünk ég.

Szeretet izzik a szigorában is, amikor korlátok közé szorítja életünket. Kemény keze markolása Embert csinál belőlünk. Mert ő a mi életünk ötvöse. Kalapálgat, hogy a jellem remekművét cizellálhassa ki rajtunk.

De érezzük meleg keze szorítását is, amikor barátjává fogad minket. Gazdag lelkének kincstárát ilyenkor nyitja meg előttünk. Az életmagvetés meghitt óráin hullik lelkünkbe az ő lelkének áldásos jósága. Ezek az atyai intelmek termik meg bennünk a szép terveket, nagy tetteket.

Az apának és fiának ilyen kapcsolatban kell élni egymással!

Milyen szomorú, ahol másképp van. Ahogy Du Gard írta:

— Ha látok két embert egymás mellett haladni, akik egyetlen szót se váltanak egymással, tudom, hogy az a két ember apa és fia.

Az édesapa előttünk és felettünk áll akkor is, ha oklevelet szerzünk s műveltségben túlszárnyaljuk őt. Akkor is, ha magas méltóságot érünk el.

Simor János hercegprímás korában is ott őrizte ágya felett apjának szerszámain. És hermelines bíborában is megcsókolta feketekendős, egyszerű anyjának kezét.

Ha értékes emberek vagyunk, szüleinknek köszönhetjük, az ő érdemük. Ha elzüllünk, a mi bűnünk.

Hogyha nem akartok az élet túskebokrain elveszett bárányokként fennakadni, hallgassatok a ti látható órangyalaitok figyelmeztetésére!

Édesanyánk imádságos kérése még soha nem jött vissza az égből meghallgattatlanul, amit értünk küldött fel az Istenhez, amikor igazi javunkat kérte.

Édesapánk bölcs eligazítása biztos életirányt mutat mindig nekünk.

Onismeretre elsősorban ők segíthetnek, mert a legjobban ismernek bennünket. Látták kibontakozni képes-

ségeinket, hajlamainkat. Ők tudják a legszebben virágba borítani lelkünk rügyfakadásait.

Ők indítottak el az életbe, ők vezethetnek el az élet-irány megmutatásával az örökéletbe is.

Ma a bűnözés aranykorát éli. Te pedig az élet forradalmára vagy. Ha nem akarsz elveszni, hallgass a te földi gondviselőd intelmeire!

A szülőtisztelő szeretetben, vagy az őket megvető szeretetlenségben a mi angyal- vagy sátánarcunk verődik ki.

S drága szüleink felderülő vagy elboruló arcán mindig szebbik vagy rútabb arcunkat látjuk meg, igazi kendőzetlen önmagunkat ismerjük fel.

De úgy-e, Te nem változtatod Veronika-kendővé édesanyád lelkét! Úgy-e, te nem akarod soha, hogy a könnyes-véres arc verődjék ki azon!

Igy éled át azt a szent örömet, amelyről Emerson beszél:

— Gyönyört találhatsz az élet más rózsalugasaiban is, de igazán tiszta és szent örömet, amely felemel, megújít és megáld, csak a családi élet boldogsága adhat!

A példa hatalma.

A görögök híres époszában Circe varázsvesszejével disznókká változtatja Odysseus társait.

Hány ember változtatja a gonoszság varázsvesszejével így társait — főképp a hozzá legközelebb állókat —, a rossz példával disznóvá ma is!

Azért fontos, hogy az emberi együttélés hatásairól, a testvérek és embertársak életünkre oly sorsdöntő befolyással bíró szerepéről elmélkedjünk.

Ha egy zsákba kavicsokat rakunk és jól összerázzuk, szépen kicsiszolódnak az éles, durva kövek; elvesztik érdességüket.

Az emberi együttműködés is ezt az egymáshoz simulást, kicsiszolódást, átformálódást, összehangolódást szolgálja. Így lesz a többi ember önnevelésünkben segítő társunkká.

A jó és rossz példa életünkre gyakorolt hatása felmérhetetlen.

A rossz példa hatása azonban gyilkos erejű. Lassan hat, mint a titkos mérég, de annál halálosabb. Csak akkor vesszük észre, amikor már jóvátehetetlenül ránk zúdulnak rossz cselekedeteink következményei, s magunk is megborzadunk tőlük.

Egy költő írja le megrázóan ezt a lelki krízist:

— A pokolban a legnagyobb büntetés az lehet, — súlyosabb minden tűznél, súlyosabb a fogakkal tépésnél —, hogy a lélek látja gonosztetteinek következményeit. Látja a szenvedés, a nyomor és a lelki eltévelyedés végtelen láncolatát, a bűn vaslogikájának szörnyű következetességét... Látja a tragédiákat, melyeket az ő cselekedetei indítottak el. Mert ő indította meg az első kavicsot, mely a pusztító lavinát legördítette.

Fontos tehát, hogy tisztában legyünk a felelősség reánk nehezedő súlya alatt önmagunkkal, cselekedeteinkkel s azok következményeivel. Vigyázzunk szavainkra, megfontoltan járjunk el mindenben, nehogy azután ismerjük meg hibás lépéseinket, amikor már késő, nem lehet jóvátenni, s hiábavaló a bánat is.

Nemcsak élettársa, hanem sorstársa is egyik ember a másiknak!

Éppen ezért Pestalozzi, a híres nevelő azt kívánta, hogy ne csak a tolvajokat büntessék és zárják börtönbe, hanem azokat is, akik kísértésbe vitték őket, és a rabságban szolgáljanak nekik.

Minden bűnre csábítóval ezt kellene tenni! Akkor kevesebben követnék el, s az emberek jobban meggoncolnák cselekedeteiket.

Itt a földön azonban ezt nem tudják megvalósítani.

De az biztos, hogy az isteni igazságszolgáltatás a csábítóra, a rossz példa adójára is ki fogja róni ezt a büntetést: rabja lesz a bűnös annak, akit örök kárhozatba, a pokol örökös rabszolgaságába taszított csábításával, rossz példájával. Vagy legalább akár már itt a földön, akár odaát nagyon sokat kell miatta szenvednie.

Tolsztoj, ha valahol elesett, lezúllott, nyomorult embert látott, mindig azt mondta magában:

— Ez te vagy!

Ha valamelyik embertársad kirívó gyarlóságát, bántó hibáit, bűnös tökéletlenségeit látod, mondd te is mindig magadban, befelé fordulva, saját-hibáidra figyelve, bűnös multadra emlékezve:

— Ez te vagy!

Mert tele vagy tökéletlenségekkel, hibákkal, amiket magad sem tartasz már számon; sőt észre sem veszed, hisz nem figyeled felburjánzásukat, s nem törödsz vele, mint nyomja el benned a szépnak, jónak vetését.

Milyen kár, hogy nincs egy igazi jóbarátod, aki őszintén, jóakarattal figyelmeztetne rá!

Sokszor a szülők is, vagy majomszeretetükben, vagy oktalan elfogultságból nem mutatnak rá fogyatékoságainkra.

Mások sem merik korrigáló észrevételüket tudtunkra adni.

S mi hamis öntudattal, a tökéletesség téves hitével, önámításban élve járjuk a félemberek útját. Sohasem leszünk készen, mert nem vesszük észre, hogy még faragásra, alakításra van szükségünk.

Pedig csak azok gyakorolnak áldásos hatást az emberiség életére, akik az önművelés művészetével elért eredményeket a jó példa kisugárzásával mások számára is gyümölcsöztetik.

Egymás nevelése, tökéletesítése az emberi együttélés célja. S aki e szent hivatásnak megfelel, az az igazi ember!

Jó gyakorlótere ennek a gyöngéd, testvéri szeretet kifejlesztése. Mert nincs szomorúbb látvány, mint a testvérek örökös civódása, a kutya-macska egymásmarás azok között, akiknek ereiben egy édesanya szívevére lüktet.

Különösen a fiú-leány tesvérek között kellene kialakulni valami ideális lovagias kapcsolatnak.

A fiú a leánytestvérében tanulja meg tisztelni és becsülni a nőt. A leány pedig fiútestvérében értékeli a jövődő igazi férfit.

A fiú tanuljon finomságot, gyöngédséget, udvariasságot nővérétől. A leány pedig erélyt, elvhűséget, életbátorságot fivérétől.

Oly szépen írja Foerster:

— Mint ahogy a napból világosság és meleg árad, úgy árad az erő a ti példátokból is. És ez az erő erősíti és bátorítja a többieket, vagy a jóban vagy a rosszban. Valahányszor valami jót tesztek, vagy mondotok, mintha csak kezet nyujtanátok nekik, hogy segítsétek őket. Ha pedig rosszat tesztek, mintha csak gáncsot vetnétek nekik.

Semmit sem tesztek pusztán magatoknak. Mert a viselkedésetek, szokásaitok egyúttal megannyi adomány, elindító megmozdítás mások számára.

Ha az emberek tudnák magukról, milyen királyi hatalmuk van, hogy néznek rájuk és hogy igazodnak hozzájuk a többiek, akkor jobban erőt vennének magukon és megragadnák a kormányrudat, hogy kivezessék az embereket a piszokból és békétlenségből.

Amikor az indiaiak a vad elefántokat meg akarják szelidíteni, összezárják őket a szelíd elefántokkal. Ezek aztán hamarosan megszelidítik azokat is.

Sajnos, az emberi életben nem így szokott történni. A rossz, elvadult lelkűek rontják inkább el a jókat, szelídek is.

Azonban mégsem szabad lemondanunk az egymás neveléséről. A nevelésben úgysem a szidás, a leckéztetés a fődolog, hanem hogy rásegítsük embertársainkat testvéri szeretettel a jó útra.

Fel kell bennük kelteni a nemesebb dolgok utáni vágyat, hogy jó példánk követőivé szegődjenek.

Nem lesujtani, hanem felemelni!

Járunk mi magunk is a világosságban! Akkor nem botránykövek, hanem eleven fáklyák leszünk mások életútján. S míg magunkat emésztve elégünk a szeretetben, másoknak világítunk.

Nincs olyan hanyagság vagy rossz cselekedet, amelyért, ha nem is mindig magunk, de valaki más keserűen meg ne bűnhődne.

Te ne légy senkinek a lelki nyomorba taszítója!

Aki Krisztus után jár, nyugodt lehet, a fényes úton van:

— Aki utánam jön, nem jár sötétségben!

S kik lehetnek ilyen példaadó élethősök?

Akik megtartják az Úr Jézus e parancsát:

— Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki a mennyekben van! (Mt. 5, 16.)

Igy életemmel a cinikus kaini kérdésre fölemelő, magasztos feleletet adok:

— Testvérem őrzője, őrangyala vagyok!

A barátság lánc.

Régi lovagok hűségéről olvastam, hogy amikor harcba mentek, egymáshoz láncolták magukat. Így aki megsebesült közülük, nem vesztetett el, megmentették. Aki pedig meghalt, nem hagyták hátra, hogy az ellenség széttapossa, hanem magukkal vitték, s megadták neki a hősnek kijáró végső tiszteletet.

Ilyen lovagi hűség fejlődik ki a jóbarátok között is.

Lélekmentő horgonylánc, vagy lélekölő rablánc fűzi össze a barátokat a szerint, hogy igazi jóbarátság, vagy hamis rosszbarátság az egymáshoz kapcsoló kötelék.

A barátság lehet tehát a megszentelődésnek hatalmas emelője, de lehet kárhozatba döntő, sötét akadály is.

Nagy ajándéka az életnek, ha a másik lelkében a magunkéval találkozunk.

A baráti kapcsolatok létesítése emberismeretre tanít bennünket. A lélektárskeresés, a jóbarát utáni vágy egyfelől, az emberekben való csalódás másfelől, jó iskola az önismeret és mások megismerése szempontjából. Mert így tanuljuk meg az embereket értékük szerint ítélni, s vagy magunk mellé, vagy tőlünk távol állítani.

Mondd meg ki a barátod, és én megmondom ki vagy!

Az emberértékelésnél nagyon óvatosnak kell lennünk.

Szent Ágoston figyelmeztet:

— Nem mindenki barátunk, aki kedves hozzánk; sem nem ellenségünk, aki fedd bennünket. Jobb, ha valaki szigorú velünk szemben és szeret bennünket, mint ha valaki nyájas és félrevezet minket... Nem mind barátunk, aki kíméletes, s nem mind ellenségünk, aki ostort fog ránk. Jobbak a barátunktól kapott sebek, mint az ellenség önként adott csókjai.

— Az ellenség akkor sem kedves nekem, ha megcsókol, — vallja ugyanezt Aranyszájú Szent János. — Barátom akkor is szeretetreméltó, ha sebet üt rajtam. Annak csókja nagyon gyanús, ennek a sebe hatékony gyógyszer nekem.

Ibsen szerint az életünk legválságosabb pillanataiban, amikor önmagunk felett kell törvényt tartanunk, ha ezren szeretnek is —, mindnyájan egyedül vagyunk...

Milyen szerencsés az az ember, aki mellett ilyenkor egy igazságos bírótárs, egy őszinte jóbarát áll!

Ki tehát a barát?

— Alter ego! Énem mása! Egy másik én! — mondja Cicero.

— Lelkem fele! — vallja Horatius.

— Egy lélek két testben! — tanítja Aristoteles.

Barátod sok lehet. De igazi barátod csak az lehet, aki egyakarátú, egygondolkozású veled. Aki ugyanazokért az eszményekért hevül, mint te.

A barátok lelki ikertestvérek. Szívük összeforr s egyúton haladásra lelkesíti őket.

Barátom az, aki ugyanazt szereti és gyűlöli, amit én. Ezt akarja, a másikat meg nem akarja velem együtt.

A baráti kapcsolat megteremtője vagy a lelkek hasonlósága, vagy egymás kiegészülésének igénye.

Az egyforma gondolkozású, együttérző lelkeket ez a belső harmónia teszi jóbarátokká.

Vannak, akiket meg a kiegészülés vágya kapcsol össze. Azt keresi mindegyik a másikban, ami belőle hiányzik, s annak értékével szeretne teljesebbé válni.

Hűséges segítőtárs a jóbarát az önismeret mélységeit járó nehéz fáradozásban.

A legiőbb barát Perlaky szerint az, aki szívünkbe lát és érzéseinket kitalálja. Aki őszintén megmondja, ha hibát követtünk el. Megragadja kezünket, ha meredek szélén járunk... Figyelmeztet föltett jószándékainkra... Aki csöndes, odaadó hallgatással meghallgatja panaszainkat... Lehorgasztott fejünket felemeli. A gvengesség és ellankadás pillanatain átsegít... Aki terheink egy részét átveszi, és a bajban kölcsön ad a saját erejéből.

Ez a teljes értékű barátság, amely a házassághoz hasonló lelki közösséget teremti meg.

Akkor vagyunk igazi barátok, ha behatolunk a másik lelkébe. Ha közös lénnyé válunk. Ha átérezzük az ő érzéseit. Ha tudjuk mi drága, mi értéktelen előtte? Mi esik jól és mi fáj neki? Mitől szenved és mitől boldog? Miben van az ereje és miben áll a gyengesége?

Az ilyen barát előtt szívesen húzzuk el szívünk rejtett szentélyének függönyét. Vívódásainkat és gyötrődéseinket, gyengeségeinket és titkos hibáinkat is feltárjuk előtte.

Állandóan szívet-lelket cserélünk vele. Nagyrabecsüljük, mert ő a mi lelkünk hiányosságának betöltője.

A két lélek között fennálló ilyen egybefonódásban a jóbarátok kölcsönösen jót tesznek egymással.

A barátság egyenlő világnézetűek közt alakul ki, s egyenlőkké teszi őket. Bizonyos, meghitt közösséget, viszonyosságot jelent, amely édes-bizalmas közlésekre késztet: rábízni egymásra titkainkat.

Kölcsönös. Tehát a lelki kincsek kicserélése, megosztása jellemzi. A mindig adni kész önzetlenség.

A barátság végeredményben, — foglalja össze Koszter atya — több, mint szeretet. Több, mint megértés. Több, mint személyes vonzalom a másik iránt. Több, mint érdekközösség. Több, mint lelki rokonság.

A barátság valamennyinek szintézise: mindegyikből van benne. Egyet sem nélkülözhet közülük.

Különben lehet szövetkezés, banda vagy kompánia alakítás, lehet bünszövetkezet vagy cimboraság, csak barátság nem.

A jóbarát vigyáz barátja lelkére.

— A hűséges barát erős menedék, ki ilyenre akad, kincset talál! Az igaz barátnak nincsen mása,... a hűséges barát élet és halhatatlanság orvossága. (Jéz. Sír. 6, 14—16.)

— Minél magasztosabb erényeket közöltök egymással, annál tökéletesebb lesz a barátságtok, — mondja De Sales Szent Ferenc. — Kitűnő lesz, mert Istentől jön s Istenhez vezet. Mert Isten a kapocs, s mert Istenben örökké fog tartani.

Minél erkölcsösebb a barátság, annál biztosabb tala-

jon nyugszik. Minél tisztább, annál kedvesebb és szebb. Minél őszintébb, annál áldásosabb.

A barátság üdvös volta hibáink kijavításában mutatkozik meg.

— Inkább légy barátod oldalán csalán, mint visszhang! — tartja egy angol közmondás.

Talán e miatt lehet a barátok között is vitatkozás, de legalább nincs soha hazug hízélgés.

A jóbarát rázza fel mindig lelkiismeretünket az álmodozásból, és az éberség nélküli tunya alvásból. Ő ránt vissza a bűnök örvényétől s az élet ijesztő szakadékaitól.

A jóbarát belső titkos tanácsosunk. Előtte bátran feltárhatjuk kétségeinket és aggodalmainkat abban a reményben, hogy segít megoldani azokat. Egyben szerető és bölcs megintőnk is, aki látja cselekedeteinket, tudja, hogy mit mondanak rólunk mások, megmondja nekünk az igazságot és ezzel sok oktalanságtól tart vissza.

Szükségünk van arra, hogy valaki benső bizalmunk legyen, akinek megnyithatjuk szívünket. Mert ha nincs ilyen barátunk, akkor kitesszük magunkat annak a veszedelemnek, hogy olyan személyekre pazaroljuk bizalmunkat, akik nem érdemlik meg, sőt visszaélnék vele.

Barátomnak tehát olyannak kell lenni, akivel úgy beszélhetek, mint saját magammal. Előtte mintegy hangosan gondolkodhatom.

Az élet úgyis egy nagy álarcosbál. Az emberek csak addig őszinték, míg magukban vannak. Sőt sokan még magukkal szemben sem azok. Mihelyt társaságba kerülnek, rögtön felveszik az álarcukat.

Szellemesen mondja egy francia író:

— Mihelyt az ember társaságban van, bezárja szívét és lehúzza a kulcsot. Mi a társaságban nem az arcunkat és szemünket, hanem az oldalunkat és hátunkat tartjuk az emberek felé.

Barátainknak szeretettel tartozunk. De ne szeressük hibáikat is. Nem igaz az, hogy valakit hibáival együtt kell szeretni. Elvakult szerelmesek hazug áradozása ez az okatlan frázis. Akit szeretünk, annak hibáit okosan javítgatni kell.

A legnehezebb tudomány a kellemetlen helyreigazí-

tást megtenni barátunkkal szemben. De meg kell tanulni a finom tapintatosságnak ezt a művészi tudományát. Csak vigyázni kell. Ugy tegyük, hogy barátunknak ne fájjon, de azért megszívlelje.

Ehhez az alapos ismeretet követelő lélekalakításhoz állandóság kell. Azért jól válasszuk meg barátunkat, de ne váltogassuk!

Az igazi jóbarátságnak éppen az a legszebb tulajdonsága, hogy soha meg nem szűnik, balsors fel nem bontja, az élet küzdelmei meg nem lazíthatják, kincsekkel meg nem vesztegethetik, sem új barátság ki nem ölheti a lelkünkbelől.

A barátság hűségpróbája a balsors. Akkor látjuk meg, kitart-e valaki mellettünk. „Ha már semmid sincs, akkor tudod meg, hogy kid van.”

S aki felhagy a barátsággal a rossz órában, az a jó órákban sem volt az soha. Mert az igazi barátnak éppen az a kötelessége, hogy a balsorsban jobban szeressen minket, mint a szerencsében.

— Az igazi barátság egy selyemszalag, — mondja Byron —, amivel összekötözzük az élet rózsáit és egyszerű szalmavirágait.

Összekötjük örömünket, bánatunkat; a rózsákat és töviseket.

Amilyen felemelő és lélekmentő szerepe van életünkben a jó barátságnak, olyan lélekölő, rabszolga sorsra süllyesztő a rossz barátság.

A rossz barát legtöbb bukásunk oka.

A cimborák magukkal sodornak bennünket nemcsak a sötét életet feltáró sötét mozikba, erkölcstelen tánclokálokba, elzüllesztő korcsmákba, hanem sötét lelkük bűntanyáira is.

— Legjobbnek látszó barátaink is kissé kirabolnak minket! — írja önvallomásában Baskircseff Mária. — Hát akkor rossz barátaink mennyire rabolhatnak ki?!

— Hamis barát, igaz ellenség! — tartják a finnek.

S mikor lesz ellenségünk egy barát?

— Ellenségünké válik barátunk, — feleli Szalézi Szent Ferenc —, mihelyt vétekre csábít bennünket.

Óvakodj hát a hamis baráttól, aki báránybőrben, de farkasként akarja lelkedet széttépni, szívedet megrabolni.

Tépd szét az ilyen barátság rabláncát s kapaszkodj bele az igazi barátság mentőhorgony-láncába. Akkor nem kell félned semmitől.

— Ha az emberek elfordulnak tőled, — vigasztal Emerson — az igazi barát kezét ad. És ha minden el is veszett, amin a szíved csüngött, ha van egy igaz barátod, marad még egy kincs számodra: a könny, ami szemében csillog, aki balsorsodat még tenmagadnál is mélyebben érzi.

Az ember-szívek mágnesa.

Valéry a szerelmet „örök szobrásznak” mondja.

Valóban, ez az Isten által irányított mágnesű egymáshoz vezet két emberszívet és a szerelem tüzeiben addig faragja-csiszolja őket, míg eggyé nem lesznek, és az égi boldogság földi visszfénye fel nem ragyog rajtuk.

A szerelem Aldrich-lámpásával lépünk be most a zsongó szívűek mosolyországába.

— A szerelmet nem lehet leírni és nem lehet megmagyarázni. A szerelem végigkísér minket az egész életen. Olyan, mint egy lámpás, melyet kezünkbe adott az Úr.

Ennek a lámpásnak a világánál pillantsunk be mégis ebbe a tündérországba, amelyen át az életforráshoz vezet az út.

Nincs gyönyörűsegebb megnyilvánulása az életnek, mint amikor két tiszta szívben Isten emberteremtő művének folytatására kinyílik az igazi szerelem, s szív-től-szívig megépül a legcsodálatosabb szívárványhíd.

Ez a szerelem több a barátságnál, mert egy egész életre s a legteljesebb összeforrás vágyával kapcsolja egybe a szívüket.

A szerelem a szívек tűzijátéka. Elragadóan szép érzések csodálatos szövevénye, amely az addig rejtélybe burkolt lényünket szabadítja fel.

A szerelem lángbokrétás fénykörében egy egészen új embert ismerünk meg mintegy bensőnkől kilépve.

Minden tűznek az a természete, hogy világosságot és meleget áraszt. A szerelem szent tűzének is az a hivatása,

hogy megvilágítsa két emberélet útját, akik egy keresztútnál összetalálkoztak, s izzóvá, egymás iránt kigyúlttá tegye az addig hideg szíveket.

A szerelem tüze a tiszta lelkűeknek életirányt mutat; új embert formál belőlük; rávilágít az addig homályos istenutakra is; meleget sugároz a rideg, zimankós életre; lendületet visz az emberi cselekedetekbe.

— A szerelem azért olyan nagy dolog, — mondja Paul Gerald —, mert benne pihenjük ki a szív összes fáradságait.

Az élet a szerelem fegyverével harcol a halál ellen.

De ez a fegyver áldás és átok lehet az ember kezében.

Onmagunkat megtalálhatjuk, de el is veszíthetjük a szerelem által.

Mikor áldás a szerelem?

Egyik érettségi előtt álló nagy fiam lelki gyakorlatok idején, amikor az ember mélyebben szokott magába nézni, lelkesen áradozott:

— Mióta kis szerelmemmel megismerkedtem, azóta megtaláltam életem célját. Most már van értelme az életemnek. Vidáman megy a munka, mert érte dolgozom!

Valóban, az igazi komoly szerelemben valami elgondolkodó nagy megállás van: a Multnak és Jövőnek átpillantása. A multnak, ahol a Másiknak még nem volt semmi szerepe életünkben és a jövőnek, amely most már a Másik nélkül el sem képzelhető.

Az ilyen szerelemnek távlatai vannak. Előre néz: oltár..., otthon..., emberteremtés..., családi boldogság..., s boldog örökkévalóság, égi viszontlátás az Isten mennyei családjában.

Gyönyörűen fejtegeti Koszter atya a „megnyíló szívek” titkát:

— A szerelem szent, nagystílű eszköze az életet fenntartó és fejlesztő gondviselő Istennek.

A Teremtő az élet magvát, amelyből az új élet kifejlődik, ketté vágta és egyik felét a férfiba, másik felét a nőbe rejtette el. Fél életek pihennek minden fiúban és minden lányban.

Ez a bennük pihenő fél-élet kiegészülést keres:

— Keresd, keresd azt az embert, aki a benned pihenő csonka életmag másik felét rejtli!

— Ha megtaláltad, emeld magadhoz és Isten áldását megnyerve, emberteremtő szent munkára vezesd őt ott-honodba!

Ez az önmaga és a benne pihenő életmag kiegészítését követelő hatalmas erő írja be az ember életébe a szerelem történetét.

Ó, ez a legszebb történelem, amit ember megírhat!

Lezárt szívvel, álmok világában indul el az ifjú megkeresni a Teremtőtől számára rendelt élettársat. Megáll minden szembejövő előtt a néma kérdéssel:

— Te vagy-e, aki életem másik felét hordozod?

És a megkérdezett felel: beszél a viselkedése... tánca... öltözete... kacaja... a szeme csillogása... modora az emberekkel, édesanyjával szemben...

Ezek beszédes némasággal mind azt mondják:

— Ez vagyok! Ilyen vagyok! Engem keresel-e?

És a tagadó vagy igenlő választ az ottmaradás vagy a továbbindulás mutatja meg.

És ez minden szónál érthetőbb felelet.

A szerelemben tulajdonképpen nem is férfi és nő áll szemben egymással, hanem a kiteljesült *Én* találta meg egészen önmagát. Addig csak a szív egyik fele vonatozott zakatolva a nagy Állomás felé, ahol a másik felével összetalálkozott.

A lélek az ifjúkor tavaszán a szerelem lágy szellőjétől egyszer csak kifeszül, mint a vitorla a Balaton taván és viszi, sodorja feltartóztathatatlan erővel a másik partra vitorlázó lélek felé. Ha egymásra talál, egy csónakba szállnak: a *Te* és *Ő* eggyé válik és lesz belőlük *Mi*!

Az emberi életet mélyen átjáró tényezők közül a legnagyobbak egyike a szerelem. Átgúrja az ember belső életét és külső tevékenységre feszíti a lelket.

Ez a szerelem dinamikája.

Marczell fejezi ki találó ellentétekben:

— A szerelem: Megtorpanás — a multtal szemben. Kijózanodás — az ösztönösséggel szemben. Idealizmus — a realizmussal szemben. Életkedv — a lankadtsággal szemben. Remény — a törődöttséggel szemben. Erény — a bűnnel szemben.

A szerelem megkomolyult felelősségérzettel kemény munkára serkent: dolgozni most már mindkettőjük boldogságáért!

Erte! Miattal! Hogy méltó legyek hozzá!

Megjavító, megújító ereje van a szerelemnek!

A szerelemben is nagy pálfordulások születnek. Megérik, hogy szeretni annyit jelent, mint jobba lenni!

Ennek a felmagasztalt szerelemnek törvénye ez:

— Szeretni, azaz jobba akarok lenni az ismert vagy még nem is ismert kiválasztott lény miatt, akivel életemet majd összekötöm. Neki már előre jogai vannak velem szemben. Joggal elvárhatja tőlem, hogy jó legyek. Akarja is, hogy jobb legyek, mert akkor nem is szeretne... De jónak kell lennem a gyermekeim miatt is, akik majd tőlem születnek. Ők reám fognak hasonlítani. És ha csak ilyenek lesznek, mint én?! Ha csak ilyen képmást kell utánozniuk!?

Úgy-e, milyen rettentő felelősség édesapává, édesanyává lenni!

A szerelmes képe szólószemű képpé elevenedik a lélekveszélyek idején s mentőangyallá, őrangyallá lesz.

Mint egyik diákom írja:

— Egy időben az iskolában, órákon is nagyon szórakozott voltam. Az utcán sokat kóboroltam. S megtörtént, amit eddig álmodni sem mertem: két tárgyból rovót kaptam... Uldöztek a balszerencsék. Lelkem zajlott s fojtogatott az örvény... Semmi sem ment... Ekkor megjelent előttem egy kislány képe és azt súgta: „Mi lesz veled?”... S visszatartott, nem bírtam rosszat tenni. Beleléztem önmagamba és azt mondtam: „Küzdj! Mert rád vár valaki, akinek a számára még szükséges leszel!”... Azóta elmaradt a kapkodásom, feltámadt bennem a lélek. S én minden este imámba foglalom egy kislány nevét, aki vár rám..., akit nekem küldött az ég.

Az ilyen szerelemről mondja Paul Valéry:

— Meghódítani egy lelket, amely annyira erős, hogy fölemel minket és annyira gyöngé, hogy éppoly szüksége van ránk, mint nekünk óráá... óh, micsoda nagy érzés ez!

Egy másik fiú, önvallomása szerint, valósággal őrangyalt talált szerelmében:

— Porban és piszokban fetrengtem, amikor Isten megelégette vergődésemet és egy kislányt állított mellém örangyalnak. Neki köszönhetem felemelkedésemet... Vergődtem sokáig a jó és rossz határán; majd a kis örangyal rábirt arra, hogy minden héten együtt áldozzunk. Most már könnyebben ment a kísértések legyőzése. Örömmel tapasztaltam, hogy hónapokig tiszta maradtam. Megfogadtam Jézus keresztyére, hogy többé nem térek vissza a régi bűnökhöz. Fiú barátaim vissza akartak rántani, de otthagytam őket. Most már végtelenül boldog vagyok, ha a templom magányában Jézussal beszélhetek, Vele problémáimat megtárgyalhatom, vagy ha kis örangyalommal csendben elbeszélgethetünk, tervezgethetünk. Ilyenkor távol áll tőlem minden kísértés, minden gonosz incselkedés. Az előbbinél a szenvedő Krisztus, az utóbbinál két ragyogó szem figyelmeztet fogadásomra.

Ilyenekre vonatkozik Maeterlinck szép megállapítása:

— Ha megadatott, hogy leszállj lelkedben az angyalok által lakott mélységekig: az, ami mindenekfölött emlékeztetni fog egy mélyen szeretett lényre, nem a szavak, amelyeket mondott, nem a beszéd, amely elrepült, vagy a mozdulatok, amiket tett —, hanem a csönd, amelyet vele együtt éltél át.

De van a szerelemnek egy másik arca is: *amikor átokká válik.*

Mert van olyan tűző szerelem is, amely leperzsel, elhamvaszt mindent s a tündéri tűzijátékból csak kormos üszök marad hátra.

Ezeknél a szerelem a cél és nem az életszolgálat, az emberteremtő méltóság hivatásos betöltése.

Juventus — ventus! Az ifjúság forgószél! — tartja a közmondás.

Goethe meg azt mondja:

— Az ifjúság részegség bor nélkül!

Valóban kevés ember kerüli el, hogy bele ne jusson életének egy szakában oly válság forgószelébe, mint sem előtte, sem utána sohasem.

Két különböző embert, a régit és az újat kell úgy átgyúrni, hogy az igazi, a kész, az életszolgálatra képes kialakuljon.

Sajnos, sokan eltorzítják az istenelgondolta szent érzéseket; sárba rántják nagyon sokszor a legtisztább szerelmet is.

Vannak kiégett lelkű, üszkös szívű emberek, akiknél a szerelem olyan szennyáradás, amely a legalsó ösztönökből tör fel.

Ezekről festi Wilde ezt a cinikus kalmárképet:

— Ha az ember szerelmes, mindig azzal kezdi, hogy megcsalja önmagát, s mindig azzal végzi, hogy másokat csal meg.

S ez a felelőtlen embercsalás egyszer az életet, máskor a vagyont, a rangot, a karriert, a családot, a boldogságot, a hűséget követeli áldozatul. A különben becsületes embert lelkiismeretlenné, árulóvá teszi.

Milyen szánalmas út a lelkirokkantak önmagukvonzolása:

„Aszott képpel tologatják
Mocsárba roskadt ifjúságuk
Rozzant tragacsát!”

Ady önvallomása nagyon sok mai ember vallomását árulja el:

„Nekem a szerelem nem volt víg ajándék,
Lovagi bírkózás, tréfás kopja-játék,
De volt ravatalos, halálos-víg torna,
Játék a halállal, titkos életforma”.

A bűnök titkos életformájának élése mindig haláltánc.

Jól mondja Géraudy:

— Sokan összetévesztik a szerelmet és a gyönyört. Ezek hasonlítanak az olyan utashoz, akik azt hiszik, hogy szeretnek egy várost, ahol jól ebédeltek.

Amikor ezt az üres érzést szerelemnek kereszteltük, felszabadítottuk, tisztára mostuk, trónra emeltük a gyönyört...

De e szerecsen-mosdatás mellett mivé tettük a szerelmet?

Bizony, azt alaposan bemocskoltuk!

De milyen nagy csalódás! Mert a gyönyörből nem mindig fakad szerelem, a tiszta szerelemből ellenben mindig gyönyör fakad. A lélek édes gyönyörűsége!

Még szerencsés és megmenthető, aki e csalódásból okul és jövő életére levonja a tanulságokat.

Amikor elérjük azt, akiről oly sokat álmodoztunk, a legtöbbször felébredünk. Más az ábrándok rózsaszínű és aranyszálakból kihímezett képe, mint a valóság.

A csalódás ilyenkor csak a javunkra szolgál. Mert rájövünk általa, hogy nem az igazi élettársat találtuk még meg. Megszakítjuk ezért a további kapcsolatot, amely sehová nem vezethet, és tovább indulunk külön-külön, megkeresni az igazit.

Hogy a szerelemmel kacérkodó pajtás-viszony fiúk és lányok között milyen káros, szépen kioktat Foerster:

— Azok a fiatal lányok, akik évekig pajtáskodtak serdülő ifjakkal és gondolkodásukat, beszédüket, viselkedésüket elsajátították, nagy kárt vallanak. Mert, — mint ahogy a tapasztalat bizonyítja —, elvesztik nőiességüket és ezzel együtt a másik nemre való nemesítő hatásukat.

Sok fiatal emberre ez a fiatal nőkkel való bizalmaskodás kezdetben az újság ingerével hat, de nemsokára sajnosan tapasztaljuk, hogy mit vesztek vele? Elvesztették azt a nemes érzületet, azt a szolgálattrakész lovasgiasságot a másik nem iránt, mely a férfi jellemének művelésére oly jótékony hatással van.

Nem képzelet, hanem valóság az a titokzatos „nőieség”, mely megvan a nő lelkében addig, míg lelke hű marad önmagához, és amelyet mindig tisztel az egészséges és erős férfilelek. Sőt védi, ha maguk a nők vétenek el-lene, mert tudja, hogy nevelése s műveltsége nem teljes, ha nem hat reá a romlatlan női lélek.

Ezért ad Bozzay is ilyen fölemelő, szép jellemzést az emberi élet lélekmélyiségekben gyökerező, szent érzéséről:

— A szerelem a maga szent, mindentadó önzetlenségével a legnagyobb erő a földön. Olyan erő, amely éppen azért, mert elsősorban a lélekből fakad, ezerszeresre emeli a test örömeit, amelyek a lélek örömei nélkül csak silány bukdácsolást jelentenének a végtelenbe való szárnyalás helyett... A tiszta szerelem magában hordja az örökkévalóságot, míg a kéjenc önmagát ledegradált valaki, aki lábbal tapos a legszentebb érzésen, amelybe

Isten az egész élet és az egész világ minden örömét összesűrítette.

— A szerelem: az örökkévalóság... A szeretkezés: a pillanat...

Órangyal vagy a csábító angyal? Melyik a te kísérőd?

Mindegyik örökösödik fölötted. Az, hogy el ne ess; ez pedig, hogy föl ne kelj, ha egyszer elbuktál.

Egyik a Mennysország, másik a pokol útját mutatja. Válaszúton állsz. Dönts és indulj el a jobbra vezető úton!

S ezután vigyázz! Órizzétek most már ketten, őrangyaloddal együtt szíved bejáratát! S légy te magad is őrangyala a Másiknak!

Ha sok ilyen angyal lesz közöttünk, akkor Isten-országa, kis mennyország lesz a föld.

Örök útitársak.

Egy keleti legenda szerint, ifjú jegyes kopogtat menyasszonya ajtaján.

— Ki van itt? — kérdi a lány.

— Én! — felel az ifjú.

De nem nyer bebocsátást.

Egy év múlva kopogtat újra.

— Ki van itt? — hangzik megint a kérdés belülről.

— Te! — feleli most már az ifjú.

És az ajtó megnyílik előtte.

Amikor két szív egymásra talál, megszűnik az „Én” keresése, s kezdődik a „Te” élete bennünk: az érte dolgozás, az együtt örülés, a vele szenvedés.

A barátság „két test, egy lélek”. A házasság pedig teljes egybeolvadást jelent. Tehát a kettő már nemcsak lélekben, hanem testben is „egy testté lesz!” — mondja a teremtés Ura. (Mt. 19, 5.)

Családból családba! — ez az emberélet útja.

Szüleink otthonából a saját otthonunkba; az elhagyott szentélyből egy új szentélybe lépni! Ez minden lélek vágya s legfőbb törekvéseinek célja.

Az első otthonban kifejlődött az életünk. A másodikban pedig kiegészül.

Ott édesapánk s édesanyánk nevelő szeretete állt mögöttünk. Itt a szerető hitvestárs türelmes, kitartó hűsége, önfeláldozó jósága alakít-nevel tovább.

Minden, ami eddig történt, csak előkészítés, preludium volt a nagy, igazi életbe lépéshez. Most kezdődik önmagunk megsokszorozása, és az új, beteljesült élet megteremtése.

A küszködés vergődő évei alatt az új életformában kialakulni készülő ember után kinyúl a biztos irányt mutató apai kéz és a simogató, imádkozó, puha anyai kéz, hogy emeljék, támogassák, keményítsék tovább.

De feléje nyúl a jövőből is egy fehér kéz: a megtalált hitves hívogató-simogató puha keze. És akkor elcsitul a lázas vergődés, megszűnik a céltalan vándorlás. Kinyílik a szív és a szerelem dinamikája veri egyre erőteljesebben a szebb élet ütemét.

Aki rátalál az új családi szentély ajtajára, annak megoldódik legnagyobb életproblémája; benne kemény önkalapálással alakul már az egész ember: a hitvestársi s az emberteremtő szülői hivatás.

Ez a két otthonnak és köztük a Vergődés útjának története az ember életében.

Hányan élnek le egymás mellett mégis a hosszú életet, a nélkül, hogy igazán megismernék önmagukat és élettársukat. Mert nem tudatosítják legszentebb hitvesi hivatásukat: önismeretre és maguk megismertetésére segíteni élettársukat, és ezáltal egymás életének célt, értelmet és mélyebb tartalmat adni!

Sok mindenre megtanítják az embert házassága előtt, de a hitvestárs nevelésének művészetébe nem vezetnek be senkit.

Pedig mérhetetlenül szükséges volna. Mert könnyebb egy országot kormányozni, mint egy asszonyt vagy egy férfit.

A házastársak életében a mézeshetek egyszer véget érnek. Utána jönnek a keserű hetek is, és azokat valamilyen szintén meg kell édesíteni, hogy elviselhetők legyenek. Valami csodaszert kell rá találni.

A szív oltárán ugyanis nem loboghatnak mindig nagy áldozatok lángjai. A szerelem egetverő lángolásának a családi tűzhely világosságot és melegséget sugárzó szere-

tet-tüzévé kell lokalizálódni! Akkor romboló hatás helyett építő energiába megy át.

A házasságban meg kell halni a szerelemnek, hogy kinyíljon helyette a *szeretet* virága.

Nem a repülőgép emeli föl az embert, hanem a szeretet egekig lendítő, csodálatos ereje.

A szeretettel minden akadályt le lehet küzdeni és minden célt el lehet érni.

A szeretet csodákat művel! A szeretet meghódítja a világot! A szeretet magához bilincseli a szíveket! A szeretet eloszlat minden nehézséget!

— A szeretet a lélek dísze! — mondja Szent Ágoston.

Ez a szeretet aranyozza be igazán azokat a szíveket összefogó kis aranyabroncsokat is. Csak szét ne pattantanák soha e szeretetbilincs szeretetből élő rabjai azt az aranykarikát, amely örök útítársakká teszi a házastársakat.

Nézzük meg, mit fog egybe az aranykeret a házasságban? Milyen drága tartalmat őriz és véd meg a szétfolyástól a szívek aranyabroncsa?

— A házaselet hosszú útvesztőjében, — írja gyönyörűen Aldrich, — egy lámpást adott kezünkbe az Úr, amelyet elfúj az élet jeges szele s amelyet újra meg kell gyújtani... Először a gyerekes boldogság gyújtja meg... Azután meggyújtja a romantika... az anyaság... végül a gyöngéd barátság, amely abba a szobába is bevilágít, amelyben ott állnak némán, mozdulatlanul az elkövetkezendő hosszú, üres esztendők.

— A nő hivatása évezredek óta egy volt! — fejti tovább e gondolatot fenkölt hivatástudattal Bozzay egyik regényalakja. — Az élet továbbadása! Minden nő, amikor a világra jött, kapott Istentől egy lángot. Parányi lángot a kezébe és a szívébe, amit ápolnia kell, amit tovább kell adnia a tőle származóknak. Parányi lángot, hogy vigyázzon, óvja, féltse, ne engedje elaludni... Ez a láng, az élet lángja, ma is ott ég minden nő kezében és szívében. Isten majd ennek a lángjánál gyújtja meg azt, amit lánya kezébe ad.

A nőt azért teremtette Isten, hogy állandóan buzdítsa, lelkesítse, szeretetével erőre és előre segítse a férfit. Napsugarassá kell tennie az otthont a férfi számára,

akinek gondterhes homlokáról le kell simítania a ráncokat még akkor is, ha az övét mély barázdák szántják...

A nő legyen szerető, megértő, gondos édesanyja még a férfinak is! Mert a férfi a nőben most már nem az Ideált, hanem az ő asszonyát: a hűséges hitvest és az önfeláldozó édesanyját keresi. Azt a mindig adakozó jóságot, akiről Szent Ágoston azt mondja:

— Mindig tud adni, akinek a szíve szeretettel van tele! Gyökeret vert benned a szeretet? Akkor légy nyugodt, soha semmi baj nem ér!

Nem a szerelem teszi a házasságot boldoggá, hanem a szeretetteljes türelem és harmónia.

— Jó veled együtt lenni! Te nyugalmat, pihenést, zavartalan álmot, egyensúlyt jelentesz és adsz.

A házasságban a szerelem átlényegül állandó, mély, örökkévalóságba átmenni képes szeretetté.

Erről a szeretetről írja Bozzay Margit, aki pedig írásai erkölcsében és világnézetében sokszor távol áll tőlünk:

— Nem éhes egymásba borulás, — csak két egyforma gondolat, két egyenlő vágy... Benne nemcsak a test ölel, — egy a lélek is! S a reszkető karok szívet, lelket, testet, agyat egyformán fellobbantanak... Nincs öröme, bánata, ami nem közös. Benne egyik sem vár, mindegyik adni óhajt. S a göröngyös út, a gond, a baj, még igazabban, még jobban összeforraszt...

Benne nemcsak ragyogva, díszben kellünk, hanem fáradtan, letörten is, s a könnyünk sohase érte, hanem miatta emlék... Benne nemcsak a külső fontos, hanem a belső is; s a szívünk, a furcsa kis harang, visszhangként mindig csak egy másik szívre vár... Benne a holnapot sohase teszik fel a mára, s az idegen lángokat mindig eloltja a jóság, a szeretet, a hála...

Kelletlen unalom soha sincs benne; s a csók után, félíg elszenderedve hallhatjuk még:

— Ne menjen el, érezni akarom a kezét...

Benne hosszú idő után, amikor azt mondják, már minden megszokottá válik, hajnal felé a lámpa néha rávilágít a mellettünk virrasztó feire...

— Nem tud aludni? — kérdezzük felijedve.

— Tudnék, de nem akarok! Inkább arra gondolok, milyen jó, hogy maga az enyém s hogy szerethetem!

Benne nem kell hazudnunk, komédiáznunk, ha szomorúak, letörtek vagyunk. A társunk védőn, óvón átölel. És míg szíve a szívünkre visszhangként felel, vigasztalón, simogatva mondja:

— Nem akarom, édes, hogy szomorú legyen!

Milyen gyönyörű poézise ez az idilli házaseletnek!

A házaselet legtündöklőbb csillaga azonban a gyermek!

Az az otthon, amelyből a gyermek hiányzik, olyan, mint a tavasz napsugár nélkül.

A házasság a testi származás életeredő forrása. De éppen ezáltal egyben örömforrás is.

— A házaselet boldogsága ott ragyog a gyermekszemek tiszta tükrében, a gyermekajakak gügyögésében, amikor először mondja az apa, anya nevét. Ott tipeg gyermeklábaival körülöttünk, amikor az első lépéseket próbálgatja; ott ujjong a karácsonyfa gyertyái alatt, és odakuporodik a gyermekének mesét mondó édesanya ölébe.

— A házaselet boldogsága fonja bele az imádkozó gyermek kacsóit az édesanyjáéba, az mondatja vele a verset a család örömnépein.

— A házaselet boldogsága az is, mikor a gyermek először fut szüleéhez, hogy az első hosszú iskolai előadás sok-sok eseményét elmesélje... Ez köszönt be az első gimnáziumi bizonyítvánnyal... aztán az egyetemet végző ifjú diáksapkájával... a fehér menyasszonyi koszorúval, amikor újraszületik az édesanya boldogsága, aki-nek akkor már ezüstös szálak csillognak a hajában... a hosszú, kitartó munka gyarapodásában, a jólétben és tekintélyben... aztán hosszú-hosszú idő után az öregkor pihenésében, az élet aranyos alkonyatában, amely megadatik azoknak, akik sokat küszködtek vésszel-viharral... (Klug.)

Aki azonban ilyen boldogságot akar magának biztosítani, jó lesz, ha megszívleli a hitetlen Nietzsche tanulságos intelmét:

— Egy kérdésem van hozzád, testvérem, egyedül

tehozzád; mint mérőónt dobom ezt a kérdést lelkedbe, hadd látom a mélységét!

— Te fiatal vagy, feleséget és gyermeket áhítasz. De én kérдем tőled: az az ember vagy-e, akinek szabad gyermeket kívánnia?

— Vajjon a győző vagy-e te, az önlegyőző, érzékeid fékezője és erényeid őre? Ezt kérdem én tőled.

— Avagy kívánságodból csak az állat és a szükség beszél? Vagy önelégületlenséged?

— Én azt akarom, hogy győzelmed és szabadságod áhítson gyermeket. Élő emléket kell építened, győzelmed és megszabadulásod emlékét.

— Saját magadon túl kell építened. De előbb magad légy megépítve, testben és lélekben derék!

Igy lesz a házasság az egyetlen biztos mentsvár az élet vihara és az öregség magánya ellen.

Azonban a legboldogabb házasságokra is ráborul sokszor a szenvedések, sorcsapások, gyászok fekete fátyola. Hisz a legszebbnek látszó életet is végigbarázdálja a szenvedés. Amerre a nagy Szenvető jár, ott keresztjének ekéje felszántja a lelkek termőföldjét, hogy alkalmasabb legyen a magvetésre.

Éppen ebből tudjuk meg, hogy Krisztus jár a lelkünk mélyén. Így a legnapsugarasabbnak látszó emberek élete sem más, mint panasz, zokszó nélküli, hangtalan kereszt-hordozások története, míg járják a göröngyös utat egyik állomástól a másikig.

Ilyenkor van nagy szükség arra, hogy mindegyik házaspár két szívvel tudjon imádkozni az Istenhez. Olyankor forrjanak össze a legjobban, amikor a megpróbáltatások ostora vágja, csapkodja őket.

Minden fájdalmat el lehet viselni, ha két ember Istenben bízva, egymás mellett hűségesen kitartva, egyetértéssel hordozza azokat. E nélkül a két alappillér nélkül az élet örvényei fölé épített minden híd leszakad, amelyeken az örök napsugár felé vándorolunk.

Viszont, ha ez a két pillér áll, rázhatja, döngetheti bármiféle erő a boldogság fundamentumát, — az épület nem fog összeomlani!

Néha a legszentebb szeretetközösségben élők is neheztelnek érzik talán a kis aranybilincset kezükön. Beárnyé-

kolja olykor azt is az ördög, mert szeretné szétpattantani a kis aranykarikákat.

Hány jegyespár vonul be virágosan, zenekiséret mellett új otthonába. Azt gondolják akkor, hogy az egész életüket oly bensőséges boldogságban élik le, mint amilyent az esküvőjük napján éreztek.

De aztán megsárgul a virágfüzér, ingerült hangok, ajtócsapkodások hangzanak... És sokan nem is találhatnak vissza soha többé az egymás szívéhez vezető virágos útra... Amikor szólítja őket a halál, azt sem tudják élték-e, és mi volt házaseletüknek az értelme?

A házasság igazi legnagyobb problémája: tovább szeretni, amikor már kiismerték egymást; amikor egymás után előtűnnek a másik egyre bántóbb hibái, és nem úgy megy minden, ahogy megálmodták.

Ilyenkor kezdődik igazán a házastársi felelősség és türelmes hibajavító művészet: együtt dolgozni a felnőtt ember életfaragásán is tovább, egészen a sírig; együtt szenvedni, a másik gyötrődését egészen átérezni; gondok, bajok, csalódások között vidámnak, mosolygósnak maradni akkor is, ha belül könnyezik a szív... Mert csak így lehet remélni, hogy egyszer újra földerül.

— A nő általában mélyebben szeret, mint a férfi, mert fenntartás nélkül szeret, — állítja érdekesen szembe Bozzay. — A nő ha szeret, semmi egyéb nem tesz, míg a férfi ezer egyéb dolgot is művel. A nőnél a szerelem cél, a férfinál csak fűszer. A nő elsősorban a lelkével szeret, amit az bizonyít legjobban, hogy érzéki szerelme csökkenésével sem szeret kevésbbé, viszont a férfi az érzéki szerelem csökkenésével lelkileg is kihül... A férfinál a gyújtópont a test, a nőnél a lélek...

— A férfi változatosságot keres a nőben; a nő állandóságot a férfiben.

Bizony, mély ellentétek ezek, amelyeket csak önzetlen, tiszta, áldozatos szeretettel lehet áthidalni.

Igaza van Tolsztojnak:

— Aki a házasságban csak a saját akaratát és boldogságát keresi és nem törekszik arra, hogy a másikat is boldoggá tegye —, az nem fogja a maga boldogságát sem megtalálni és a másikat is össze fogja törni.

Az Isten terve szerint oly paradicsominak elgondolt

szent házasságok fokozatosan mind pokolibbá s benne az emberek egyre ördögiesebbekké válnak.

— A mai modern házasságok, — mondja szellemsen Perlaky — fordítottjai Dante „Divina Comediájának, az Isteni színjátéknak”. „Paradicsommal” kezdődnek, utána jön a „Purgatórium” és „Pokollal” végződnek.

Ezek nem ismerik a „szeretet” szó tartalmát. Mert:

„Áldozat” nélkül a szeretet üres szó!

„Önlegyőzés” nélkül a szeretet merő önzés!

„Önmegtagadás” nélkül a szeretet tiszta hazugság!

Azért buzdít mély lélekismerettel Foerster:

— Minden kis diadal, amit magatokon arattok, megkönnyít minden további diadalt, míg végre egészen királlyá lesztek a heveességeken, és sohase kell majd a királynőtöket zabolátlan viselkedéssel megijeszteni és megszomorítani.

— A földön is van mennyország. Mégpedig mindeütt, ahol férj és feleség fölébe emelkedtek minden civódásnak, veszekedésnek, és kölcsönös bizalomban, tökéletes egyetértésben élnek.

— A szerelem füstje a civódás! — mondja Dickens.

Legalább a hitvesi szeretetnek ne legyen füstje, kormja! Ne legyen füstölgő kanóc, hanem öröklámpa, amelyet ha ki is olt a halál fagyos lehelete, a másvilágon újragyújtunk, s mutatja az égi mennyegzősházba vezető utat.

RÓZSAOLTÁS A VADÓCBA.

„A nevelés a szeretet szívhez szóló
szava.” (Weszély.)

Az iskola melegágya.

Egyik évben kifestett, bundás hölgy jött felháborodva hozzám az iskolába:

— Atya, bocsánat, hogy zavarom, de tanácsot szeretnék kérni, miképpen toroljam meg azt a felháborító megszegyenítést: érettségi előtt álló fiamat X... tanár úr megpofozta. Hát ez mégis csak botrány, hogy ebben az iskolában ilyesmi történhetik. Ez lenne az az új, modern nevelési módszer?

Én csak mosolyogtam, vártam, míg lecsillapodik. A méltatlankodó hölgyet azonban ez még jobban kihozta sodrából és tovább tüzelt:

— De kérem, megrepedhetett volna a dobhártyája is gyermekemnek...

— Hála Istennek, nem repedt meg és ez a fontos. Ami a megpofozást illeti, elismerem, igazán nem valami modern eszköz, de legtöbbször hatásos szokott lenni. Ami hasadás meg az önérzetben történt, nagyságos asszonyom, higgye el, az csak a fia javára fog válni, ha az érzékenység sebe begyógyul, — nyugtattam meg. — Annak, hogy ön nekimegy a tanárnak sértett hiúságból, mivel fiát egy kicsit helyreigazította, nem lenne semmi jó eredménye. Így pedig, ha belenyugosznak szépen, csendben a megváltoztathatatlanba, biztos, hogy meglesz a jó hatása mind a gyermeke egész életére, mind a tanár úr részéről az önök iránt megnyilvánuló jóakaratan. Mert a tanár mindig a szülőnek akar segíteni a nevelésben.

Beletörődtek. S érettségi után megkérdeztem a fiút:

— Na, úgy-e, érdemes volt megfogadni a tanácsot? A jól érett fiú boldogan felelt:

— Igen atya, igaza volt. A tanári szigor, bármily

igazságtalannak érezzük is az első pillanatban, mindig csak vésővágás az emberfaragásban.

A szülők sokszor rosszul ismerik és helytelenül ítélik meg gyermekeiket. Mennyire elámulnak aztán, amikor a nevelők megmutatják nekik, hogy gyermekük lelkülete gyakran teljesen eltér attól, amilyennek ők képzelik... Hogy olyan fogatkozása és szokása van, amelyet ők teljesen figyelmen kívül hagytak.

Az iskola melegágyában a virágot nemesíteni és a gazt irtani kell.

Az iskolai nevelés a szellemi világba való bekapcsolást jelenti.

— Az iskola, ha nem templom, barlang! — mondja helyesen Prohászka.

Az emberi élet megoldandó sok és nagy feladatait itt kezdik öntudatosan bogozgatni.

Két otthonban zajlik le a diákélet: a szülői otthonban és az iskola otthonában.

Ott az apa, anya és testvérek, itt meg a nevelők és diáktársak segítenek a tudományok ismerete mellett önismeretre.

Az iskola minden körülmények között való helytállásra igyekszik alkalmassá tenni a gyermeket.

Az emberré nevelés a szülői otthonban kezdődik meg, — a nemzet hasznos tagjává nevelés pedig az iskola nevelő-intézetében.

Itt rakjuk egymásra a műveltség és kultúra civilizáló lépcsőfokait.

Itt emeljük eszményi magaslatokra a felfelé törő ifjúságot.

Itt kap lendületet az igazság és erkölcs napsugaras régióiba vágyódó ideális lelkület.

Eszünket és szívünket azonban nem anyira a nagy problémák felfogására, mint inkább az eszmék szeretetére és szolgálatára állítják be.

A fogékony fiatal lelkekbe így nyomódnak bele nemcsak az elvek csontgerincei, hanem az erkölcsi eszmények finom szirmai is.

Az élet legnehezebb kérdése az, hogy milyen természetű, mekkora mennyiségű és milyen irányt követő erőket hordozunk magunkban.

S ebben az önvizsgálatban az iskola a leghathatósabb támaszunk.

— A jó nevelő a világ legszebb szentélyének, a romlatlan ifjak szívének őrzője! — mondja Tóth Tihamér.

Weszely szerint a nevelés a jövő előkészítése, a magunk eszményeinek átvitele a jövőbe.

A nevelő mindig a maga korát és nemzetének életét alakítja a növendék alakítása útján.

A nevelőkben bíznak a szülők, amikor legértékesebb kincsüket, gyermeküket küldik hozzájuk, hogy a jóért és szépért lelkesedni és a büntől irtózni tanítsák őket.

S ha azokból a gyenge akaratú, állhatatlan s tudatlan fiúkból valaha acélos jellemű s tanult férfiak lesznek, az legnagyobbbrészt derék, lelkes nevelőik érdeme.

Szépen írja Marcell „A bontakozó élet”-ben:

— A lelki életet tekintve olyan az ember, mint a tölgy. Csirájában hordozza a jövőt; de a reá ható tényezőktől függ, hogy mivé fog kifejlődni: sudár, viharral, villámmal dacoló kidönthetetlen fa, vagy satnya, sárban csúszó bozótossá válik-e? — nevelőitől függ.

A jó nevelő azonban csak őre —, s nem csendőre az ifjú léleknek!

A nevelés célja a jellemképzés. A jó nevelő növendékeiben önmagát sokszorozza meg.

Mindenkitől tanulunk valamit.

— A tanulásnak pedig az a haszna, — mondja Montaigne —, hogy jobba s bölcsőbbé tesz bennünket... A méhek itt is, ott is megrabolják a virágokat, de azután zsákmányukból mézet csinálnak.

A tanuló is alakítsa át és olvassza össze a másoktól átvett ismereteket, tegye azokat a magáévá, hogy tudjon önállóan ítélni. Neveltetése, munkája ezt a célt szolgálja.

Szellemi gazdagodás! Ez a célja az iskolának.

Tudatlan lélekkel lépjük át a kapuját és érett fővel távozzunk onnan néhány év után.

Ennek a gyümölcsérlelésnek igazi napszámosai a nevelők. Fáradozásuk, munkájuk díja ti vagytok, ha tanításukat fogékony és termékeny lelketekbe fogadjátok.

Mint Szent Pál is mondja lelkigyermekének:

— Örööm, koronám ti vagytok! (Fil. 4, 1.)

Gazdag termést hozva érjeteek hát férfiakká az is-

kola falai között, s ezzel háláljátok meg nevelőiteknek a nehéz szellemi és lelki magvetést.

S fogadjátok meg ti is Montaigne tanácsát:

— Harminc éves korunkig keressük az öregek társaságát, akik nemcsak okosságot, de bölcseséget is tudnak nyújtani. Harminc éves korunktól pedig legyen legalább egy fiatal barátunk, akin keresztül a szív felüdülhet és meglágyulhat.

Nevelők és diákok egymásra vannak utalva. Csak a legharmónikusabb együttműködésnek lesz meg a méltó gyümölcse egy célért folytatott munkájukban.

Mi nevelők lelkünknek szebbik felét akarjuk örökségül hagyni rátok. Csak legyen az elhangzó szóból hit, a gondolatból eszmény, a tanításból életelv. Akkor a kő kenyérré, a sár gyönggyé változik fáradozásaink nyomában.

Ifjúság, a te lelked virágos kertjében akarjuk mi állandó gondozással javítani a talajt, nyesegetni a vadhajtasokat, tépni a gatz, oltogatni a nemes szemeket.

Mi a papköltővel az iskolában is „vadócba rózsát oltunk, hogy szebb legyen a föld!”

A lélek kertésze.

Egy kamaszdiák keserveit Mikes István megható mélyrelátással így írja le:

„Nem tudom, újabban mi van velem,
Nincs nyugalmas percem, nem találom helyem.
Hiába kedvesek kicsinyek és nagyok,
Nem bírom ki őket, türelmetlen vagyok.
Meg nem értett énem keresi a mását,
Kinek áruljam el szívem dobogását,
Senki sincs, akihez őszinte lehetnék,
Pedig fáj a magány: beszélni szeretnék!”

Hányszor sír fel az ember lelkében ez a fájó ritmus, amikor olyan egyedül érezzük magunkat. Hányszor zokogjuk bele a néma éjtszakába a lelki elárvultságnak ezt a szomorú dalát vérző, összetört szívvel!

Milyen jószágos azonban az Isten! Segítségünkre jön

ebben a bánatos társtalanságban. Mellénk állít valakit, aki nem hagy magunkra magányos botorkálásunkban; segítségünkre küld egy megértő, melegszívű lelkiatyát.

Az önismeret turista-útján ő a vezető. Nélküle az önnevelés kálváriáját járnók. Hisz a legtöbb ember túlértékeli, többre becsüli magát a valóságnál.

Elfogultak vagyunk önmagunkkal szemben. Szinte önimádatba, önmagunk bálványozásába merülünk. Előnyeinket mi magunk élvezzük ki mindig a legjobban. Valósággal kéjelgünk bennük. Hivalkodunk olyan ajánlékokkal, amelyeket ingyen kaptunk az Istentől.

A hibáinkat pedig zsonglőrösködve palástoljuk el és hazudjuk le még önmagunk előtt is. Észrevétlenné akarjuk tenni az is, amit már mindenki észrevett.

Mások meg kicsinyhitűek lesznek, túlságosan lebecsülik magukat. Tragédiát látnak az ismétlődő emberi gyarlóságokban, amiket könnyűszerrel kiküszöbölhetnének az életükből. S meg hasonlításba, önmegvetésbe, csatlódásokba zuhannak.

A földi élet útvesztő keresztút, ha nincs megbízható vezetőnk e zarándokúton. Még nagyobb veszély azonban az, hogy az örökélet útirányát tévesztjük el.

Mert aki emberi gögijében maga akarja a saját erejéből megoldani a lét ezernyi problémáját, különösen a fiatalság viharos éveiben, az zúzott lélekkel zuhan alá a hiúság szédítő magaslatairól.

A lelki előmenetel hosszadalmas és fáradságos előretörtetés a tökéletesség keskeny, meredek és szakadékos hegyi ösvényén. Súlyos oktalanságot követ el, aki vezető nélkül indul el erre az útra. Olyan könnyen téved el a gyarló ember s töri halálosan össze a lelkét!

— A magunk dolgában sohasem látunk eléggé világosan, — mondja De Sales Szent Ferenc. — A magunk ügyében nem lehetünk eléggé részrehajlás nélküli bírák. Magunk iránt mindig van egy kis részrehajlásunk.

Szükségünk van tehát lelki orvosra, aki elfogultság nélkül megállapíthatja lelkünk betegségeit, s előírhatja a leghathatósabb orvosságokat.

Hogyan is lehetnének a magunk orvosai a lelki dolgokban, ha a testiekben sem tudunk azok lenni? Hisz az orvos is, ha betegségbe esik, bár érzi azt, ismeri az or-

vosságát, a gyógykezelés módját, mégis más orvoshoz fordul, hogy meggyógyuljon. Nyugodtabb az egészségének helyreállítása felől, ha más állapítja meg a bajt és a szükséges gyógyszereket.

Tengerre nem indulunk kormányos nélkül, mert zátonyra fut, szirtbe ütközik, elsüllyed a hajó, s nem jut el a túlsópartra. — Lélekkormányos nélkül könnyen hajótörést szenvedhetünk s nem érjük el az örök kikötőt.

Utazásra nem indulunk kalauz és mozdonyvezető nélkül, mert összeütköznénk. Kell a vezető, aki figyeli a jelzőket, és a szemafor szabad vagy tilos állása szerint vezeti a vonatot. Ez a mi lelkiatyánk az Istenhez való visszautazásunkban.

— Az embernek nem kell félnie attól, hogy saját maga kémje és ostromlója lesz, — mondja Nietzsche. — Rendszerint nem tud önmagától semmit észrevenni, csak a külső védőműveket. A tulajdonképeni erősség megközelíthetetlen ránézve, hacsak a barátai és ellenségei nem lesznek kémekké, és nem vezetik be titkos utakon.

Ilyen bensőnk fellegvárát kikémlelő jóbarát a lelkiatya.

Aki tökéletességre törekszik, nem nélkülözheti az ő vezetését.

Isten még a kinyilatkoztatást is emberi ajkak szócsövén keresztül juttatta el hozzánk.

Mózeszt hívja, hogy kiszabadítsa népét az egyiptomi rabságból, s elvezesse az ígéret földjére. Egy-egy ilyen Mózeszt állít a lelkek mellé most is, hogy a bűnök rabszolgaságából az isteni ígéret földjére vezesse őket.

Amikor Krisztus megjelenése porba veri Sault s megkérdezi remegve az Urat:

— Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem? — a felelet ez:

— Menj be a városba, ott megmondják neked, mit kell cselekedned. — S Ananiás pap mondja meg neki.

Ez a gondviselés útja.

A legveszedelmesebb kísértéseket azzal lehet legbiztosabban legyőzni, ha egy bölcs tanácsadónak feltárjuk azokat.

Akinek van lelkie vezetője, sokkal könnyebben és hamarabb jut el a célhoz, mintha egyedül menne.

A lelkiatya segít rabláncokat törni, bűncsomókat oldani, felemelkedni, felszínen maradni. Elsimítja homlokunk redőit, megnyugtatja lelkünk háborgását, s teherbíróvá erősíti a szenvedőket.

A lelkiatya kertész, aki a kegyelmi idő magvetésének sarjádó hajtásait gondozza, hogy el ne nyomja a gaz, hanem bőséges termést hozzon.

Ő az a vezérférfi, aki elvezet az önnevelés királyi útjára, hogy a lelkiéletben ne kettőslépésű táncot járjunk: egyet jobbra, kettőt balra, hanem felfelé törjünk vezérletével az Isten táborhegyi magaslataira.

A kísértések és nehézségek harcában odaáll mindig mellénk; pajzsot és kardot ad a kezünkbe; lelkesít, amikor fáradni kezdünk, hogy harcainkat győzelmesen vívjuk meg.

Felébreszti bennünk a szebb élet vágyát, s mi eléje állunk:

— Itt vagyok atyám, faragjon embert belőlem!

Vagy ami még magasztosabb, odaáll lelkiatyja elé a tökéletességre vágyó ifjú, mint Don Bosco elé Savio Domonkos, hogy neveljen belőle szentet.

S a lelkiatya komolyan veszi ezt a szép nekibuzdulást. Átsegíti az akadályokon.

A lélek kulcsa Isten kezében van, de Ő azt kulcsárainak adja át, a lelkiatyák kezébe teszi le, hogy a mennyország ajtaját nyissák meg vele lelkigyermekük előtt.

A lelkiatya végigkísér bennünket hűséges, segítő szeretettel az élet viharáiban. De elkísér az örökéletbe is.

És amikor majd elérkezünk az utolsó állomáshoz, ott is felénk nyújtja segítő karjait; ő lesz a mi tanunk Isten ítélőszéke előtt a nagy számadáskor... Ő, aki tanuja volt a mi földi küzdelmeinknek és győzelmeinknek, beleteszi remegő szívünket az Úr Jézus kezébe, hogy örökéletre melengesse.

Önleleplezés — Lélekszoborleleplezés.

A kanadai Toronto város Szent Pál templomában érdekes ablaküvegfestmény látható, melyet a világháború hőseinek emlékére készítettek.

A kép érdekessége abban van, hogy 700 darab ablak-üveg törmelékből áll, amelyeket a bombázások által elpusztított 50 francia, belga és olasz város templomromjából szedett össze a művész.

Hogy mikép lehetett ennyi apró üvegdarabból meszteri szép üvegfestményt megalkotni, az az ő titka.

A képen legfelül a szenvedés, a győzelem és a jutalom allegorikus ábrázolása látható, középen pedig a különböző ütközetek helyei.

A mi életünk sem más, mint ilyen nemcsak 700, hanem talán 700 ezer darabból összeállított törekeny üvegfestmény.

A keret — az életkor és életviszonyok —, lehet kisebb, vagy nagyobb, egyszerűbb, vagy ragyogóbb méretű, de a múló pillanatok fehér-fekete, színes és szürke, csillogó vagy homályos üvegdarabjaiból rakjuk azt valamennyien össze.

Boldog az az ember, akinek képe az örök Mintát, a krisztusi eszményt legjobban megközelíti!

Boldog az az ember, akire az örök Mecénás az égi szoborleleplezéskor ráteszi a kezét és megelégedetten mondja:

— Átveszem!

— A lelkipozítás a művészetek művészete! — mondja Nagy Szent Gergely.

Milyen boldog az az ember, aki rábízta magát egy lelkiatyára, a leghozzáértőbb művészre, hogy a jóra fordított hibák, és a széttört erények gyöngyszemeiből is megalkossa azt a csodás üvegfestményt, amely másolata lesz az égi mintaképnek, a ragyogó Istenarcnak.

Az utolsóítéleti nagy képtárlaton csak a földi élet győzelmes alterkrisztusai nyerhetik el az égi nagydíjat. Az ilyen lélekképre egy örökkévalóságon át sugározza a megdicsőülés fénye a ragyogó glóriát.

A lélekművész műterme nagyon egyszerű. De amit alkot, mégis a legnagyobb remekmű.

Lelkiatyád *íróasztala* a lélekszobor tervrajzkészítésének színhelye. Amikor leülsz melléje és belenézel lelkiatyád szemébe, leolvasod arcáról a kibontakozás útját. Ott térképezitek le az életirány vonalait. A modell Krisztus. Te vagy a faragandó márványkő. S míg beszél-

tek, a szívkitárálás meghitt, csendes percében alakul, szépül a lélekszobor.

A véső a *Kereszt*. Az önmehtagadások, küszködések, tomboló, fel-feltörő kísértésviharok villámcsapásaitól megremeg a lelked, sokszor megrendülsz, meginogsz. De ahogy szikrázik a márvány, ormóttan durva, nagy darabok válnak le rólad, és plasztikusabb, az örök Ideálhoz simulóbb lesz alakod, s eszményibbé válik az életkép.

Az utolsó simítás, a ragyogó, hófehérre tisztító meg-szépítés, a szentgyónásban, az *imazsámolyállványon* történik. Itt törli le a lelkiatya Krisztus helyetteseként a port is lelkedről. Itt gyógyítja be az Irgalmas Szamaritánus csodaszerével a bűnütötte sebeket. Itt mutatja meg a lélek tengerszem-mélységének tükréből felragyogó Istenképet, hogy soha többé el ne felejtöd, be ne szennyezöd, s mindörökre hű maradj hozzá!

Azonban vannak *lélektörzök* is.

Idézzünk meg egy párat ezek közül, hogy meglásuk, mennyire eltorzítják kontárkodásukkal a lélekművészek remekműalakítását.

1. Itt vannak először a lelkiélet koldus *Lázárai*.

A nagyfiúk kongregációjában vitát rendeztünk egyszer a lelkiatya-kérdésről.

— Miért nincs lelkiatyád? — vetettem fel a kérdést.

S mivel nagyon kevésnek volt lelkiatyja, — „legjobb védekezés a támadás” elve alapján, — mentegetődzésükre a papság hibáit kezdték felsorolni. Persze egyik sem magában, hanem az Isten szolgáltaiban kereste a hibát.

Szegény lelki Lázárok, akik egész Nagybudapest jó párszáz szerzetese és világi papsága között sem találta „magukhoz méltó” lelkiatyát...

Valamennyi „érvükre” megadtam a feleletet. Azonban vizsgáljuk meg, miért is nem találhatnak ezek a lelki-szegények „méltó” lelkiatyát?

Mert a lelkiélet koldusai megelégednek a kegyelem asztaláról lehulló morzsákkal. Ők nem akarnak a szentségi terített asztal főhelyére ülni. Sőt még az utolsó helyre sem törekednek, csak a morzsákat szedegetik fel. Hol ennél, hol annál a gyóntatószéknél koldulnak lerongyolódott, bünténgett lelkükre új kegyelmi ruhát, amelyet aztán a legközelebbi fordulónál már újra eladnak az

ördögnek. Ezért nem mernek ugyanannál az ajtónál újból kopogni.

Igaza van Szent Bernátnak:

— Aki nem nyújtja kezét egy lelkivezérnek, azt a gonosz szellem fogja vezérelni!

Idegen, ismeretlen lelkiatya előtt ismeretlen marad, de önmagát sem fogja az ilyen soha megismerni. Föloldozást kap ugyan, de problémáira megoldást nem. Hisz nem is tárja fel azokat.

2. Ott vannak a haszonleső, *érdek-lelkigyermek*ek. Ezek valamit remélnek. Eljárnak hittanárjukhoz, de csak azért, hogy „bevágódjanak” nála, s a konferenciákon átmentse őket egyik osztályból a másikba.

Ezek csak védelmet keresnek az iskola viharos évei, nem pedig az ifjúkor viharzónáinak győzelmes leküzdésére.

Természetesen ez a lelkikapcsolat nélkülözi a bizalmas őszinteséget. Farizeusi álarcot ölt magára.

Ezek azok a szegény „áldott jó fiúk”, az együgyű szentek, akik még hazudni sem tudnak. Mert egy pillantás az osztálykönyvbe, s a hittanár mindent megért.

„A lelkiapuka” védelme, s a „lelkiatyus” szeretetteljes közbenjárása szükséges inkább itt az „elégtelen” osztályzatok „elégségesre” változtatásához, mint a lelki-szükségletek kielégítése.

Ezeknek soha semmi súlyos bűnük a tanulásbeli gyengeségen kívül nincs. Akárhogy faggatja őket a lelkiatya, ők valóságos földi angyalok. Ennek az angyali tisztaságnak azonban az a titka, hogy a lelkinagymosásra máshová járnak; az érdekből választott lelkiatyjuknál csak a bocsánatos bűnök kismosását végzik.

Ó, ti ártatlan lelkihóféhérekék!

3. Nagyon tipikus az örökelégedetlenkedők, *nagy-igényű* lelkigyermek^{ek} fajtája is. A mindig és mindent lekritizálók. Ezek a lelkiatyát inkább csak állandóan „vizsgáztatni” akariák, és nekik a tanácsa soha nem felel meg. Az ő igényeiket nem tudia kielégíteni. Ők mindig többet tudnak, jobbat gondolnak. mást várnak, s ezért „csalódnak”.

Nem azt akariák, hogy őket irányítsák, mert ezt ők

már nem tudják elfogadni, ők lelkinagykorúak; inkább ők szeretnék a lelkiatyát dirigálni és tanácsokkal ellátni.

Csak egy kis „lelkifröccsöt” kívánnak mindössze, azt is inkább kíváncsiságból, mint lelki-szükségletből. Pedig de nagyon szükséges volna éppen az ő lelkigyógyulásukhoz a keserű orvosság, az őszinte, alázatos bűnvallomás!

4. Szánalmas társaság a *megrekedők* csoportja. Ezek csak megindulni tudnak egy-egy jó szentbeszéd, vagy egy hatásos lelkigyakorlat szentlélektüzű fényvillanása után, de aztán elakadnak. Nem bírnak továbbmenni. Még jó, ha újabb és újabb lelki injekciókkal életet, erőt lehet beléjük fecskendezni.

5. A kontárok között reménykeltő munkát a lelki- atya csak azok körében végezhet, akik a bűn ingoványos talaján bukdácsolva *nem érzik jól magukat a mocsárban*, nem hemperegnek benne, s nem maradnak egy napig sem elesve.

Ezek a legrokonszenvesebbek és legszeretetre méltóbbak. Krisztus is ezeket karolta fel a legjóságosabban. A megátalkodottak úgyis majdnem menthetetlenek. De a gyengéknek nem szabad örökre a kárhozát örvényébe merülniök csak azért, mert nem volt emberük, aki belemerítette volna őket az irgalom gyógyító Bethezdatavába.

Ezek, ha el is esnek, de rögtön a bukás után ellenállhatatlan erővel tör fel belőlük a vágy a bűnből való szabadulásra. Már másnap mennek összetört lélekkel a lelkiatyához alázatos, töredelmes bűnvallomásra, hibajavításra, lélekmosásra. Mennek új erőmerítésre az „élővizek Forrásához”.

Ezek lelkében a befészkelődött gonosz lélek torzítja el a remekművet. De a lélekművésszel való közös fáradozás végül is diadalt arat.

A lelkiatya tanítja meg őket arra, hogyan kell a földön elbukás nélkül járni.

Mint az igazi Csodaorvos asszisztense leoperálja nagy hozzáértéssel lelkükről a bűnfekélyt. S a lelkigyermek bízhatik benne, mert a műtétet legjobb barátja, az isteni Jóbarátnak a barátja végzi.

Ha főntartás nélkül átadod szívedet a lelkiatválnak, ő rejtett értékű, kiaknázatlan kincsesbányát nyit

meg számodra; leszáll ismeretlen mélységű bensődbe, és felhossa a drágaköveket, amelyekről nem is tudtad, hogy ott vannak a lelkedben.

S a lelkiatya a jó Isten gyűjtőperselyébe teszi a ti közös lélekbányászástok kincseit, amelyek az ítélet napján égi fényben ragyognak fel előtted, s te reménykedő bizalommal suttoghatod remegve is:

— Úgy-e Uram, én nem jöttem üres kézzel!

A tapasztalat bizonyítja, hogy azok az emberek, akiknek állandó lelkivezetőjük van, később maguk is élre, vezető pozícióba kerülnek.

Az iskolában minden tekintetben az elsők között vannak. Ifjúsági egyesületekben irányító szerepet játszanak, s ők végzik a legkomolyabb munkát. Az életben is kitűnően megállják a helyüket. Családi életük példaképül szolgál embertársaiknak. Kedvesebbek, vidámabb a kedélyük, nyugodtabb a lelkiismeretük, mert egy helyett ketten állnak őrt a lélek kapujában; ketten küzdenek a rosszal szemben a jó győzelméért.

A lelkiatya a te élő lelkiismereted. Arcáról leolvashatod életed helyes vagy helytelen útját. Mert előtte nyitott könyv a lelked. Azonban a cenzurát is gyakorolja: töröl és ír bele új parancsokat, s mutat szebb irányt életútadnak.

Dörömböl, ha nem akarsz felébredni a bűnből, de megnyugtat, ha jóvátetted tévedésedet. Biztat, lelkesít, visszatart az örvény szélén az elsodródástól. Örködik az álmaid fölött is.

— A pap ajka tudást őriz és tanítást keresnek szájából, mert ő a seregek Urának követe. (Mal. 2, 7.)

Azért írja Szent Pál apostoli önérettel:

— Krisztus követségében járunk, mintha Isten buzdítana általunk! (II. Kor. 5. 20.)

Ha még nem tetted volna, add oda most te is a kezdet egy ilyen szerető lelkiatvának. Bízd rá őszinte bizalommal lelkedet; cseréli vele gyakran szívet csendes, meghitt órákon; s meglátod, milyen sokat nyersz ezáltal, mennyivel tartalmasabb, gazdagabb lesz az életed.

Mert tudod mi a pap? Mentés Mihály állítja eléd fontos toronymagasságba:

„Bástya:
 A mélybe Isten ásta.
 Szikla:
 Vigyáz vágyainkra.
 Torony:
 Fölül van sáron, poron.
 Kemény:
 Titokban könny ég szemén.
 Orvény:
 Lefogja égi törvényt!
 Ember:
 Szíve mély, mint a tenger
 S benne Isten örök szerelme”.

Ezzel az Isten és lélek iránti szerelemmel áll oda
 melléd mindig a lelkiatya, hogy szíved paradicsomkertjé-
 nek lángpallosu kerubja legyen. Vigyáz rá, hogy örökre
 az Isten virágos kertje maradjon, s őrzi, védi a sötétség
 emberének konkolyhintésétől.

KÖNYVEK BIRODALMA.

„Mutasd meg a könyvtáradat s megmondom, ki vagy!”

„A lélek tápláléka!”

Egy régi könyvtár bejárata fölött áll ez a fölírás.

Csak ne kevernének mérget oly sokszor ebbe a lélek-táplálékba!

Meghalt egy híres, nagy író, — olvastam egy legendában. Könyveit mohó örömmel „falták” az emberek. Lefordították sok-sok nyelvre, a gyerekek szemelvényeket tanultak belőlük az állami iskolákban.

Halálát meggyászolta az egész világ. Temetésén ezrek gyűltek össze, és a legkiválóbb akadémikus mondott fölötte gyászbeszédet, magasztalva a szerelem mindenkori legnagyobb íróját.

Közben az író lelke az Úr ítélőszéke előtt állott. Két karjával könyveit szorította szívére, amelyeket magával hozott, hogy a másvilágon is biztosítsa dicsőségét.

— Érdemeid? — kérdi az Úr.

— Ime, Uram, a könyveim, — mutatta büszkén az író. — A kor legkeresettebb írója voltam.

— Nyisd ki a könyvet és nézz bele! — szól szigorúan az Úr.

Az író kinyitotta a legkedvesebb művét, amellyel az akadémia nagydíját megnyerte és beletekintett.

Arca fakó lett, lélekzete elállt a borzalomtól...

A könyv fekete betűi egytől-egyig hidegszemű kis kígyókká változva tekeregtek a lapokon, és mind-mind vonagló emberi lelkeket öltek és haraptak halálra.

— Az olvasóid! — mutatott az Úr a vonaglókra. — Akiknek a lelkét megölték a te betűid!

Az író egyszerre nagyon nehéznek érezte a könyveit. Eldobta volna, de a sok betűkígyó most mind őt fogta, harapta-marta, s kibírhatatlan, rettentő kínban

süllyedt alá a mélységbe, ahonnan a kárhozat lángja csapott feléje.

És míg a koporsónál a nagy szellem soha el nem múló dicsőségét magasztalták, az író, ajkán szörnyű istenkáromlással, alázuhant a pokolba.

— A betű megöl, a Lélek pedig megelevenít. (II. Kor. 3, 6.) A rossz könyvek betűi gyilkolnak. A lelkikönyvek örök életet adnak.

Olyan a lelked, mint egy üres könyvtár. Neked kell jó könyvekkel tele raknod. Amit olvasol, arról kettős könyvvezetést készítesz. Az olvasott dolgokat beleírod a lelked fehér lapú könyvébe. De a belőlük származó gondolatokat és cselekedeteket beírjuk az égi „Életkönyvbe” is. S nagyon pontos ez a könyvelés. Nincs benne tévedés, kihagyás. A végelszámolás nehéz óráján a szigorú nagy Revizor mindent átvizsgál, s jaj nekünk, ha hibát talál!

A könyvek lapjai szárnyat adnak lelkünknek, amelylyel vagy szárnytörötten a kárhozatba, vagy szárnyacsatogással az égbe repülhetünk.

A könyvek a mi legjobb barátaink. Az egyik megtanít élni, a másik pedig tanít, hogyan kell meghalni.

— A könyvek a mi mestereink: bot, kemény szavak és harag nélkül. Mintha egy velünk érző testi-lelki jóbarát szólalna meg a lapokról, a néma betűkből... Ha közeledel hozzájuk, nem alszanak... Kérdezed őket és felelnek. Ha félreérted őket, nem duzzognak. Ha tudatlan vagy, nem nevetnek ki. Szolgálatuk viszonzásául nem kívánnak egyebet, mint valami kis szerény zugot hajlékod visszavonultságának csöndjében... Azért mindenkinek, aki magát az igazság, a boldogság és bölcsesség keresőjének tartja, szükségképpen szeretnie kell a könyveket.

A világ minden bölcs emberét megidézhetem szómba, kihallgatásra rendelhetem. Megszólaltathatom az évezredekkel ezelőtt tanító mestereket is, és kikérhetem tanácsukat.

Hétköznapijaimat ünnepnapokká változtathatom a velük való társalgással.

A könyvtár egy mesterséges oázis az élet sivatagi

Szaharájában. Egy darab Édenkert, amelyből ha elűznek is, újra, meg újra visszatérhetünk.

A jó könyv vigasztal, tanácsokat, eligazításokat ad; segít küzdelmeinkben, lelkesít a létharc leroskadás nélküli további kereszteshadjáratára. Ha elesünk, felemel bennünket. Ha szívünk vérzik, meggyógyítja. Nemesíti a lelket és védi a kiszikkadástól. Felnyitja szemünket s helyes életszemléletre segít.

— Vannak könyvek, amelyek majdnem úgy hozzátartoznak az életünkhöz, mint az otthon vagy az édesanyánk: hogyha nem olvassuk el, akkor valami hiányzik belőlünk, — érzi meg helyesen Kosztersztiz.

— Vannak alapvető könyvek, amelyeken át az ember az életet szimatolja, és múlttal, jelennel, nagyvilággal érintkezik, vagy a lelkiélet s a világnézet alapjait tanulja lerakni.

— Ha nincs jó könyved, az igazi lelki szegénységi bizonyítványt jelent a számodra, — nyilatkozik elítélően Ruskin.

Nagyon sok ember élete elviselhetőbb lenne, szebb úton haladna s egész más irányt venne, ha jó könyveket olvasna.

A mai örömtelen világban valóságos örömforrásokra bukkannánk, ha belemélyednénk a komoly könyvekbe.

A szép olvasmányok felemelnek a letörtségből, s kulcsot adnak kezünkbe önmagunk lelkéhez.

Ezért értem meg azt az embert, aki ünnepnapokon gyertyát gyújtott könyvei előtt, mert így ünneplőbe öltöztette lelkét is. Mintha szentképre esett volna az a gyertyafény, olyan áhítattal vette kezébe lélektöltekezésre könyveit.

Könyvek nélkül nem vagyunk képesek megismerni saját életünk rejtett mélységeit.

Ismeretlen világok zsilípjait nyitjuk fel a könyv-olvasással.

A könyvek döntően nyúlnak bele különösen a nagyemberek életébe. Sokszor országra-világra szóló eszmék és tervek a könyvek olvasása közben születnek meg a Hősök és Génuszok lelkében.

A könyvekben mindig önmagunkat keressük, s azo-

kat szeretjük, amelyek a mi kimondott és ki nem mondott gondolatainkat találják el és szólaltatják meg.

Igazolva látjuk magunkat azokban az írásokban, amelyek a mi problémáinkat tárgyalják, és a mi bánatunkat-keserveinket zokogják el.

Éppen ezért az embert a könyveiről ismerhetjük meg a legkönnyebben.

A könyvek tulajdonképpen életrajzvázlatok az emberről.

— Az a legbölcsebb és leghasznosabb olvasmány, ha magunkat valóban megismerjük, — tanít Kempis.

Sokan hibázták el az életüket azért, mert gyermekkorukban nem olvastak jó könyveket.

— Senki sincs viszont, akinek őszinte lelkiismeretvizsgálat után nem kellene bevallania, — mondja Bourget —, hogy ma más ember lenne, ha ezt, vagy azt a könyvet nem olvasta volna el.

Kellő kritika és valóságérzék nélkül csak mételyez vagy egy nem létező álomvilágba, süppedékes, ingoványos talajra csaly az embert néha még az erkölcsileg kifogástalan könyv is.

Az olvasmányaink alatt eszmélkedni kell. A gondolkozó ember helyesel, vagy vitatkozik az íróval; befogad vagy elutasít véleményeket, amelyeket a könyv felsorakoztat előtte. Cáfol és érvel. Vagy meghajol az író tekintélye előtt, vagy perbe száll vele.

Ó, ha így tenne mindenki, milyen sok könyvet nem olvasnának el az emberek. Nem engednék, hogy felkavarja nyugalmukat, és megzavarja, eliszaposítsa lelkük tengerszemét.

Háromféle olvasmány van: épületes, amely felemel; nevelő, amely tanít; és szórakoztató, amely pihentet.

Legelsősorban olyan könyvet kell kezembe venni, amely magasztos célokat tűz elém; tartalmat ad életemnek; nemesít, tökéletesebbé alakít; táplálja gondolataimat; kiszélesíti látókörömet; gyarapítja ismereteimet; egyszerűen ráállít a biztos önismeret talajára. Tehát valóságos és filozófiai könyveket.

Aztán komoly érdeklődéssel tanulmányoznom kell az emberi életet. Érdekeljen az élettan, lélektan s kultúrtörténeti munkák. Rólam s a többi embertársamról be-

szél, tehát a legközelebb áll hozzám; meghallgatom azért kíváncsi figyelemmel, hogy mit mondanak nekem magamról. Értékük szerint becsülöm a tudományos könyveket és szívesen búvárkodom bennük.

Szórakoztató könyvek között is a mesterműveket keresem. Nem merülök bele a romantikus regények ábrándos, rózsaszínű ködbe borult világába, mert megszokom ezt a hamis légkört, s helytelen fogalmat alkotok magamnak az élet igazi arculatáról. Nemcsak a történetre s eseményfordulatokra figyelek; nemcsak a kifejtet izgat, hanem tanulmányozom a jellemeket. Nem annyira az események, mint inkább a benső lélekalakulás, jellemkiforrás köti le figyelmemet...

Igy a legkedvesebb baráti társalgást biztosítja a jó könyv számunkra.

Csak legyen egy csendes hangulatsarok otthonunkban, ahol nyugodtan, zavartalanul töltekezhetünk könyveink tanításával!

Léleköntözés.

Krilof orosz költő írt egy tanulságos mesét:

A túlvilági ítélőszék elé egyszerre érkezett két ember lelke. Az egyik egy akasztófán kivégzett rablóé volt, a másik pedig egy világszerte ünnepelt neves íróé, akinek remek stílussal megírt könyvei azonban istentagadással s erkölcstelenséggel voltak tele.

A túlvilágon nincs pártoskodás, nincs mentegetés, s mindkettő kemény ítéletet kapott: roppant vasláncon függött a levegőben két vasüst; egyikbe elhelyezték a rablót, másikba az író s irtózatosan alájuk fűtöttek.

Egymásután múltak az évtizedek, a két lélek örületes kínokat állott ki. A rabló üstje alatt azonban egyszer csak kezd alábbhagyni a tűz... végre is kialszik: a rabló leszenvedte bűneit.

A másik tűz ellenben még jobban lángolt, mint az első napon.

— Uram, ez kegyetlenség, nem igazság! — kiáltja kínjai közt az író. — Én nem öltem, mint ez az útonálló, nem bitófán végeztek ki. A földön most ünneplik nagy

dísszel születésem százéves jubileumát, és én itt szenvedek!

— Szerencsétlen féreg, te merészelsz szólni? — hallatszott az Úr felelete. — Te mered magad összehasonlítani azzal a másikkal? Az egy embert ölt meg hirtelen haragjában, s megbűnhődött érte. De te? Nézd csak azt a VI-os diákot, aki ott falja titokban a te erkölcstelen írásaidat, nézd csak, mint mocskolódik be könyved nyomán kristálytisztá lelke! Még te beszélsz? Nézd csak, 100 évvel születésed után is mennyi ember lelkében oltják ki könyveid a vallás fényes világosságát!... Az a rabló csak egyet ölt, de te? Nézd csak az ezernyi-ezer ifjú lelkét, akiket mézes-mázos beszéddel, szép stílusoddal megbűvöltél és akik könyveid által hitetlenekké, erkölcstelenekké, piszkos lelküekké lettek és lesznek! Még te beszélsz? A te tüzed sohasem fog kialudni s férged soha meg nem hal. Mert jaj annak, aki csak egyet is megbotránkoztat azok közül, akik Krisztusban hisznek!...

Ó, nem mese ez, hanem szomorú valóság!

Egy fiatalember mondta a börtönben a papnak:

— Életem boldogságát a rossz könyvek tették tönkre. És ha elgondolkozom szerencsétlenségemen, akkor megdőnek előttem a betűk... Felém csúsznak és körülfonnak, mint a kígyó, és ebben a rémes küzdelemben szemembe kacag a vigyorgó sátán...

— A jó könyv barátod, a rossz könyv haláloed! — tartja egy bölcs mondás.

— Fekete koporsótakarót kellene a rossz könyveket árusító kirakat elé húzni, s fehér koponyát festeni rá és azt írni alája: „Vigyázz! Mérekszekrény! Pestisbacillusok a lelkeknek!” — vallja egy másik fiatal fegyenc.

— Az elsőnél még elpirultam..., a másodiknál is, amikor az erkölcstelenségeket olvastam bennük... De ez már régen elmúlt... A pirulásból nagyon kitanultam...

Szomorú felszabadulás!

Egyszer könyvügnök jött hozzám.

— Mindent szállíthatok! — kezdte a rábeszélést.

Megnéztem a legutolsó „szállításait” a megrendelők könyvében. S mivel a legerkölcstelenebb könyvek címeit olvastam, azt mondtam neki:

— Igen, látom, ön minden szemetet szállít. Éppen ezért nekem nem fog szállítani semmit.

— Engedelmet kérek, én nem vagyok kegytárgy-kereskedő, — mentegetődzött.

— Igen, ön szemétkereskedő! — feleltem. — Mert piszkot szállít és azzal fertőzi meg a lelkeket. Port hint a szemükbe, hogy önlelkükbe se láthassanak bele. Szállítja a sok hitványságot, hitetlenséget, erkölcstelenséget... Pénzért árusítja a tiszta lelkeket megrontó szellemi dögvészt... Ön eladta már saját lelkét az ördögnek. Ugynökévé szegődött, s el akarja adni neki most mások lelkét is...

Érthető, hogy Zola, mint apa, nem engedte meg saját gyermekeinek, hogy elolvassák erkölcstelen könyveit.

Nietzschét anyja megkérdezte egyszer:

— Fiam, melyik könyvedet olvassam?

— Anyám, — felelte ő — egyiket se! Nem neked irtam!

Annyi a jó könyv. Még azokat sem tudjuk mind elolvasni életünk folyamán. Miért mérgezzük hát a lelkünket a rossz könyvekkel?

Ó, ti balgák! Nem az „egyoldalúságtól” lesztek mentek ezáltal, hanem a szíveteket fertőzitek meg!

A jó könyv ellenben sok bűntől véd meg.

— Ha kísértéseid vannak, csak végy rögtön egy érdekes könyvet kezedbe s legtöbbször megszabadulsz tőlük! — ajánlja Tóth Tihamér.

— Lelked szent könyvekkel foglalkozzék. Ha az Ősi-Ellenség téged azzal elfoglalva talál, mint a fegyveres ellenféltől, úgy menekül tőled!

Éppen ezért szívünket „Krisztus könyvtárává” kell átalakítanunk, mint Szent Jeromos ajánlja.

De nézzük most már azokat a könyveket, amelyekből az Isten mosolyog felénk, s lássuk, mi a hasznunk olvasásukból.

Még a protestáns nevelő, Foerster is elismeri, hogy a szent emberek életének olvasásából hívő és hitetlen egyaránt számtalan áldásos ösztönzést meríthet, mert az ember legfontosabb feladatáról szólnak: mikép lehet megszabadulni a test és a szenvedélyek zsarnokságától.

Azért biztat Szent Bernát:

— Igen fontos ránk nézve az isteni könyvek olvasása. Mert ezáltal ismerjük meg, mit tegyünk, mit kerüljünk és mire törekedjünk.

— Imádság és olvasás az a kettős fegyver, amellyel a gonosz ellenséget legyőzzük. Ez tisztítja meg lelkünket a bűnöktől és ez díszíti fel erényekkel. Ez távolítja el a fátyolt, mely lelkünket tévedésben tartotta s ez vonja el szívünket a világ hiúságaitól.

Szent Jeromos is arra int:

— Jámbor könyvek mindenkor legyenek kezedenél! Ezeknek olvasása szolgáljon neked védőpajzsul a gonosz gondolatok ellen, melyek az ifjút folytonosan ostromolják.

Aki dolgozni akar önmagán, annak lelkiolvasmányokkal kell művelés alá venni lelkének még műveletlen vagy továbbművelésre szoruló területeit.

Lelkiolvasmányainkban tartunk szemlét tetteink fölött. Itt szembesítjük cselekedeteinket az olvasottakkal. Lelkikönyvek olvasásakor végzünk magvetést és léleköntözést lelkünkben.

— A lelkiolvasmány lélekszántás, — fejtegeti mély bölcseséggel Prohászka.

— Aki lelkiolvasmányt vesz kezébe, az akarjon hozzányúlni lelke mechanizmusához, megszokásaihoz. Legyen kész revideálni, átformálni lelkivilágát.

Ez azt jelenti, hogy az eszmélés, mely a gondolatokba nézett, nézzen vissza önmagára is.

Kérdezze újra, meg újra: Mit mond ez a könyv *nekem?* Mit szánt *nekem?* Mit keres *nálam?* Mit követel *tőlem?* Mit ígér az *én lelkemnek?* Melyik *tettemhez* van köze? Melyik *tökéletlenségemre* világít rá? *Milyennek látom magamat e gondolatok megvilágításában?* *Mivé kellene lennem?* *Mivé akarok lenni?*

A lelkiolvasmány szeme *befelé* nézzen. Mindent ezen önmagára nézés eszközének lásson. Minden benyomást e tekintet cselekvő termékenységének szolgálatába állítson.

A lelkiolvasmány tanításait úgy kell hallgatnunk, mint *benső barátunk* szavát. Úgy viszonzunk, mint segítő lélek testvéri kézszorítását.

Az ilyen könyveket nem szabad gyorsan „befejezni”.

Mert aki átfut a könyvön, azon átfut a könyv is. Elhagyják egymást, mint a szembeszaladó gyerekek. *A gondolatoknak a lélekformáláshoz idő kell!*

— Sokan olvasnak úgy, hogy a lelki lakomától éhesen kelnek fel.

A lelkiolvasmánnyal az ember *önmagát építő* lelki tevékenységet végez.

A lelkiolvasmány mélybenezés. Önlelkünk mélységeibe pillantás.

Lelkünk erényvirágos kert. Rendszeres ápolás és öntözés nélkül kiszárad. A lelkiolvasmány az a meleg eső, amely megtermékenyíti az Úr Jézus magvetését lelkünkben, és nem engedi, hogy a tövises és köves útra szórt mag sorsára jusson.

E lelkimagvetést gyümölcsözővé kell tennünk.

Szent Bernát megmagyarázza e gyümölcsérlelés titkát:

— A mindennapi lelkiolvasmányból mindig félre kell tennünk valamit emlékezetünkben, ami elménket jobban megragadta... A nap folyamán ezeket az eszméket lelkünkben forgatva, távol tarthatjuk attól a hiábavaló szórakozásokat.

S így „a bölcseséget megtalálják, akik azt keresik”. (Bölcs. 6, 13.)

A lelkiolvasmánnyal lélekvár építést végzünk. Ilyenkor szemlét tartunk a védőrség és a falak erőssége fölött. S szemmel tartjuk az ellenséget. Olvasás közben haditanácsot tartunk, haditervet készítünk a jó könyvvel. S szent szövetséget kötünk vele. Így megerősödve, győzelmesen vívjuk meg lelkünk harcait.

— Olvass sokat s tanulj, amennyit csak tudsz. Amikor az álom meglep, lehanyatló arcod a nyitott Szentírásra boruljon! — buzdította Szent Jeromos az esténkénti lelkiolvasmányra lelkigyermekeit.

Fogadd meg a Szent tanácsát te is. Akkor nyugodtan hajthatod fejedet örök álomra, mert a halálban lehanyatló fáradt homlokodat a mennyei Atya kezébe hajtod. S a lelkiolvasmányokkal öntözött, élő erényvirágcsokrot, téged is szívére ölelő szeretettel veszi át tőled mosolyogva az örök köszöntés égi hajlékában.

A Könyvek Könyve.

Egy tudós hatalmas könyvtárában azon dolgozik, hogy kikutassa: melyik lehetett az első könyv a világon, amelyből a többi könyvek az elindítást, az inspiráló gondolatot merítették?

Fejét fáradtan hajtja íróasztalára, s amint így töpreng, víziót él át.

Látomásában egy szellem jelenik meg előtte. Ráparancsol a könyvekre:

— Könyvek! Adjátok vissza a gondolatot, az eszmét annak, akitől kaptátok! Mutassátok meg eredetetek forrását! Lépjen elő közületek a legelső könyv!

Valóságos forradalom tört ki erre a könyvek birodalmában. Recsegés-ropogás közt kezdődött meg a könyvek menetelése a könyvtár legsötétebb sarka felé, és ott egy más után eltűntek.

A tudós felébredve, kíváncsian megy abba a sarokba és a legelső polcon talál egy porral lepett, megsárgult lapú, öreg könyvet: a Bibliát.

S ebből megértette, hogy a Könyvek Könyve, az Ős-könyv, minden szépnek s jónak, minden nagy gondolatnak örök forrása a Szentírás.

Ezt a könyvet szorította haldokolva szívére Strindberg is és azt mondta róla:

— Ez az egyetlen, ami igaz!

— A Szentírás az a hegy, amelyről az Úr lejön hozzánk, hogy Őt megismerjük, — mondja Nagy Szent Gergely.

De lejön azért is, hogy önmagunkkal ismertessen meg bennünket. Célt mutat benne, és tartalmat ad életünknek.

Érthetetlenül állnánk ma is a lét kínzó problémáival szemben, ha Isten meg nem könyörül rajtunk. Ha Ő maga meg nem adja a feleletet könnyes kérdéseinkre.

Ott merülőznénk, fuldokolnánk az élet keserű Fekete-tengerén iránytű és kormány nélkül... Csörgetnénk még mindig a rabszolgaság húsba vágó, nehéz bilincseit... Vagy tévelyegnénk a pogányság csillagtalan sötétségében... Fetrengenénk az érzékiség bűzös fertőjében...

A Szentírás nélkül még ma sem tudnánk: hogyan keletkezett ez a csodálatosan szép, nagy világ?... Ki indította el az ember-ármádiát az életútra?... Miért van itt a földön oly kimondhatatlan sok szenvedés?... Mi a története a könnyek mérhetetlen Sós-tengerének?... Miért gyult ki alattunk a kiolthatatlan kínok feneketlen tűz-örvénye?... Van-e szabadulás?... Világít-e előttünk a megváltó fényforrás, mely a Szent Kereszt kínban égő fáklyájával mutatja a menedéket nyújtó, biztos kikötőt?... Hová megyünk, ha majd fölöttünk is elvégzi életarató munkáját a Halál?...

Ezekre a sorsdöntő, gyötrő kérdésekre felel meg, ezekbe a sötét mélységekbe világít bele a Szentírás, hogy ne legyen céltalan bolyongás az életünk.

Eligazít az élet eredetét takaró homályban s kivezet az e körül támadt tévedések útvesztőjéből.

Ebben van a Szentírás óriási jelentősége és felbecsülhetetlen értéke.

Nélküle a mi életünk is a Nirvána ijesztő, megsemmisítő, örök éjszakájába sodródna lehulló, száraz falevélként, s ott veszne el.

Nincsen olyan emberi probléma, amelyet a Szentírás meg ne oldana.

Eléd dobja a nagy ellentétek egyetlen harmonikus és megnyugtató összeolvasztását:

— Isten és az ember... Élet és halál... Bölcső és koporsó... A test halandó pora és a lélek halhatatlansága... Az emberi szív pokolkörei és szívárvánvhídjai... A Férfi és Nő tragédiája... A könnyes szenvedés és a napsugaras boldogság... A Rossz látszólagos győzelme és az Isten végleges diadala... A nemesszívűek vergődése és megkoronázásuk a halál után...

Sorsom és örök életem van leírva a Szentírásban.

Az első emberpár felmagasztalása és bukása előképe a mi bukdácsoló botorkálásunknak. Ádám sorsát verítékezzük végig e tövisbojtorjános földön, s az ő tragédiáját éljük át a kenyérkereset gondjai között... Mi-lyen sok ember sorsa ma is a Nő...

Nem vagyunk-e mi is Kainok, irigyek, haragvók, gyilkos-ivadékok?... Az ellágyulás óráin meg nem érezzük-e szívünkben dobogni Ábel szívét, mikor a jóság pa-

takja akar kiáradni bennünk, s csordultig vagyunk mindenkit átölelni vágyó szeretettel?...

Nem voltunk-e sokszor könnyelműek, mint Ézsau és még az égi örökséget is odaadtuk a gyönyör egy tál lencséjéért?...

A bűnbánat könnyeit nem sírtuk-e el már sokszor mi is Magdolnával?... A tékozló fiúval nem kopogtatunk-e a megbocsátó, irgalmas, atyai jóság ajtaján?...

A Szentírás elbeszéli a szentek életét s azok követésére bírja, hívja fel a gyengéket. S míg élénk állítja győzelmes cselekedeteiket, megacélozza gyarlóságunkat, — mutatja meg Nagy Szent Gergely a Szentírás olvasásának nagy hasznát.

— A Szentírás olvasása mintegy tükröt tár szemünk elé, melyben lelkünk mását látjuk... Ott látjuk azt, ami bennünk szép és rút... Ott vesszük észre a haladást, melyet már tettünk, s a jót, mely belőlünk még hiányzik.

A Szentírás az Élet Könyve. Életem eredete, bűnöm és bűnhődésem, halálom, ítéletem, kárhozzatom vagy üdvösségem van megírva benne.

Csak fel kell törni a hétpecsétes titokzárt s megtaláljuk benne mi is a „rejtett kincset”. S aki arra egyszer rátalált, az elad mindent, hogy megvásárolhassa ezekkel a kincsekkel az örökéletet.

A földi élet koldus sorsa ezzel a cserével krózsusi gazdagságot biztosít.

Szent Ágoston a „kicsinyek megokosítójának” nevezi a Szentírást.

— Ez a Könyv olyan, hogy együtt nő azzal, aki gyermeklélekkel kezdi olvasni.

— A Szentírás levél igazi hazánkból, — írja máshol. — Levél az emberiséghez, amelyet az Atya-Isten írt a Fiú-Isten vérével s amely a Szentlélek-Isten pecsétjével van lepecsételve.

A legjóságosabb Atya írta ezt a levelet az ő földi zarándokútát járó gyermekeinek. S téged nem érdekel, hogy mit írt neked Atyád? Miért nem olvasod?

A Szentírás az Isten szava hozzánk. Itt nyilatkoztatta ki magát. Itt vonta el Arcáról a fátyolt.

Nemcsak a tévelygő ember keresi az Istent, hanem

Ő is lehajol az élet túskebokrain fennakadt bárányaihoz, hogy kiszabadítsa őket.

Az isteni irgalom és szeretet tékozló fiút is vissza, haza váró, forró, atyai csókját érzékelteti meg velünk a Szentírás.

Ó, te égből földre dobott édes, szent csók!

Lapjai szárnyat adnak a lelkünknek, amelyen égbe repülhetünk. A Szentlélek pünkösdi viharát érezzük meg benne, amely hajt, sodor, emel a magasságok felé. Inspirá, megvilágít, termékenyít.

A hitetlen Nietzsche is azt írja:

— Minden írás közül azt szeretem csupán, amit valaki vérével írt meg. Írj vérrel és megtanulod, hogy a vér szellem... Ki vérrel és közmondásokban ír, az nem azt akarja, hogy elolvassák, hanem hogy könyv nélkül betanulják.

No, hát ilyen írás a Szentírás!

De ő megvetette e Könyvet. Büszkén, dacosan kérkedett:

— Nem dugom fejemet az égi dolgok fövényébe! Magasan hordom ezt a főt, amely a földi célt megteremti.

„Égi semminek” tartotta a túlvilágot... S ez a gögös fej megzavarodott. Aki nem akart eljutni az „égi semmibe”, az az örültek szomorú házába került.

Goethe meg azt mondja:

— A Biblia az a könyv, amelynél minden nép megifjodik, megerősödik... Minden nép boldogságának fokmérője a Bibliával szemben elfoglalt álláspontja!

Mert ez a Könyv neveli azokat a hősöket, akik kivívják a lélek szabadságharcát és visszaszerzik a Paradicsomot.

— Sem dicsőség, sem hatalom, sem jóbarátok jelenléte nem képes a szomorúságba merülteket úgy megvigasztalni, mint a Szentírás olvasása, amely nem egyéb, mint beszélgetés a Vigasztalás Istenével!

Ha könnyes arcunkat beletemetjük, — mosolyra derülünk. Ha fáradt fejünket ráhajtjuk, — ott megpihenünk. Ha gyöngeségünkben s elesettségünkben rátámaszkodunk, — megerősödve indulunk neki újra a kálváriás, göröngyös útnak. Biztos, hogy az út végén diadalmasan érünk Célba!

III. Önismeretre segítő belső eszközök.

„Visszatfordultam s a sötétben is hazataláltam. A sötétség világított, mert a lét s az élet nagyságát megsejdtítő lélek járt benne... Isten legtökéletesebb képe saját lelkem. Azért nekem lelkemen át kell Isten felé mennem!” (Prohászka.)

HIDÉPÍTÉS.

„Az önismeret Isten ajándéka, amely csak imádsággal szerezhető meg.” (Xavéri Szent Ferenc.)

Istentől emberig.

Egyik diákom dicsekedett büszke önérzettel, hogy az új Kossuth-híd elkészítésénél ő is dolgozott. Kezük a nagy hidegekben odafagyott a vashoz, de nem torpantak meg. Minden munkás érezte, hogy az ország szívedobogása indul meg ezen a hídon, ha újból összeköti Pestet Budával. S szinte ragyogott az arca a boldogságtól, hogy ebből a szép munkából ő is férfiasan kivette a részét.

Meg is érdemel minden dicséretet.

De van egy másik, még ennél is fontosabb hidépítés, amelynek két tartópillére: *Isten és ember. Te és Ő!*

Ez a híd az eget köti össze a földdel. Szívet a Szívvel! A te vergődő szívedet Isten irgalmas Szívével.

Tudod mi a neve ennek a hídnak?

Imádság-híd!

Ez vezet át az élet kavargó rohanó folyamán a Tulsópartra!

Egy költő írja a következő érdekes látomást:

— Szemem előtt nagy sötétség terjengett és feneketlen mélység tátongott lábaim alatt. Köröskörül mindenütt dermesztő csend s úgy éreztem, hogy végem van a félelmetes csendben és éjben.

— És akkor messze, nagyon messze, áthatolhatatlan fátyl mögött megpillantottam az Istent...

— Szegény lelkem! — kiáltottam fel. — Hogy te ezen a mélységen és éjszakán át Istenhez eljuthass, ahhoz millió ívű hídra lenne szükséged. Ki fogja ezt neked megépíteni? ... Senki! Itt kell elpusztulnod...

— És ebben a kétségbeesett pillanatban egy hófehér alak jelent meg előttem: homloka, mint a szűz, keze,

mint egy gyermeké. Olyan volt, mint egy liliomszál, amelynek minden védelme csak a maga tisztasága... Osszekulcsolt kezéből fény sugárzott. És szólt:

— Ha komolyan akarod, én megépítem neked ezt a hidat.

— Ah, ki vagy? — kérdeztem tőle reménykedve.

— Én vagyok az Imádság! — felelte alázatos angyai-hangon.

Jákob álmának angyalos létrája pedig szemléltetően fejezi ki azt az igazságot, hogy nemcsak üres sóhajokat küld az ember az ég felé, hanem Isten is leküldi nekünk áldását. Angyalokat állít az emberek rendelkezésére, hogy azon az álombeli, függőleges ívelésű létrahídon fölsegítsenek bennünket mennyei hazánkba.

Lélek szárnyalása lélekszárnyakon a Lélekhez! Ez az imádság.

Az imalétra a mi szívünkbe van beleállítva és az Isten szívéhez van támasztva. Tehát a legjobb helyre lehet vele feljutni.

Az imádság állít bennünket az Isten fényszórójába. Ilyenkor nézünk bele az Isten vakító arcába. S ha őt nem is, de önmagunkat mindig tisztábban látjuk az isteni megvilágításban.

Az imádság befelé reflektorozás, az isteni fényforrások bekapcsolása, belső önismereti megvilágosodás. •

Az ember örök céljának eléréséhez annyira fontos az imádság, hogy maga Isten Fia jött el megtanítani minket arra.

Sajnos, azonban sokszor a vásártérhez hasonlít lelünk az imádság közben. Másra gondolunk, tekintgetünk, elszórakozunk. Fantáziánk csapongó képei lótnak-futnak szétszórt belső világunk zsibvásári piacán. Befogadunk oda mindent, s kiárusítjuk, elérverezzük legszebb kincseinket is.

A figyelem elkalandozásával lélek-kalandorok leszünk. Elfutunk az Isten mellett, de elszaladunk magunk mellett is: eladjuk, elveszítjük az élet vásárán önmagunkat is.

Ezekről mondja Jeremiás próféta, hogy az ilyen emberek és az Isten közé felhő tornyosul, hogy „ne hatolhasson át az imádság”.

Csoda-e, ha ezek előtt sohasem nyílik meg az ég?

Az ima maga még nem szentség, de aki imádkozik, az tisztábban él, ritkábban esik el, gyorsabban kel fel, ha elesett, nyugodtabban hal meg, és gazdagabb nyugalomban lesz része, mint aki nem imádkozik.

Nem azért imádkozunk, hogy Isten megismerje szükségleteinket, hanem, hogy mi felismerjük: mindent egyedül csak Tőle remélhetünk!

Ha a mai ember csak fele annyit tudna bízni Istenben, mint amennyire vakon bízik önerejében, akkor az élet nem volna oly nehéz és elviselhetetlen.

Az ima segítsége nélkül érényesen élni és az életet érényesen befejezni egyenesen lehetetlen.

Milyen szánalmas, együgyű emberek azok, akik megbámulnak mindenféle kirakatot a földön, csak angyaldiszes, csillagfényes égi kirakatra nem vetnek soha egy pillantást sem.

Pedig az égre néző, könnyörgő szemek, akár barnák, akár kékek, — mindig szépek! Mert a lélek áhítat-tengerének csillogó tengerszeme tükröződik bennük.

Fizessünk adót az égieknek is! Ott megőrzik filléreinket. Földi bankjaink nem ismernek oly előnyös kamatszámítási táblázatot, mint ahogy odafönt szaporítják „Követel” oldalunkat. Oly keveset kell adnunk és milyen sokat adnak vissza!

Mégis, milyen sok embernek válságos a lelki-egyenlege. A csődtömeg képét mutatja.

— Elhagytam gyermekkorom imáit, — írja naplójában Voss Richárd —, az Istenarc lassan halványodni kezdett, míg egészen árnyékká lett... Isten nem halt meg, de megöltem szívemben.

De az ilyenek megölik önmagukat is.

— A saját pókhálójában megfojtott pók vagyok, — ismeri be a hitetlen Kirilov.

— Csak az örült várhat választ olyan magasból! — gúnyolódott egyszer ördögi cinizmussal Heine.

Azonban a nietzschei tragédia jó bizonyosság, hogy éppen az örültek várhatnak irgalmas választ onnan felülről. Mert ezt a szerencsétlen filozófust is irgalmas növérek tologatták a nyomorúság kocsián az örültek házában.

Senki sem árthat magának jobban, mint ha felhagy az imával!

— Mikor imádkozom, úgy érzem, mintha Jézus felvett volna magához az ölébe, — mondja kedves bájos-sággal Kis Szent Teréz.

Nagy Szent Teréz meg éppen ezért arra buzdít:

— Ó, lélek, légy egyedül! Zárd be magad mögött az ajtót, és hívd be magadhoz Jézust.

Az ima az emberi lélek méltóságának kifejezője. Csak az ember tud imádkozni az ő Teremtőjéhez, s felismerni benne szerető, gondviselő Atyját, és ráeszmélni a maga istenfiúi méltóságára.

Az a jó ima, amely jobbra tesz bennünket, amely hősi nagy elhatározásra készíti az embert.

Isten minden imában nagy ajándékot ad akkor is, ha látszólag nem hallgat meg: Önmagát. De visszaad magával minket is önmagunknak!

Embertől Istenig.

Egy híres keleti bölcsnek volt egy okos, fiatal tanítványa. Gyors fejlődése sok örömet szerzett a bölcsnek.

De egyszercsak szomorúan látta, hogy az ifjú kezd tulságosan a saját bölcsességében bízni, az imádkozást pedig elhanyagolja.

— Minek is imádkoznék? — mondta. — Az Isten mindentudó, nincs szüksége a mi szavainkra, hogy megtudja, mire van szükségünk.

— Az Isten jóságos. Magától is megadja nekünk, ami javunkra válik.

— Isten örökkévaló. Úgysem változtathatjuk meg terveit azzal, hogy imádkozunk...

Igy okoskodott a fiatalember s végkép abbahagyta az imádkozást.

Elszomorodott a bölcs, s gondolataiba mélyedve töprengett komoly arccal, magába zárkózva egy pálmafa árnyékában.

— Mester! Miért vagy oly szomorú? — kérdi az ifjú tanítvány.

— Miért? Mert van egy barátom, aki eddig gondo-

san művelte földjét és jól meg is élt belőle. Most azonban ekét-kaszát félre dobott, és magára akarja hagyni a földjét. Azt mondja, hogy munka nélkül is megél belőle.

— Elment az esze? — kérdi a tanítvány.

— Dehogyan ment. Sőt egyébként egészen okos ember. Most azonban azt mondja: „Az Isten mindenható, könnyen megadhatja kenyeremet a nélkül is, hogy szántani kellene és mindig a földre fordítani fejemet... És jó az Isten, majd terít nekem asztalt munka nélkül is...”.

— De Mester, ez valóságos istenkísértés! — szörnyülködött az ifjú.

— Bizony az fiam! De én éppen rólad beszélek! Nem kísérted-e te is hasonlóképen az Istent? Vajjon az imádság kevesebb-e, mint a munka?... Amaz lustaságból nem akarja a földre fordítani fejét, hogy megkapja az anyagiakat. Te meg elbizakodottságodban nem akarsz égre emelni tekintetedet, hogy megkapjad a lelkieket...

Valóban bölcs elmélkedés!

Ha az imádság önismeretre segít, akkor az elmélkedés a legjobb eszköz a tökéletes önismerethez.

Azért kéri Szent Ágoston oly kitartóan:

— Uram! Adj összeszedettséget... irányítsd lelkeimet önmagamra, magamról pedig Tereád!

Ez a két Ismeretlen találkozik az elmélkedésben.

— Az elmélkedés, ez a kettős figyelem — mondja Fáber —, amellyel Istenre és magunkra tekintünk, oly lényeges dolog, hogy a szeretetet kivéve nincs nála szükségesebb a lelki életben.

Magunkbavonulás és elmélkedés nélkül nincs keresztény élet! Enélkül csak a magunk életét éljük és nem az Isten él bennünk.

Az Isten pedig ott kezdődik — állapítja meg Jacob Böhme —, ahol az ember végződik.

Az elmélkedő imádságban a saját kicsinységét felismerő ember belekapaszkodik a minden jó adójának, a gondviselő mennyei Atyának a kezébe, hogy gyengesége tudatában segítséget kérjen Tőle.

Ez az imádságforma fölszabadulást ad a földhöztapadtságból; a lélek szabad szárnyalását; bensőséges egyesülést teremtmény és alkotója között, ahol a szolga

Urával, a gyermek Atyjával bizalmas társalgásba merül; ahol szemtől-szembe néz egymással Isten és a lélek.

Beszélj saját szíveddel Istenhez! Az a legszebb imakönyv!

Mi azonban „elmélkedő pillangók” vagyunk, — mint egy francia író mondja találóan. Csapongunk, elszórakozunk. Ezért nem virágzik ki szebb életben; ezért nem megy át a lélek vérereibe a mi elmélkedésünk eredménye. Ezért nincs is egész életre kiható, sorsot, jelent, jövőt alakító hasznos eredménye.

— Aki lelki világát ki akarja műveini, — vezet be az elmélkedés művészetébe a legnagyobb elmélkedő lelkek egyike, Prohászka —, annak az egyes erényeket s azok részletes gyakorlását, éppen úgy a hibák, bűnök s rosszra való hajlamok csalta világát szét kell szedni, s a jót részletekben kidolgozni, a rosszat pedig gyökérszállanként kitépni.

Igy téphetjük szét az öncsalódások fátyolát.

Igy alakíthatjuk ki magunkban a természetfölötti világot.

S ezekben az Istennel való magányos és bizalmas beszélgetésekben érezzük meg az Ég érintéseit.

A gondolkozó elme útján így jutunk el az Istenig.

Azonban nemcsak az elme, az értelmes és gondolkozó ész keresi az utat az Istenhez, hanem a szívünk is kiált Isten után.

Szent Ágoston hívja fel figyelmünket, hogy imánk legyen a szív kiáltása. Mert aki eszével és szívével megtanul imádkozni, az helyesen fog élni.

Szent Ambrus pedig azt mondja az ilyen imáról, hogy a legjobb pajzs, mert az ellenség tüzes nyilait feltartóztatja... Különösen a gonoszlélek pokoli, tüzes nyilait.

Az elmélkedés abban áll, hogy egy-egy vallási igazságot alaposan végigfontolunk, s gyakorlati következtést vonunk le belőle a saját életünk számára.

Mennyire illik hozzánk s mennyire méltó az Istenhez, hogy helyesen járjunk el, s mindig a jobbat válasszuk. Milyen hasznos és szükséges, hogy jót cselekedjünk, hogy Krisztust, az örök példát kövessük. S felkutatjuk önmagunkat vizsgálgatva, hogy mik voltak eddig az akadályok, amelyek hátráltattak, s mik lesznek azok az

eszközök, amelyek a jövőben segítenek előrehaladásunkban a tökéletesedés útján.

Álljon itt egy gyönyörű elméikedés példaként, amely P. Bangha tüzes lelkében fogamzott meg a hitről, mint az élet legszebb vigaszáról:

Az élet kételyek és küzdelmek, szenvedések és csalódások, elmúlások és enyészetek láncolata.

E bajokon pillanatnyilag keresztülsegít talán a jókedv és nemtörődés is, de maradandó s észrt és szívet egyaránt megnyugtató vigasszal velük szemben csak a hit szolgál.

Ha kételyek tépik a lelkemet s csalódottan, szenvedőn kapok homlokomhoz: miért is élek? miért a szenvedés? miért a küzdelem? — megnyugtató választ egyedül a hit ad.

Ha cserbenhagy minden jóbarátom, ha nem boldogulok semmiféle erőlködéssel sem, ha csalódások özöne ér, ha kínlódom s gyötrődöm s a kétségbeeséssel tusakodom egyetlen mentődeszkaül a hit kínálkozik.

Ez mondja nekem: Ember, bízzál! Amíg az Isten veled van, amíg az örök végcél fénye ragyog feléd, addig semmi sincs elveszve, addig a szenvedés mind csak lépcső a megdicsőülés felé.

Ha lelkem tövisei hasogatják szívemet, ha vétkeztem s lelkiismeretem furdal, ha elveszi erkölcsi erőmet a szégyenletes, bűnös öntudat, hogy alacsonylelkű voltam, hogy beszennyeztem magam, hogy elhagytam az Istent: a hit még akkor is bizalomra int s egy megbocsátó, irgalmas, kegyeiben kifogyhatatlan mennyei Atyáról beszél nekem s a Jó Pásztorról, ki életét adja eltévedt juhaiért.

S ha mellettem jobbra-balra halnak az emberek, ismerőseim, barátaim, szeretteim mind sorra a sírba szállnak, ha csupa sirjelet támaszt mellettem az enyészet s az elmúlás, ha megöregszem s fáradt vándorként hajlom a gödör felé magam is, ha halálos ágyamon minden és mindenki elhagy, amit s akit szerettem vagy megszoktam, s ha sem orvos, sem ügyvéd, sem király, sem koldus, sem hitvestárs, sem jóbarát nem segíthetnek rajtam többé s győztes vigyorgással csap le rám a csontarcú vén kaszás: a hit akkor is mosolyogni tanít, s a halálos

veríték gyöngyei s a haláltusa borzalmai közt is arra int, hogy akik Krisztusban hisznek, azoknak a halál nem pusztulás, hanem megdicsőülés, nem elsüllyedés, de felmagasztalás, nem siralomházi gyötorem, hanem a menyyei örök Édenkertbe való diadalmas, fényes bevonulás...

Az imádság és elmélkedés között szépen von párhuzamot Szent Bernát:

— Az elmélkedés megmutatja, hogy minek vagyunk hiányával. — Az imádság pedig kieszközli Istentől, hogy semmiben se legyen hiányunk. Az elmélkedés mutatja az utat az égbe vezető keskeny ösvények felé. — Az imádság pedig vezérel rajta bennünket. Elmélkedés által észrevevesszük a fenyegető veszedelmeket. — Imádság által pedig elkerüljük azokat.

Ezért minden elmélkedést a legbensőségesebb imával kell befejezni. Jóelhatározásainkat mintegy imacsokorba kötve kell odahelyezni az Úr trónusához.

— Ha valaki elmélkedik, úgy tesz, mint aki az acélt a kovához üti, hogy abból tűzszikrát csiholjon ki (Alex. Cyrill.)

Minden elmélkedésben kérni kell az isteni Imádkozó Mestert, hogy tanítson meg ilyen lélekfáklyagyújtásra, s amikor majd kialszik földi életfáklyánk, az ő Szíve lángjánál gyujthassuk örök égi lobogásra.

A magány szigete.

Egy kínai bölcs, Liu Jutang, írja, hogy öreg kínaiak 60—70 éves korukban elbúcsúznak övéiktől és elmennek a bölcs és engesztelő derű önkéntes számkivetésébe. Se feleségük, se gyermekeik és rokonaik nem látják őket többé.

Ha a jó halálra szükséges a magány, hogy lelkünket megfelelően előkészítsük a nagy útra, akkor nem kevésbé szükséges a magány a jó élethez is. Mert a magány áldásai közé tartozik az a jótétemény, hogy a zavartalanságban egyszer végre tisztába jöhetünk magunkkal; helyes élettervet dolgozhatunk ki magunknak.

Ilyenkor a szívünk mélyén bűncsírák pusztulnak el és alvó ideálok ébrednek fel.

A magány szigetei a lelkigyakorlatos házak.

Érettségi előtt, az élet kapujában álló nagyfiaimat minden évben elviszem a Manrézába, a budai térfilelkigyakorlatos házba, háromnapos zárt lelkigyakorlatra. Valósággal újjászületnek ott és fényes fegyverzetben, kitűnő lelkimunícióval ellátva indulnak neki lelkesen-vidáman az életharcnak. S tudom, hogy belőlük élethősök lesznek!

Megrázó volt, az egyik zokogva elsírt vallomása a tisztaságról tartott elmélkedés után:

— Atya, miért csak ilyen későn hoznak ide bennünket! . . . Amikor már kifosztott a bűn . . . amikor a rongyos koldusnál is cafatosabb a lelkünk . . .

S milyen sugárzó boldogság ömlött el az arcán, amikor meggyónt:

— Most mindent visszakaptam!

Nincs tisztább öröm, mint ami a tisztalelkűeket tölti ell

A lelkigyakorlat lélekátgyúrás a kegyelemhullás égi harmat-gyöngyeiben.

— A tökéletes magány — írja a jezsuita lelkigyakorlatokról Nyisztor —, amit a világtól való teljes kibontakozás megszerez, talán csak a halálban búcsúzó lélek tisztánlátásával mérhető össze.

Ebben a magányban félreáll és elomlik az ember mellől az egész világ, s a lélek egyedül marad, zavartalanul egyedül, hogy rendeltetését és hivatását, sorsát és állapotát ebben a végtelen magányosságban meghányja-vesse.

Csend és némaság kívül, magányos elmélyedés belül, s a magány fölött csak az Isten szeme s az örök igazságok csillagai virrasztanak.

Itt nem lehet becsapni magunkat vagy kendőzni hibáinkat!

Itt nem lehet sem mentegetni, sem elhithetni! Itt csak látni lehet az Isten szemével és az örök igazságok fényével lemeztelenítve az életet és a valóságot, a multat és a jövőt. S ebben a könyörtelen röntgenfényben részrehajlás és kendőzés nélkül kijelölni az élet útját.

Olyan ez a lelkigyakorlat, mint valami csodálatos fürdő, amelyből a lélek újjászületve és minden ízében megerősödve kel ki.

S a lényege éppen abban van, hogy a világ zavaró tényezőit a tökéletes magány, csend és némaság távol tartja. Viszont a lelki elmélyedés, az örök igazságok reflektora felszakítja és bevilágítja az idő és örökkévalóság, az ideigvaló és másvilági élet minden rejtelmét.

Lelki számvetés a lelkigyakorlat, amikor ítéletet tartunk önmagunk fölött, hogy az isteni ítélőszék előtt könnyebben számolhassunk be mindenről. Ha a világ eiol sikerül néha így „elsötétíteni” magunkat, akkor a belső sötétség viszont mindig megvilágosodik előttünk.

A magányban az ember maga fölé emelkedik.

Ezekiel is, mielőtt prófétálni kezdett, 70 napig ült és hallgatott, „mert maga fölé kellett emelkednie”.

— Aki mélyen hallgat, a lelkével beszél! — mondja egy lélekismerő.

— Magányos élet az égi élet iskolája... a lelkek fürdője — mondja egy szentánya.

Ha testünk fürdetéséhez magány kell, mennyivel inkább a magányban fürdethetem csak igazán tisztává a lelkemet. A magány váltja ki belőlünk a magasabbrendű szeretetét. A magányosságban élő olyan, mint aki hegy-csúcsokon jár. Magasan fölöttünk áll mindenben. Tisztább az élete, élesebb a gondolkozása. Nem szeret leereszkedni az élet lapályaira. Az „emberek embere”, mert az Istennek embere, akivel sokszor folytat meghitt, bizalmas társalgást. Ez a magányos eszmélődés valóban eszmecserélés az eszmények egyedülvaló, örök Eszményével!

Az Egyedülvalóval rokon egyedülvalóságban halljuk meg lelkünk anyagi szárnycsattogásait és szívünk belső melódiáit.

A magányban minden problémánk megoldódik!

Érdemes tehát elmélyedni a magány lélektanában. Brandenstein Etikája alapján igyekezzünk megtanulni ezt az áldásos tudományt.

— Nem igazi ember, aki nem tud magányos is lenni — mondja a kitűnő bölcselő. — Mert a magány nélkül éppen emberségének alapjai nem fejlődhetnek ki.

A szellemi mélységet csak a magány nyitja meg, és

ez érleli valósággá a lélek kimeríthetetlen rejtekeiben szunnyadó szellemi tehetség-lehetőségeket.

Az ember számára tehát egyenesen életszükséglet.

Sohasem él igazán, aki nem tud magányos is lenni!

Az önmagábamerüléshez, önkereséshez és önfeltáráshoz elkerülhetetlenül szükséges a magány, mert csak ez ad lehetőséget, időt és alkalmat arra.

Önmagam és a világ, ember és a természet, történet és kultúra, az egyén és közösség, legfelső fokon pedig az örökkévalóság, az értékrend, az Isten jelentésének, a mindenség értelmének megnyugtató kifejtését adni hivatott a magány.

A magány kereséséhez nem egyszer bátorság kell. Sokan azért nem mernek az egyedülvalóság asztalához ülni, mert félnek szembenézni azzal a torz lelki önarcképpel, amely ilyenkor megszólal és vádol: „Mivé nyomorítottál engem!”

Ezért menekülnek a magánytól. Gyávaságból és az élet értelme elől való meghátrálásból kerülnek még a véletlen találkozást is önmagukkal.

Az önmagábanezés és önmeglátás pedig nagy ajándékot tartogat számunkra: a lelki összeszedettséget.

Igen szegény és sekélyes lelkű a magánytalan ember. Folytonos társas élete szétszórja, és az emberi élet magasságait el sem érő és sok csodálatos szépségét meg sem sejtő „nyájember” lesz belőle.

Az elvonultságnak mentőszerepe abban van, hogy a szétszóródott és a világi életben tévelygő egyén önmagát megtalálni, összeszedni és „megigazítani” vonul a magányba, hogy az örök-iránytű és örök-óra jelzése szerint igazítsa életének járását.

Igy az önmagát kereső a magányban önmaga kimeríthetetlen mélységeinél is mélyebbre száll: minden mélység Ösgyökerét, minden gazdagság Ősforrását, minden szellemiség ősi, mindent egyszerűen önmagában bíró, láthatatlan és mégis mindent megvilágító Fénymagvát keresi. Sőt a maga keresése ekkor már túljut önmagán. Eljut a legmélyebb és legbensőségesebb, legszorosabb életközösséghez: a lélek Isten-megéléséhez.

Ez már az Isten és Ember legszentebb egybekapcsolódásának a kibontakozása a lélekben.

LÉLEKSEBEK GYÓGYÍTÁSA.

*„Légy vádlója önmagadnak s az Isten
majd megbocsát neked.” (Szent Agoston.)*

Lélekröntgenezés.

Egy szép költemény drámai képben mutatja be a léleksebek kínját:

A csatatéren halálos sebet kapott egy katona. Könynyelmű, istentagadó, szörnyűséges tettei után így érkezett el az örökkévalóság kapujához.

Kifolyó vérével életereje is elhagyja, s szeme a távolba mered messze, messze, egészen az ég aljáig...

De megremegő lélekkel látja, hogy ott hárman is elállják az útját.

Először egy kutya, a saját kutyája vánszorog eléje. Engedte éhen pusztulni csak azért, hogy kínjaiban gyönyörködjék.

Aztán egy kisgyerek áll eléje. Elhagyott viskóban találta és ő ezt az ártatlanságot is átszúrta kardjával.

A harmadik egy tehetetlen öreg anyóka. Úgy könyörgött, hogy kímélje meg egyetlen támaszát, a fiát... ne bántsa őt, inkább elégeti kezét, csak szánja meg és ne oltsa ki gyermeke életét... És el tudta nézni szívtelenül, mint ég az öreg asszony keze s hogy torzul el a kínban összeaszott arca.

De most ezek hárman elállják előtte az örök boldogságba vezető utat.

És jajgat, őrjöng a testi és lelkiismereti gyötrő kínok közt, s egyre azt kiáltja, szinte nyilvános gyónást végezve a csatatéren:

— Van bűn! Van örökkévalóság!... Tetteim a bíráim!...

Aki elmulasztja gyakran megvizsgálni magát: mit gondolt, beszélt és miket tett, az mintegy öntudatlan állapotban él; nem ismeri lelkét s így önmagát sem.

Van az embereknek egy öncsaló kis csillogó eszközük: a tükör. Találóan írja róla valaki:

— Ékesen szóló, néma hízelgő. Szó nélkül elragadtat, csábít és megcsal. Némán leigáz, ösztönöz, túloz és hazudik. El tudja tüntetni azt, ami van és megjeleníti azt, ami nincs. Annyira vonzó, hogy a nő, kinek kézitáskájában tükör van, nem marad egy óráig helyben, hogy az üvegdarabbal néma beszélgetést ne folytasson...

Kiszámították azt is, hogy egy nő 70 éves koráig 8 egész hónapot tölt a tükör előtt...

Milyen sok szent ember élne a földön, ha legalább ugyanennyit néznénk lelkiismeretünk tükrébe is!

A lelkiismeretvizsgálat az a belső lélekröntgenezés, amely a léleksebek gyógyítására elengedhetetlenül szükséges.

Aki nem tart minden nap ítéletet önmaga fölött, azt kárhozatos ítélettel küldi el magától az örök Bíró, az igazságos Isten az utolsó ítéletkor.

— Mécset gyujtok s úgy kutatom fel a szív rejtekeit! — mondja az Úr.

A lelkiismeretvizsgálatban mi is meggyujthatjuk ezt a mécsest, hogy átvizsgáljuk büntől tépett szívünk sebeit, mielőtt elvérzik.

A lelkiismeretvizsgálat röntgensugaraival, mintegy az Isten szemén keresztül láthatjuk meg igazi valónkat. Arcunk bünszenyezett képét látva a tükörben, hozzáfoghatunk még időben a megtisztításhoz, s a nagy leszámolásakor bizakodó reménységgel nézhetünk a mi menyneji Atyánk irgalmas arcába.

Találóan mondja Montaigne:

— Az ember maga-magának bolondja. Onmagáról elhisz minden szépet és jót s nem látja meg önmagán azt a rosszat, amit mindenki lát rajta.

Aki azonban gyakran megvizsgálja lelkiismeretét, az kijózanodik önmagából, mert az Isten világosságában megismeri önmagát legigazibb mivoltában.

Még a hitetlen Rousseau is így beszél:

— Lelkiismeret! Lelkiismeret! Isteni ösztön, halhatatlan és mennyei hang! Biztos vezetője egy tudatlan és korlátolt, de értelmes és szabad lénynek; csalhatatlan bírása a jónak és a rossznak, amely az embert Istenhez

hasonlóvá teszed: nélküled nem érzek semmit magamban, ami az állat fölé emel ama szomorú előjogon kívül, hogy tévedésből tévedésbe eshetek egy szabályozhatatlan értelem és elvtelen ész jóvoltából.

A lelkiismeret megvesztegethetetlen szuverén bíránk. Sohasem téveszti el az igazságot, sohasem beszél hozzánk hízeltőn — írja Magdics.

Karhatalom ugyan nem áll rendelkezésére és mégis parancsol és tilt olyan hatalommal, amelynek engedelmeskedni kötelezve érezzük magunkat.

Ítélszéke elé kerül minden gondolatunk, minden szavunk, minden tettünk, még a legtitkosabb is. Ítéletével nem ér fel az egész világ ítélete. Ellene nincs fellebbezés. Helyeslése legédesebb jutalmunk, rosszalása legkínzóbb büntetésünk.

— Kit lelkiismerete nem vádol, aki magának szemrehányást nem tett soha, az nem ismeri létünk legnagyobb kínját.

Eőtös e szavaival a lelkiismeretfurdalást tartja a legnagyobb kinnak a világon, mely még a túlvilágban is gyötörni fog.

Néha, mikor tombol a szenvedélyek vihara, úgy tesz, mintha a lelkiismeret elnémult volna, mintha csendesen aludna. De a vihar lecsendesültével újra megjelenik eredeti fenségében és törhetetlen erejében, s hallatja halk, de félelmetes szózatát, melynek igazságában és szentségében nem merünk kételkedni.

Egy diák vallomása igazolja ezt a komoly megállapítást.

— A lelkigyakorlat idején szidtam és átkoztam a lelkiatyát, mert éppen azokat a kérdéseket feszegette, amelyeket már régen elintézettnek tekintettem. Elhatároztam, hogy oda se figyelek. De kénytelen voltam figyelni, mert lángoló szavakkal bizonyította, hogy csak elaltattam lelkiismeretemet és ezek még egyáltalán nincsenek elintézve. Ettől fogva nem volt nyugtom, kínzott az önvád és két hónapi tépelődés után most rászántam magam, hogy túlessem ezen a régóta halogatott műtéten.

A lelkiismeretvizsgálat a komoly javulás és a biztos előrehaladás legfontosabb eszköze. Ez fedi fel előttünk a jellemgyöngeségeket és megmutatja az ördög cseleit.

A lélek egy nagy hadszíntér, ahol állandó küzdelmet vív egymással a rossz és a jó. Mint ahogy nem lehet győzni a hadszíntér és az ellenség erejének s gyöngéjének ismerete nélkül, úgy nem lehet a hibák fölött sem diadalmaskodni igazi önismeret nélkül.

Érdemes hát sokat gondolkozni azon, hogy miért is vagyunk itt a földön. Azért-e, hogy végleg itt maradjunk vagy hogy innen eltávozva megtaláljuk a tökéletesebb, igazi életet?

Olyan figyelemreméltó tanácsot ad Szent Bernát:

— A Teremtő mindenkinek könyvet adott kezébe: a lelkiismeretet. Ebben lapozzál folytonosan, mert egész könyvtáradból csupán ezt a könyvet viheted magaddal az örökkévalóságba!

S milyen boldog leszel, ha a te könyvvezetésed egyezni fog az égi könyveléssel. Akkor a nevedet igazán beleírtad az Élet könyvébe és az Úr Jézus nem töröli ki onnan.

Szent Ágoston is így biztat a mindennapi lelkiismeret-vizsgálatra:

— Aki este leszámol magával, az édesen alszik el.

Nyugodtan hajthatja álmra fejét. Mert ha a túlvilágon ébredne is fel, a jó Isten ölében találná magát.

Nincs szebb esti ima, mint mikor az ember naponkint így a lelkébe néz, s aztán odaborul az Isten elé s megcsókolja irgalmas atyai kezét.

Ilyenkor megérzi s meglátja mindenki, hogy azok a bűnök, amelyekkel az ember a nap folyamán az Isten szívét megsebezte, voltaképen a saját szívét vérezték meg; s a gyógyulás csak attól a Mesteri műtétől várható, amit a gyóntatószék műtőasztalán végez az isteni Csodaorvos a lelkünk bűnsebével.

A műtét.

Az Isten egyszer leküldte angyalát a földre — beszél el egy legenda —, hogy felvigye neki a földről azt, ami legszebb a világon.

Az angyal már többször fordult, de az Istennek nem tetszett egyik dolog sem, amit fölvitt.

Végre találkozik egy öreg emberrel. Szeméből, amint az égre tekint, szüntelenül hull a könnyzáró.

Az angyal megkérdi szomorúságának okát s megtudja hogy ifjúságának bűneit siratja.

— Talán ennek a vezeklő aggastyánnak keserű könnyei fognak tetszeni Uramnak! — gondolja az angyal s felvisz egypár cseppet az Istennek.

— E könnyeknél szebb valóban nincsen az egész világon! -- veszi át meglepődötten az Úr az emberi könnyek drága ajándékát.

Mert a bűnbánat elfordulás a teremtményektől és visszafordulás az Istenhez.

A bűnbánat szentségét a Szentatyák „második kereszttségnek” mondják és „második mentődeszkának a hajótörés után”.

A kereszttségben ugyanis mintegy hajóra szállunk, amelynek az örökélet révpartjaihoz kellene szállítani bennünket. A halálos bűn azonban megtorpedozza a hajót s csak úgy tudunk megmenekülni, ha a szétzúzott hajó deszkájába kapaszkodunk. Ilyen mentődeszka a gyóntatószék térdeplő-zsámolya.

— Az ördögtől, ettől az ősi kígyótól titokban meg-mart ember nem gyógyulhat meg, ha sebeit az orvos előtt titokban tartja — figyelmeztet Szent Jeromos.

Szent Ágoston meg azt mondja:

— A bűnös kevélységgel távozott Istentől. Ezért csak megalázkodással térhet vissza Hozzá.

Persze ez nehéz a büszke embernek: bocsánatot kérni Krisztustól egy másik, hozzá hasonló gyarló ember előtt, az Ő helyettesének közbejöttével.

A kevélység szelleme ezt a gőgös ágaskodásunkat ki is használja. Odacsúszik láthatatlan kígyó alakjában ma is a gyóntatószék fájához, mint egykor a jó és gonosz tudás fájához és kísért:

— Eljöttem visszaadni — suttogja füledbe —, amit elvettem tőled, amikor bűnre csábítottalak: a szégyen-érzetet.

Visszaadja, hogy ne szabadulhass a bilincseitől. És jaj annak, aki ilyenkor is hallgat rá.

— Jaj az egyedülvalónak, mert ha elesik, nincs, aki felemelje. (Pred. 4, 10.)

Milyen áldás, hogy a katolikus Egyház nem hagy ebben a válságos helyzetben magadra. Melléd áll, fölsegít.

Amikor látod és helyesled a jót és mégis a rosszat teszed, — segítségedre siet, megerősít, irányt mutat, szent optimizmussal tölti el a kétségbeesés, csüggedés porába hulló lelkedet:

— A bűnbevallás leemeli az ember lelkéről a csüggettség és a maga iránt szavazott bizalmatlanság onusúlyát — mondja felemelő szavakkal Prohászka. — S az összetört lélek megbátorodva kel föl, s most már úgy érzi, hogy fölemelt homlokkal jelenhetik meg újra az emberek előtt.

A lélek vidámságának és az életkedvnek forrása a gyónás. A megbocsátott mult érzése ragyogó kisugárzást támaszt az elsötétült szívben.

A nagy ember- és lélekismerők mind kiemelik a szentgyónás áldását és szükségességét. S éppen azok értékelik a legjobban, akiket megfosztottak tőle: különösen protestáns testvéreink.

Leibnitz, a kiváló protestáns bölcselő beismeri:

— Tagadhatatlan, hogy a gyónás isteni bölcsességhez méltó intézmény. Az egész kereszténységben nincs ennél szebb és dícséretesebb dolog. Mert a gyónás tényleg sok embert távol tart a rossztól... Az elesetteknek meg nagy vigasztalásukra van... Én a komoly, okos lelkiatyában Isten eszközét látom a lelkek üdvösségére... Beteg lelkünk összes bajai gyógyulást vagy legalább enyhítést lelnek a gyónásban...

Goethe is megállapítja:

— A protestáns vallásban az embernek nagy terhet kell hordoznia. Régen az ember lelkéről a terhet levehették mások; ma neki magának kell lelkiismeretének terhét viselnie és azért nincsen ereje arra, hogy önmagával ismét összhangba jöjjön... *A fülgyónást sohasem kellett volna az emberektől elvenni.*

Jókai így ír róla:

— Van a katolikus egyháznak olyan intézménye, amely vigasztalásával, fenségével az egész földkerekségen elterjedt, amerre csak élnek lelkileg szenvedő emberek; s ez a gyónás. Kálvin János hibát követett el, amikor megszüntette.

Luther Márton még így beszél:

— A titkos gyónást annyira becsülöm, mint a szűzi tisztaságot; értékes és üdvösséges intézmény... Nem szabad a gyónást és a feloldozást eltörölni, különösen a gyengéd és félénk lelkiismeretek, valamint a féktelen és zabolátlan ifjúság miatt.

Valóban, a tisztaság erényének megőrzése a szentgyónás nélkül szinte elképzelhetetlen.

Még az istentelen Voltaire is elismeri, hogy a gyónás erős fék, amely a bűnt visszatartja.

Érthető ezekből, hogy az anglikánoknál ismét terjed a fülgyónás. Mert mindenki érzi, hogy elesni emberi dolog. De elesve maradni ördögi dolog. És a feltörő lélek szabadulni akar.

Hogy a hibáinkat is jóra fordíthassuk s a bűnünk is áldásos legyen a megtérés által, ezt csak a szentgyónás eszközli ki számunkra a bűnbánat szentségében.

Ahogy a rosszcsелеkedetek a gyónás elhanyagolásával kezdődnek, úgy a jócsелеkedetek kezdete a rosszcsелеkedetek megvallása.

— Ha nem szégyeltesd magadat megsebezni, ne szégyeld magadat meggyógyítani! — mondja Szent Ágoston.

A szentgyónás által ugyanis az ember önismeretre, lelkiismeretességre, belső békére, jellemzilárdságra és erkölcsi tökéletességre tesz szert.

— Nincs az önmegismerésnek nála hathatósabb emelője! — írja Tarnóczi. — A bűnös itt „önmaga vádlója lesz”. Sőt önmaga bírója is egyszerismind.

— Minden javulás és jóra átváltozás kezdete: eddigi életem hibáinak beismerése.

Aki hibáját bevallja, az félig már meg is indult a javulás útján.

A Szentség ereje műveli a bűnösben a kegyelem csodáját, hogy a jótevékenységek kifejtésére segíti és sarkallja az előbb még bűnös, gyarló embert.

— Ha a bűnököt csak egyszer is megnevezzük, ha csak egyszer is kíméletlenül szavakba foglaljuk... ha a házasságtörést házasságtörésnek nevezzük és nem nemi eltévelyedésnek, akkor ez már fél győzelem...

— A kultúrát a bűn fogja elnyelni! — látja szinte próféta szemmel Tarnóczi. — Mindig több lesz a bűn és

kevesebb a bűnvallomás. És amikor csend lesz, a vizek fölött ott fognak lebegni e szavak:

— A bűn a népek romlása!

Amint a szentgyónás nélkül nem lehet az erkölcsi lerongyolódottságból felállni, úgy nélküle alig lehet a bukást elkerülni.

Megható, amint Tóth Tihamér az új élet forrásához hívogatja a vergődő lelkeket:

— Gyónj őszintén és a javulás erős akaratával! Micsoda értékes erőforrások fakadnak lelkedben, mikor ott térdelsz a gyóntatószékben és feltárod vergődő lelkedet! Szenvedélyeid legtitkosabb megnyilatkozásait, a bűn kezdő pusztításait, a kísértések tomboló viharát, a nyílt lelki sebeket odatárod gyóntatód elé, aki nemcsak krisztusi szelídséggel és sebeket hegesztő szeretettel, nemcsak igaz részvéttel, könyörülettel és tapasztaltsággal nyúl sebeidhez, hanem a fensőbb isteni küldetésből eredő gyógyító hatalommal is!... És mikor felkelsz a gyóntatószékből, úgy sugárzik az arcod, mint gyertya a karácsonyi misén... Ki tudná a számát azoknak, akiket szégyenletes szolgaságukból a gyónás és az azt követő szentáldozás ragadott ki!...

Francia monda szerint egy pásztorfiú zöldlevelű, tüskés ágat vett szájába, melynek egyik kis hajtását véletlenül lenyelte. Ez a kis ágacska a gyomrában gyökeret vert, elburjánzott s töviseket hajtva halálra szürkálta a fiút.

A népmonda azt akarja példázni, hogy aki hagyja elhatalmasodni szívében a bűnök tövises vadhajtásait, annak lelkét az elburjánzó bűnök tövisei előbb-utóbb a pokoli kínok halálos ágyára terítik.

Aki ellenben a gyóntatószék műtéti beavatkozásának veti alá bűntől töviskoszorúzott szívét, az Irgalmas Szamaritánus balzsamos gyógyírjának csöpögését fogja érezni a bűnsebek helyén.

A Csodaorvos Csodaszere.

Él Indiában egy moszkítófajta. Ez a szúnyogféle rovar nem elégszik meg az egyszerű csípéssel. A szúrt sebbe rögtön belerakja petéit is. A petékből három nap alatt veszedelmes lárvák lesznek, amelyek elevenen fáják fel az embert. Az áldozatok 12 nap alatt rendszerint belehalnak. S csak egy mód van a szabadulásra: ha rögtön a csípés után felvágják és kitágítják a sebet, és keserű dohánylét öntenek bele.

A bűn után néha taián keserű a töredelmes önvallo-más, de a leghatasosabb műtéti beavatkozás a léleksebek gyógyítására, melyet a bűn moszkítója szúrt rajtunk.

Van azonban egy édes, drága gyógyszerünk, égi csodaszerünk, amely a fertőzést megakadályozza, a gyógyulást csodálatosképpen biztosítja: az Oltáriszentség, az irgalmas szívű Csodaorvos szent orvossága.

A kenyér és a bor külső színében Jézus szent teste és vére lesz lelkem tápláléka.

— Szívem sebei keresztül jobban látom az életet!
— mondja Tormay Cecil.

Hát akkor Jézus Szívén keresztül mennyivel jobban látjuk, ha az emberi szív sebei is szélesebb horizontot mutatnak be az életből. Jézus Szívének szent sebei a legnagyobb: egy egész világ fér el benne. Az a lándzsaszúrás utat nyitott nekünk oda, hogy benne biztos me-nedéket találjunk.

Jézus Szíve az isteni élet forrása. Ez a forrás ott csobog-dobog a tabernákulumi szentkútban, s ahányszor közel engedem szívemhez, ahányszor betérhet hozzám, mindannyiszor égi zsílipeket nyitogatok, s árad belőle a kegyelem niagarás zuhataga. És akaratomban az Isten akarata dolgozik, a szebb, isteni élet vágya lüktet.

Oly gyönyörűen elmélkedik erről a Szent Szív nagy szerelmese, Prohászka:

— Ahová a Szívnek vére cseppent, az a mi talajunk; ahová a dobogása hallatszik, az a mi levegőnk... Jó nekünk lesni e Szív sóhajtasát, elérteni suttogását... Lelkünkbe, mint háladáatos virágba, belenöveszteni sugarait... Ez a Szív majd eldobogja nekünk az evangéliumot,

menyei mezökké tárja majd az írott szavakat. Ez a Szív majd homlokunkra égeti Krisztus nevét.

Szent Gertrud Jézus isteni Szívét drága hangszernek, a legszentebb Háromság ezüstös hárfájának mondja, melynek húrjain a legfölségesebb Isten-dicséret szól.

Milyen igaz! Jézus Szíve nem néma, hanem zengő hárfá.

Es vajjon, nincs minden emberszívnek is dala?

De igen. Mert Isten egyetlen teremtményébe se rejtett oly csodálatos képességet, mint az ember szívébe, hogy szeresse: örvendezve, újjongva neki dicséretet zengjen.

Ha az ember ezen ajándékoknak tudatára jut, ha a világegészben megpillantja önmagát, felébrednek benne a szunnyadó dalok; ég és föld visszhangzik dicsérő énekétől, s élete maga is himnusszá nemesül.

És ha bűnösöknek kell is vallanunk magunkat, ha vissza is éltünk Isten adományaival, akkor is szabad megbocsátó Urunknak himnuszokat énekelnünk.

Dalt vár tőlünk akkor is; dalt, melybe tévedtségünk bánatos szeretete és esedező fájdalma vegyül... És a bűn szennyes iszapjából kiemelt lélek tüzebben, odaadóbban énekel, mint elesése előtt.

Nincs mélyebb szeretetforrás, mint a bocsánat aláztos, megtört szívű tudata. A lélek, mely átéli, hogy örök gyötrelmekben kellene égnie, mikor a megbocsátó Isten karjaiban pihen, meg tudja mérni az Úr szeretetét és megsemmisülten viszonozza azt.

Ó, a bűnbánat mély és áhítatos dallamokat fon a dicséret fölséges harmóniái közé; engesztelésre, áldozatra szomjas, forró melódiákat, melyek a szentség diadalát éneklik az Úr lábainál.

A bűnt a megbocsátás isteni kegyelme erény forrásává teszi; Magdolnák, Pálok, Ágostonok születnek belőle, s az isteni irgalom győzedelmes hatalomként állítja a bűnt a szentség szolgálatába...

S a lélek Csodaorvosa ekkor megajándékoz a lélek-sebgyógyítás Csodaszerével: az Oltáriszentséggel.

Személyes átélésből tapasztaljuk az Istenség hordozásának királyi öntudatát. Mert van egy hely az ember szívében, amit csak az Isten tölthet ki. Más senki és

semmi azt be nem töltheti. S míg az Isten be nem tér oda, addig a lélek sír, mint gyermek az Atyja után.

Megható szépen fejezi ki ezt a lelkiállapotot Brentano:

— Néha itt a szívemben, ebben az elfelejtett sarokban felsír egy kisfiú nagyon fájón... az én elvesztett gyermekhitem...

— Az angyalok Ura emberré lett, hogy az ember Angyalok Kenyerét ehesse, — mondja Szent Ágoston.

De amint a keresztfán az Úr Jézus elrejtette istenségét, hogy az embersége teljesen elhagyottan szenvedhessen, úgy az Oltáriszentségben elrejtí még emberségét is, hogy a kenyér színe alatt milliók szívébe szállhasson be mindennap, s minél közelebb juthasson hozzánk: a szívegybeolvadás szent, isteni, meghitt közelségébe.

A felnemismerhetőség fehér fátyolába burkolózva az ismeretlen embert mégis önismeretre tanítja. S ilyen elrejtettségben az emmauszi életvándorok láthatatlan úitársává szegődik. Végig kísér bennünket, hogy rávezessen a legnagyobb misztérium megfejtésén keresztül a mi életmisztériumaink titkára.

— Azok a nagy ígézet alatt álló emberek fognak új alakot adni a világnak, akik a templomból kijönnek s magukkal viszik az Eucharisziát.

Ma különösen aktuálisak Prohászka e szavai.

Megszívlelésre méltó a francia Liegouve fiához írt intelme is:

— Majd hallani fogod, hogy támadják a szentáldozást... De én láttam haldoklók arcát földerülni, mikor várták a szentáldozást... Láttam fiatal leányokat átszellemült boldogságban... Láttam édesanyámat, mikor szenvedett és a szentáldozás után elfelejtve a szenvedést, mosolygott... Ami ennyi fényt és örömet áraszt a szívekbe, az csak szent, — isteni dolog lehet!

Ez az isteni Csodaszer lehet csak fáradt lelkünk megpihentető, beteg szívünk gyógyító orvossága, menynei gyógyszere!

— Az áldozásban fakad minden lelki nagyságnak s erőnek forrása, — írja Tóth Tihamér. — Ott minden korok legelső Pedagógusa beszél a lélekhez, sőt beszáll a

lélekbe. S az áldozást követő percek titokzatos csendjében végzi a léleknevelés legigazibb munkáját; azokban a lángoló, szeretettől tüzes percekben, mikor az akarat tetté érik, a jó föltétel valósággá elevenül, s az addig bátortalan jószándék acéllossá edződik.

ÖRÖK CSILLAGOK.

„Csillagokat gyujtottál ki Egyházad írmamentumán: az Élet Igéjével ékes szenteket.” (Szent Agoston.)

„Az Isten házanépe.”

Ha esténként felnézünk az égre, leragyognak ránk biztatón a csillagok.

Ha a lélekelborulások sötétjében túlnézünk a csillagokon, lemosolyognak ránk a szentek, azok az örök csillagok. Mindegyik homlokán ott fénylik az erkölcsi élet három sarkcsillaga: Istenért! Lélekért! Örökkévalóságért!

Ők megoldották a lét néha megoldhatatlannak látszó, kínzó kérdéseit, s lelkük nem mint hulló, hanem mint nyílegyenesen felfutó csillag tört diadalmasan a magasságok felé.

S ezek alkotják most az égben az Isten dicsőséges házanépét. (Ef. 2, 19.)

— Akiknek az Úristen nagy méltóságot és szerepet szánt az ő országában, — írja Schütz —, azoknak földi élete csak látható kicsiny darabja egy mérhetetlenül nagyobb és gazdagabb életnek, mely az örökkévalóságban kezdődik, azután belép rövid néhány évtizedre az időbe, hogy utána megint az örökkévalóságba térjen, miként azok a fényes futó csillagok augusztusban: ismeretlen világterekből belépnek földünk légkörébe; néhány pillanatra elbűvölnek ragyogásukkal; s azután ismét eltűnnek abban a titokzatos űrben, melyből jöttek.

A szentek az Úr Krisztus kegyelmének és az emberi erő kifejtésnek élő csodái. S ez az isteni kegyelem mintegy keresztül sugárizik életükön.

A szentek mindegyike egy-egy külön színű és szépségű csillag azon az égbolton, melyet Krisztus vont a lélek látóhatárára; s valamennyi együtt fölséges képes-

könyv, mely színes képekben rajzolja minden hívő elé az evangéliumot, annak fényes, kegyelemsugárzásban tündöklő, másolásra váró példaképeit.

A szentek gránitsíkja jellemei, világot emelő tartóoszlopokká egyenesedtek.

Isten tíz igazért egyszer megkegyelmezett volna Sodomának és Gomorának. Hogy ezt a bűnös világot még el nem pusztította, annak köszönhetjük, hogy éltek és élnek közöttünk szentek.

Ők mutatják meg nekünk az élet egyedül helyes útját. Ők az élet célbafutott, koronázott bajvivői. Váruk megvívóinál is erősebbek, mert önmagukat, s a szívük zezgugos mélyére befészkelődött gonosz szellemet győzték le.

— Az élet és történelem annyi szennyet hord, hogy éppen a jobb lelkek kísértésbe jutnak megundorodni az emberiségtől és megútálni képviselőit...

A szentek megbékítenek embervoltunkkal!

Ha az emberszörnyeteger megmutatják, milyen mélyre tud az ember az állat alá süllyedni, — a szentek megmutatják, milyen magasra tud még az angyalok fölé is emelkedni, hogy tehát érdemes embernek lenni és Jézus Krisztus nem hiába jött el.

Nem hiába vette fel az emberi testet-lelket, mert így megváltotta.

A szentek megmutatják nekünk, mikép lehet ilyen igazán emberi embernek lenni.

Ők is ott kezdték, ahol mi: tele gyalogságokkal, sokszor a természet terheltségével és nehézségeivel. Nekik is csak az Isten kegyelme állt rendelkezésükre, de az bennük nem volt hiábavaló.

Minden szentnek élete azt mondja nekünk:

— Én is az voltam, ami te vagy! Te is az lehetsz, ami én vagyok! (Schütz nyomán.)

A szentekben a Szentháromság eleven szentélyeit tiszteljük.

Ők pedig bennünk testvérüket szeretik, akik ugyanazon Atyától származunk. Részvétel vannak irántunk, amikor látják, hogy mi ugyanolyan helyzetben vagyunk, amilyenben ők voltak egykoron. Eszükbe jut, hogy nekünk is hivatásunk Jézus Krisztus dicsőségét emelni.

Mily nagy öröm az nekik, minél több társat szerezni, hogy segítsenek nekik Istent tisztelni, és kielégíteni ama vágyukat, hogy bár száz meg száz ajakkal dicsérhették Öt.

A szentek győzedelmes élete vezérlő eszményként, csillagragyogású fénnel irányít bennünket az önismeret rögzős útján, s folyton beledobja lelkünkbe a szentágostoni kérdést:

— Te nem tudnád megtenni, amit ezek?

Ha tanulmányozzuk és átmásoljuk életünkbe a szentek életét, jellemét és győzelmét, akkor Szent Ágoston mirőlunk is megálmodta az égi boldogságot. Minket is látott az égiek karában:

— Boldogok azok, kik e tenger veszedelméből megszabadulva elérhettek Hozzád, a legbiztosabb kikötőbe! Ő, valóban szerencsések azok, kik a tengerről a partra jutottak; a számkivetésből a Hazába; és a börtönből a Palotába!

A szentek mennyei, királyi palotájába! S ott szemtől-szembe állva egymással, megköszönhetik őrangyalainak segítségüket, hogy oda vezérelték őket.

A látható útmutató szenteken kívül vannak ugyanis láthatatlan vezéreink is.

Ezek a mi *Őrangyalaink!*

— Angyalainak parancsolt felőled, hogy megőrizzenek minden utaidban, — zengi a Zsoltáros. (90, 11.) Ez ránk is vonatkozik.

Az angyalok semmit sem óhajtanak jobban, mint-hogy a gonosz angyalok bukása miatt megürült helyet emberekkel töltsék ki, hogy helyettük ők dicsőítsék az Istent.

Semmit sem akarnak jobban, mint azt, hogy védelmükbe vegyenek bennünket az ördögök ellen, akiken ők már diadalt arattak.

Őrangyalunk által állandó összeköttetésben vagyunk az éggel.

— Mivel Isten gyermekei vagyunk, — mondja M. Olier, — udvarának hercegeit rendeli mellénk kormányzókul, akik egyébként megtisztelve érzik magukat azáltal, hogy mi olyan szorosan hozzájuk tartozhatunk.

Mivel Jézusnak tagjai vagyunk, azért ugyanazokat

a szellemeket, akik őt szolgálják, mellénk rendeli, hogy ezer szolgálatot tegyenek nekünk.

És mivel Isten templomai vagyunk, amelyekben Ő maga lakik, azt akarja, hogy legyenek angyalaink, akik ebben a templomban éppenúgy jelen legyenek Isten imádására, mint az ő többi templomaiban.

Azt akarja, hogy ebben a templomban örökimádással hódoljanak neki. Pótolják a mi kötelező imádságunkat, és kérleljék meg őt azokért a tiszteletlenségekért, amelyekkel mi illetjük Istent.

Azért akarja, hogy az angyalok titokzatos kara le szálljon a földre s velünk egyesülve, bennünket magukhoz csatolva, a maguk rendjébe sorozzanak be, hogy az égi és a földi Anyaszentegyház egy testet képezzen.

Az Isten hozzánk küldött követét és képviselőjét kell tisztelnünk bennük. Mindig, de különösen pályaválasztás előtt kell kérni őrangyalunk segítségét, mert ő mindenkinél jobban tudja, hogy mi az Isten terve velünk. S ha rá hallgatunk, nem tévedünk le a helyes útról!

A Csillagkoronás Királynő.

Egy kápolna festményén Éva áll a paradicsomkert tudásfája alatt. De nem piros gyümölcsök csüngnek az ágakon, hanem ijesztő halálfejek csillognak rajtuk.

A másik fa alatt az új Éva: Szűz Mária áll. Az igazi életfára mutat, amelyen az élet kenyerének fehér kis osztyái csillognak.

A bűn halálos kenyerén pokoli sorsra jutott koldusok lettünk. De jön az új Asszony és elvezet bennünket az igazi életforráshoz, a Megváltóhoz.

Ő Krisztus legközvetlenebb képmása, amelyet valaha eleven lélekben faragott a Szentlélek.

Nagyobb minden szentnél és az összes angyaloknál. Azért neki nagyobb tisztelet is jár, amelyet méltán lehet főtiszteletnek nevezni.

— A Szent Szűz iránti áhítat útlevél, — mondja egy szentatya, — amelynek segítségével elkerüljük a poklot.

Biztosak lehetünk, hogy amikor Máriát utánozzuk, akkor jó úton járunk. Ez a legalkalmasabb mód Jézus

utánzására, szeretetének elnyerésére, irgalmának biztosítására.

— Nagy lett a bűnünk Éva által, de növekedtek érdemeink Mária által. Éva ölt és ártott. Mária életet adott és segített. Az előbbi megsebesített. Az utóbbi meggyógyított bennünket. (Szent Ágoston.)

Van a lengyeleknek egy régi törvényük. Ha vesztőhelyre vitték a halálra ítéltet s az úton találkozott egy szűzzel, aki ráborította fátyolát s azt mondta: „Ő az enyém!” — akkor a bűnöst nem végezhették ki, hanem visszaadták neki az életet.

A legtisztaságosabb Szűz így vetette ránk a kegyelem fátyolát, amikor a bűn sodorta a halálra ítélteteket a pokol örök kárhozatának vesztőhelye felé.

— Ő az enyém! — mondta mindegyikünkre, s nem enged elveszni bennünket.

Ezért mondja Szent Bonaventura:

— Isten teremthetett volna nagyobb csillagokat, nagyobb eget. De nem teremthetett volna a szeretetben nagyobb anyai szívet, mint az övé.

S ehhez a kimeríthetetlen jóságú anyai szívhez bizalommal fordulhatunk mindig, sohasem fogunk csalódni benne.

Jól mutat rá a konvertita Benson:

— Tagadhatatlan, hogy azok közül, akik halandó szülőktől születtek, senki sem gyakorol olyan befolyást az emberiség életére, mint Mária, az Isten Anyja. Vagy legalább is tagadhatatlan, — fűzi hozzá, — hogy senki sem tulajdoníthatunk nagyobb befolyást.

Tengercsillagnak nevezzük Máriát. Mert a hajósokat a csillagok irányítják. S mi is hajósok vagyunk az élet tengerén. Ez a Tengercsillag irányít el, hogy hajótörést ne szenvedjünk.

A hajózást a köd és a viharok veszélyeztetik, amelyek zátonyra és szírtnek viszik a hajót s elsüllyed.

Az élet tengerének törékeny hajósát, az embert is ezek a veszélyek fenyegetik.

Milyen jó, ha a Tengeren-járók Csillaga eligazítja és biztos révbe vezeti a viharban hanyódókat!

A lélek köde a hitetlenség.

Új keresztek, új csillagok rengetegébe sodródott bele

az újkor embere. Elvakították az új fények s elvesztette tisztánlátását. S eltévesztette a helyes irányt. Hamis világítótornyok rossz kikötőt mutattak. Eltértünk az örök eszmények csillagaitól, csak hanyódunk-vetődünk, s nem tudunk lehorgonyozni a béke nyugalmas ölében.

Az eltorzított keresztetek rossz iránytűnek bizonyultak. Összetörtük Krisztus igaz keresztjét, de összetörtük a szívünket is.

Útkereszteződéseknél nem figyeljük a kereszt-útjelzők irányítását, s útvesztőbe és zsákutcába jutunk, ahonnan nincs egyhamar kivezető út.

A hit a legdrágább kincsünk s egyetlen igazi örökség, amelyet gyermekeinknek legszebb hagyatékként átörökíthetünk.

Olyan a hit, mint az olimpiai staféta fáklyája, melyet országról-országra vittek. Ezzel a fáklyával lehet bevonulni abba a másvilágba, amelynek határán látássá lesz a hit; s mielőtt kialudna kezünkben, át kell adnunk az égő fáklyát gyermekeinknek, hogy ők őrizzék tovább s örökítsék majd át az ő utódaiknak a hitfáklya lobogását.

Az élet harcai között csak a hit ereje tehet küzdőképesekké; a megpróbáltatások között csak ez képes felemelni és vigasszal eltölteni bennünket.

Aki hitünktől foszt meg minket, az a legnagyobb kincsünket rabolja el.

S Mária legszentebb őre a lélek hitfáklyájának.

Azért mondja egy francia orvos:

— A hívő ember büszkesége, a reményvesztettek vigasztalása, a hitetlenek gyötrődése Mária.

Kínlódo gyötrődés az életünk, míg az Irgalmasság Anyjának segítségével vissza nem találunk a Boldogország örök partjaihoz.

A másik veszély a *szenvedések tomboló vihara*, a kísértések tüzes lávafolyama. Ezek viszik legtöbbször zátonyra, ezek zúzzák össze a lélek törékeny kis sájkáját.

Nagy veszélyt rejtenek magukba a kísértések szirtfokai, amelyeket ha ki nem kerülünk, a legnagyobb veszedelembé, bűnbe s az örök tűztenger örvényébe sodornak.

S állandó veszedelem ez, mert életünk egész folyamán végigkísér bennünket a bölcsőnktől a koporsónkig.

S közben állandóan halljuk a sátán hazug, csábító szirénénekét. Mindig kísér és kísért bennünket; nem hagy egy pillanatig sem nyugton.

— Az ördög hízeleg, hogy törbe ejtsen, mosolyog, hogy ártasson, magához édesget, hogy megöljön, — mondja Szent Cyprián.

— Veszedelmes kelepccékkal teljes, szörnyű erdő az élet, — mutat rá a veszélyekre Szent Ágoston is.

Ha felismerjük a veszedelmeket, s ha már ismerjük magunkat, akkor megtaláljuk a védekezés módját is, amiben oly nagy segítségünkre van a sárkánytipró csilagkoronás Királynő.

Csak fogadjuk meg Szent Bernát szép és hathatós tanácsát:

— Ha feltámadnak a kísértések viharai, ha fenyegetnek a sorscsapások zátonyai, keresd szemeddel a Tenger Csillagát, hívd segítségül Máriát!

Ha hánynak a hullámok: a gőgnek, a nagyravágyásnak, a megszólásnak hullámai, nézd a Tenger Csillagát, hívd segítségül Máriát!

Ha megzavar bűneid nagysága, lelkiismeretnednek nyomorúsága, ha megrettent az ítélet gondolata, ha ki kezdsz a csüggedés, környékez a kétségbeesés, s nem látod sehol sem a reménység csillagát, hívd segítségül Máriát!

Ha vész környékez, ha gond aggaszt, ha látod az élet bizonytalanságát, hívd segítségül Máriát!

Szíved mindig ápolja emlékét, ajkad mindig rebegje szent nevét, és hogy jobban megérdemeld az imáját, kövesd szüntelen jó példáját!

Ha őt követed, el nem tévedel! Ha hozzá fordulsz, kétségbe nem esel!

El nem esel, ha tartja a kezed; ha ő oltalmaz, nincs mitől rettegned!

Ha ő vezet, soha ki nem merülsz! Ha ő pártfogol, biztosan üdvözülsz!

A Kígyótaposó Asszony.

Mata Hari filmdrámájában van egy különös jelenet.

A kémnő mindent elkövet, hogy a fiatal vezérkari tisztól kicsalhassa a hadititkot. Éjszaka megy hozzá.

A tiszt ágya fölött Máriakép s előtte kis szombati lámpa ég... Mata Hari el akarja oltani a kis vörös mécsest, de a fiú ellenkezik:

— Én megfogadtam haldokló édesanyámnak, hogy szombatonként az égi Anya előtt gyujtok néki is emlékvilágot...

A kémnő azonban már nagyon a hálójába kerítette:

— Azzal mutatod meg, hogy szeretsz, — kérte hízelve, — ha kioltod azt a lángot!...

S a halott anya emléke fölött győzött az élő nő gonosz csábítása. A sötétségbe borult szoba bűnös éjtszakájában az ifjú tiszt nemcsak legdrágább kincsét, tisztaságát vesztette el, hanem elkövette hazája ellen is a legnagyobb bűnt: áruló lett...

A másik szobában kísérteties világítás, titokzatos fényvillanások között már fotografáltak is a kémnő társai a sötétségben hozzájuk átcsempésztett haditerveket...

De amikor tompa dobpergéssel kísérték őket a kivégzés helyére, amikor agyonlövésük előtt bekötözték szemeiket és örökre elsötétült számukra a világ, — jaj, de meggyújtották volna azt a kis szombati lámpát, hogy átvezesse őket az ijesztő halál sötét folyosóján!

Azonban nem kísérte őket az isteni Bíró ítélőszéke elé ez a kis lámpafény. A csontkezű halál nyúlt csak ki feléjük, hogy az alvilágba rántsa őket.

Ez a tiszt elveszített egy „a” betűcskét s az a kárhózatát jelentette. Mert ha a „tiszt” szóhoz egy „a” betűcskét teszek, „tisztá” lesz belőle. Ezt a tisztaságot dobta el magától könnyelmű meggondolatlanságból a mi tisztünk s nem a Tisztaság Királynője tüntette ki, hanem a tisztátalanság szelleme rabolta el ártatlanságát s vele az életét, s ki tudja, talán még örökéletét is...

— Aki árulója lesz a tisztaságnak, a saját lelkét öli meg, — int bölcs élettapasztalattal a szent hippói püspök.

— Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják

látni az Istent! — hirdeti a hegyi beszédben a boldogság Ura.

Ez az igazi gyönyör titka.

S ha a tisztaszívűek megláthatják az Istent tisztaságuk jutalmaként, mennyivel inkább megláthatják önmagukat is, aki közelebb esik hozzájuk.

A tisztaszívűek egyszersmind *tisztaszeműek* is. Elvakultság és porhintés nélkül könnyebben és tisztábban ismerik meg önmagukat a tisztaság Fehér Asszonyának oltalma alatt.

Kereszteléskor kaptunk egy kis fehér ruhát:

— Vedd a fehér köntöst... Vidd el szeplőtelenül Jézus Krisztus ítélőszékéig! — hallottuk az útnak indító buzditást.

S aztán járunk az élet poros és sáros útjain... Beszennyeződik, de az első szentáldozásnál újból vakító fehérén kapjuk vissza.

S tovább halad az életútunk.

A házasságnál fehér-e még?

S milyen lesz az utolsó állomásnál, amikor a halotti inget adják ránk?...

A kísértések pergőtüzében állod-e győzelmesen a hősi küzdelmet tisztaságodért? Melyik kerül ki győztesen a harcból: az anyagi vagy az ördögi természet?

Ó, milyen fájó tudat kristályosan tiszta szépségeket kutatni, felfelé nézni a tiszta, mocsoktalan égre és közben folytonosan elterülni a sárban!

— Minden jó dolog, ami nem sikerült, azért került zátonyra, — mondja Faber, — mert nem volt benne elég Máriából.

Ha az ártatlanság anyja a szemérem, akkor a Szemérem Anyja szerető oltalmat nyújt neked az ártatlanság megvédésében.

S így az ártatlanság valóban az ég kapuja lesz számodra, mint a szentatyák tanítják.

A tisztaság útja a Szűzanya segítségével biztosan Krisztushoz vezet, mert a megtestesült tisztasághoz csak a tisztaszívűek érhetnek el, — a tisztátalanság útja ellenben az ördöghöz vezet.

S Krisztus is csak oda hajtja le fejét, ahol tiszta szívet talál, — figyelmeztet Aranyszájú Szent János.

Szent Ambrus pedig az angyali méltósághoz hasonlítja azokat, akik tudnak emberi testben is angyali életet élni:

— A tisztaság angyallá teszi az embert; aki ezt megőrizte: angyal. Aki elvesztette: ördög.

Talán sehol sem mutatkozik meg az önismeret értéke olyan erőben, mint a tisztasággal szemben elfoglalt állásponton.

Az önismeret birtokában döbben rá az ember a tisztátalanság mélységes veszedelmeire. A hazug, csalfa gyönyör utáni kiábrándulás is az önismeret megszerzésének hathatós eszközévé válik.

A paráznaság veszélybe viszi az embert, — mutatja meg a szörnyű következményeket Szent Ágoston, — a pokolba süllyeszti s az ördögök cimborájává teszi.

— A paráznaság az ördög étele, — mondja Szent Jeromos.

És ennek a feneketlen gyomrú lélekfalónak sohasem lehet éhségét lecsillapítani, mindig többet akar. A bűniddel te magad szolgálsz fel e kéljúnak minden értéket a lelkedből, amelyet az Úr asztaláról rabolsz el. Sőt még a szentáldozás égi morzsáját is neki nyújtod...

Milyen rossz cserét csinál a szerencsétlen ember mindig az ördöggel! A pillanatnyi gyönyörért örök károhozat jár. S a gyönyör véget ér, csak fullánkja marad meg mindvégig! Égető, gyötrő, önmarcangoló fullánk!

Mert a gyönyör alig jött, máris tovaszállt. Sebet ütött rajtad, aztán szárnyra kelt. Nyomorba döntött s aztán eltávozott. Szerencsétlenné tett és örökre elhagyott.

Éppen ezért minden gyönyör kezdetén már ott leselkedik az ijesztő, csontarcú halál. S megdöbbenve eszmélünk rá, hogy a pillanatnyi gyönyör csak önámítás és öncsalás volt.

Mennyi mélységes életbölcsestre tanít megható szeretettel a Példabeszédek könyvének bölcse:

— Fiam! Ha bűnösök csábítanak, ne engedj nekik!... Fiam! Ne menj velük egy úton! (Péld. 1, 10. 15.)

— A bűnösök útja pusztulásba visz! — figyelmeztet a Zsoltáros is. (Zs. 1, 6.)

Vannak emberek, akiknek szájából az őskigyó szi-

szegi, — talán a legszebb arcot öltve —, fullánkös, lélek-mérgező nyelvvel a csábító gonoszság szavait.

— Az ilyenekkel mégcsak ne is érintkezzetek! — tiltja Szent Pál. — Vessétek ki a gonoszt önmagatok közül! (I. Kor. 5, 11. 13.)

A romlott emberek ugyanis háborgó lelkükben nem tudnak nyugalmat találni. Legalább büntársakat keresnek. Démoni erőlködéssel mindent, elkövetnek, hogy megrontsák a tisztákat is.

Ezek az elefánt-lelkű emberek.

Azt beszélik az elefántról, hogy amikor inni megy a tóra, nem bírja az eget tükröző tiszta vízben elnézni önmagát, otromba ormányát. Azért addig turkálja, csapkodja a tófenék iszapját, míg a fölhevített szennyes vízben nem látja többé önmagát... S akkor iszik a mocsárizú vízből.

Csak futni, menekülni az ilyen elefánt-lelkű emberektől, mintha magától az eleven ördögtől kellene megszökni! Mert ezek változtatják a csillagragyogású szemeket fénytelenekké... a mosolygó piros arcokat kísértetiesen beesett sápadttá... az életerős ifjúságot megroppant gerincűvé... a fiatalságot koravénné...

Ezek az önmagukat megismerni nem akarók valóban nem ismerhetnek többé nyomorúságos, koldus-lerongyolódottságukban magukra.

A tisztátalanság sárkányölői ellenben mindig tisztában vannak a tisztaság erényének birtokában önmagukkal. És a kegyelemmel támogatott jóakarata erejében méltók arra, hogy a Kígyótipró Asszony védő szeretete, irgalmas oltalma az Irgalmasság Forrásánál mindig felüldítse, megtisztítsa és harcállóvá erősítse őket.

DIADALMAS ÉLET.

*„Ahol könnyek vannak, ott lángragyúl
a lélek tüze és bevilágít bensőnk homá-
lyába.” (Szent Ágoston.)*

Szenvedések purgatórsuma.

Márton Lajos „A pörölycsapás kínjait kibírjuk” című Radványi-vershez rajzolt egy beszédes képet.

A Sors angyala kemény arccal, súlyos ütésekkel vési a durva sziklatömbből az emberarcot. A minta az emberfaragáshoz a jóságos Istenarc.

A megrengető csapások alatt zeng a ritmus:

„Az Isten műtermében alakít,
Farag a Sors vésője, kalapácsa.
Éles vésője velőnkig hatol,
Koponyánk reng a kalapács alatt,
De kifaragja belőlünk a férfit:
Az életbíró hőst, — az új magyart!

A pörölycsapás kínjait kibírjuk;
Isten vésőjét nyögjük, de megértjük,
Mert így leszünk az Isten remeke:
Boldog jövőt építő új magyar!”

Megértjük, hogy csak a sorscsapások tudják emberi voltunk kemény márványából kialakítani azt a remekművet, amely méltó lesz az Isten örök csarnokában is a kiállításra.

Alexis Carrel mondja, hogy az embernek a szenvedések között kell újrateremtenie magát, ha tovább akar haladni. Ő maga a márvány is meg a szobrász is. Hogy leleplezze igazi arculatát, kalapácsának súlyos csapásai-val kell összezúznia saját anyagát.

Önmagunkat legjobban a bajok között, a nehézsé-

gek akadályainak gátjaiban fennakadva ismerjük meg. Ezek emelik ki, hozzák felszínre belőlünk mindazt, ami igazi lényegünket alkotja. A szenvedések tüzes szikrázásában világosodik ki a lelkierő, az egyéniség itt kalapálódik önállóvá.

Vannak emberek, akik mérhetetlen sokat kínlódnak, vergődnek a keserőségek tengerén, de a szívük nem hasad bele. S vannak, akiknek kevés is elég ahhoz, hogy összetörjenek.

Attól függ, hogyan engedjük át lelkünket az alakító pörölyözésnek.

Az Isten akaratával dacoló keményszívűség összeroppan. Az alázatos meghajolás teherbíróvá erősödik.

Klug szerint a szenvedésnek két főcélja van: vagy *Isten figyelmeztetése*, vagy *Isten köszöntése*.

Isten figyelmeztetése, mely azt mondja:

— Ember! Te nem jó úton jársz! Térj vissza a helyes útra!

Isten köszöntése meg azt mondja:

— Tökéletesebbé akarlak tenni, mint amilyen vagy. Műremekké akarlak kifaragni, hogy az én otthonom ékessége légy... A kalapácsom és vésőm ütéseit emberi nyelven szenvedésnek hívják. Ez tördeli, ez faragcsálja le lényedről azokat a fölösleges részeket, amelyek belső megszépülésednek útjában állnak. Éberebbnek, nagyobb-nak kell lenned! A fájdalommal pedig együtt járnak azok a nagyszerű erők, amelyek téged az erkölcsi magaslatokra emelnek.

Nincs olyan fájdalomban és jajszóban vergődő lélek, aki egyszer ne hálálkodva csókolná meg az Isten jóságos kezét azokért a csapásokért, amelyeket rámért, hogy még nagyobb szenvedéstől megmentse.

A szenvedések az Isten keménymarkú visszarántásai az örvények széléről.

Higgyük el Klugnak, hogy az *Isten keresztjét könnyebb elviselni, mint azt, amit magunk ácsolunk önmagunknak!*

— A lélek erőinek a szenvedés a legbiztosabb felébresztője! — mondja.

— Minden szenvedésben, amit az Isten ránk bocsát, benne rejlik a fölhívás: „Ember! Légy nagyobb! Légy

szabadabb! Légy erősebb! Légy önzetlenebb! Légy szelidebb, tisztább, ideálisabb! Nőjj nagyobbra! Nőjj magasabbra!

Légy az Isten viharálló, kemény, tölgyesdár jellemű, erős embere! Minél irgalmatlanabban tép, szaggat az élet vihara, annál mélyebbre fúrd gyökereidet a lelki mélységekbe, s annál megingathatatlanabban nőjj fel a természetfelettség isteni légkörébe!

— Vállalkozásaink akadályait is szeretnünk kell!

Foerster mélységes életfilozófiára tanítja a mai lázas tempójú „tettek emberét”. Nagyon külsőséges és egyoldalú felfogása van a sikerről, — mondja.

— Nem látja, hogy az akadályok és kudarcok akárhányszor sokkal többet lendítenek az emberen, mint legfényesebb diadalai. Vállalkozásaink könnyű sikere akárhányszor végzetes önámításba ringat. Hiszen a gyors sikert sokszor egyáltalán nem annak köszönhetjük, hogy tervszerűen számbavettünk s mérlegre tettünk minden személyi és tárgyi tényezőt; nem ritkán csak a szerencsés körülmények véletlen találkozásának eredménye az.

Az akadályok és kudarcok határozottabb realistákká nevelnek bennünket, és arra szorítanak, hogy olyan tényezőket is számba vegyünk, melyeket előbb lekicsinyeltünk vagy elhanyagoltunk.

Egy-egy meg nem érdemelt és nagyon is gyors siker nemde akárhányszor nem engedi meglátnunk, mennyire nem vagyunk fölkészülve a ránk háruló kötelezettségek teljesítésére.

— A sok balsiker az önismeret és életismeret iskolája! — vonja le a végső tanulságos következtetést Foerster. — A szerencse ellenben legtöbbször az elbizakodottság és az önámítás iskolája.

— Vállalkozásaink akadályait szeretni annyi, mint megérteni a balsikerek pedagógiáját, és megnyitni lelkünket ama titokzatos lendítő erőknél, melyeknek ép akkor jutunk birtokába, mikor vak törtetésünkben csak a hátravető lökést érezzük.

— Ha tevékenységünk akadályokra bukkan, nemcsak gyakorlati eljárásunk megjavítására nyílik alkalom, hanem megmenekülhetünk ama *sikerláztól* is, mely ki-

égeti a lelket, és a lelkiismeretet s az embert egészen a múltó dolgok szolgájává teszi.

— Az akadályok alázatosakká és türelmesekké tesznek bennünket; szítják önelégületlenségünket és készítetnek, hogy végére járjunk számos olyan kérdésnek is, melyek azelőtt elkerülték figyelmüket; végül koncentrálják és növelik lelkünk összes erőit.

— Akinek sohasem volt kudarca, annak sohasem lesz újjászületése. Csak az akadályok és balsikerek gondoskodnak arról, hogy lelkünk ifjú, szokásunk hajlékony, gondolkodásunk tanulékony, akaratunk rugékony maradjon!

A szerencsés emberek sikerei mögött is sok vereséglappang...

— A siker nagyon sokszor bizonyos mámort idéz elő, mely az eszközök megválasztásában félretolja előbb a kíméletet, majd a lelkiismeret szavát... Ilyenformán amit sikernek neveznek, sokszor voltaképpen rettenetes balsiker.

— Ebből is kitűnik, — fejezi be kitűnő fejtegetését a nagy nevelő, — mennyire fontos, hogy jellemünk tökéletesítését tartsuk legfőbb célunknak. Csak így ismerhetjük fel mindig tisztán a siker veszedelmeit s a balsikerek áldásait. (Élet és jellem 8—10. oldal.)

Akiket a szerencse tévútra vitt, azokat csak a szerencsétlenségek tudják a helyes útra a leghamarabb visszavezetni.

Az élet keresztje lépcső az örök dicsőséghez. Az élet dicsősége pedig lépcső a szenvedések örökös keresztjéhez.

Küzdelmes szenvedések nélkül nincs dicsőséges győzelem!

Nehéz kereszték nélkül nincsenek érdemkereszték!

S annál nagyobb a jutalom, minél több volt a küzdelem!

A kereszteknek azonban csak a gyökerük keserű, de annál édesebb a gyümölcsök.

Nem akarjuk soha elfogadni a keserőségekkel telt poharat, amit angyalunk felénk is nyújt. Azonban akarva, nemakarva, ki kell azt minden embernek ürítenie. S milyen hálások vagyunk, hogy a keserű orvosság meg-

gyógyítja beteg lelkünket. Visszaadja az értékeesebb, igazi élet egészségét.

Még Rousseau is elismeri a szenvedés nemesítő hatását s fölemelő értékét:

— A szenvedés az első dolog, amelyet az embernek már gyermekkorában, sőt születése órájában meg kell tanulni... De annál többet szenvedünk, minél kevesebbet tudunk szenvedni. És több kint okozunk magunknak betegségeink gyógyításával, mint amennyit elviselésükkel szenvednénk...

— Az ember, aki nem ismerné a fájdalmat, nem ismerné az emberiség ellágyulásait... sem a részvétet... sem a gyengeséget; semmin sem indulna meg a szíve; nem volna társaslény; szörnyeteg volna a hozzá hasonlók között...

Akik nem fedik fel az önismeret mélyszántásával lelküket még önmaguk előtt sem, azok a bánat és szomorúság gyászokciján érnek el egyszer ebbe a lelki temetőbe.

A szenvedések hídja köti össze az életet a halállal.

Rögös életútjainkat a fájdalmak súlya hengerli simára.

— A fájdalom egész életünk utitársa: Isten adománya, szeretetének s barátságának jele! — írja Paule Régnier egyik híres regényében.

A szenvedések tömjénfüstbe burkolt oltárlépcsők, amelyek életszentséghez s azon keresztül a szentségek Istenéhez vezetnek.

Imáinkat az égbe leggyorsabban a sóhajok röpítik.

— Az ember héthúros hárfa, — mondja Klug. — A hét húr közül hat a fájdalmat és egy az örömet zengi.

Boldog csak az lehet, aki megtanulja életével a fájdalom és öröm harmonikus dalát kipengetni.

A szenvedés tehát a boldogság előkészítő iskolája.

A szenvedések története azonban a legszomorúbb történet. Ez ott kezdődött a paradicsomban, az első emberpár bukásával, s folytatódik a többi emberek bukásában. Bűn és bűnhődés írta bele a világ nagy történelem könyvébe. Ez a legmegrázóbb, legkönnyesebb világ-történelem!

Egy legenda szerint Isten megmutatta Ádámnak

bűne következményeit. Három végeláthatatlan tenger áradt ki lelakiszei előtt: a vér, a verejték és a könnyek tengere. A könnyek tengere volt a legnagyobb, mert ebbe a másik kettő áradata is belefolyt.

Az emberi élet mindenkit megfürdet e három tenger valamelyikében. Van, akinek mindhármát végig kell fuldokolnia. Ó, nem legenda e tengerek története, hanem szomorú valóság!

A véres-gyilkos háborúk hányszor megfürdették már az emberiséget a vér habzó tengerében!...

A munkába görnyedt verejtékezés hogy sajtolja ki a vérelnküli vértanuságot elszenvetető verejték-tengert!...

S hogy meg-megárad a könnyek viharos tengere a növekvő szenvedések dagálya következtében!...

Klug azt írja erről a tengerről, hogy megszámlálhatatlan patak ömlik bele. Az emberek sírták el azokat bánatukban. Csupa forró könny, amelyeket a keserűség és kétségbeesés facsart ki...

Az eltévedtek könnyei, akiknek oly nehéz az igazi útra való visszatérés...

Az elcsábítottak könnyei, akik többé sohasem tudják visszaszerezni, amit egyszer elvesztettek...

Az elárultak könnyei, akiket senki se segít jogaikhoz...

Az édesanyák könnyei, akiknek fiait a bűn sodra elragadta tőlük...

A kizsákmányoltak és szolgaságban görnyedők könnyei... az árvák és özvegyek könnyei... A csalódottak és hiába reménykedők lemondás-könnyei...

Ezek sírták el a könnyek tengerét a világ bűneiért.

Azonban a könnyek sós tengerében legdrágábbak és legértékesebbek mégis az Udvözítő hiába elsírt könnyei, amelyeket azok miatt sírt el, akiket meg akart menteni, de ők nem akarták...

S azért tengerek vannak itt nemcsak vízcseppekből, hanem könnycseppekből is, amelyek siralomvölgyé tettek az egész földet.

S nem tudjuk, mi teszi termékenyebbé: a felhők esőhullása, vagy az emberi szemek könnypatakzása?

Az első bűn óta a tövisbojtorjánossá változott földön minden embernek sírnia kell!

Sírunk, amikor megszületünk, sírunk, amikor valami baj vagy bánat ér, ha szomorúak vagyunk. Sírunk, amikor temetünk valakit, aki szívünkhöz közel állott... Sírunk, amikor örülünk... Sírunk, amikor búcsúzunk... Sírunk, nyöszörgünk a halálos ágyon... Sír, zokog a nyomorult koldus és sír a hatalmas király...

Sír itt mindenki: gyermek és felnőtt... férfi és nő...

Egyeseknek talán több jut a kacagásból, másoknak meg a sírásból... De le kell róni mindenkinek a bűn könnyes adóját! Mert a bűn szállásolt bennünket erre a megátkozott földre, ahol könnyel kell megfizetni mindenért, mióta a paradicsomból az Isten kiűzte az embert.

Azóta összekeveredik itt a könnyes arc a mosolygóssal, a csilingelő nevetés a felszakadó zokogással... A kínos nyögés elnyomja az öröm hangját... A vidám dalt elhallgattatja a feltörő jajszó...

Mégis végig kell játszani mindnyájunknak a maga szerepét.

Calderon de la Barca-nak van egy remek színjátéka: „A világ nagy színháza”.

E szerint Isten a világot nagy színpadnak teremtette. Minden ember szerepet kapott ott, amelyet ha tetszik, ha nem, meg kell játszania.

Az egyik, aki a koldus szerepét kapta, felhördül. Az Úristen azonban leszól a mennyből és felvilágosítja, hogy az élet csak színjáték s a világ csak színpad. Nem az határoz, hogy minő szerepet játszik valaki, hanem hogy miként játssza azt. A koldus, ha jól szerepel, jutalmat kap, megtapsolják odafönt az égi páholyban is, s az örökélet babérkoszorúját nyeri el; a király pedig örökös száműzetést, ha dicstelenül, rosszul játssza meg szerepét.

— Aki a fájdalokat hálás szívvel viseli, azt a vértanuk koronája ékesíti! — mondja Aranyszájú Szent János.

Halljátok, ti szenvedő Embertestvéreim! A vértanúság koronáját nyerjük el a vértanúság nélküli, szenvedésekkel teli vértanu-élet hősieis végigküzdéséért!

Ha Krisztussal akarunk örökké élni és uralkodni, akkor vállalnunk kell az ő keresztútjának megjárását is.

— A könny az a mennyei tisztítószert, — mondja Szent Ágoston —, amely az isteni kegyelem harmatából készül, s a bűntől fehérre mossa lelkünket, megtisztítja bűneink sebeit.

A szenvedések azonban csak akkor lesznek érdemszerzők számunkra, ha lelkünkben kereszteké válnak át. Ez a nagy átváltozás pedig csak akkor történik meg, ha a szenvedéseket Isten kezéből nágylelkűen elfogadjuk, s természetfölötti jóra irányítjuk.

A keresztek váltók az életünk robogó gyorsvonati sínpárja mellett. A kisiklástól védenek meg bennünket, s az örök haza felé vezető életutazásban mindig helyes vágányra állítják életünk vonatját.

Igy a szenvedések beborult, sötét felhői alatt is világosságra jutunk a villámcsapkodásos viharzónából.

Ez a világosság töltötte be Koháry sötét börtönét is:

— A börtön sötétje nekem világosságot hozott; azt, amellyel most a világ csalfaságain keresztüllátok...

Csak tanuljunk meg minden megpróbáltatásban, amikor már talán imádkozni sem tudunk, egy „Ament” mondani. S ez minden imánál tökéletesebb imádság lesz.

Voltak olyanok — mondja Charles —, akik elővettek egy nagy ív papírost, egy tiszta fehér lapot, és alája aláírás gyanánt ezt az egy szót írták: Amen!

A Gondviselés pedig elkezdte írni az Amen fölé egy emberi élet hosszú, fájdalmas történetét... A csapások, a gyász esetek sorra jöttek, mindegyik a maga komor dátumával... Az Amen már előre elfogadta azokat és így elvette keserű mérgüket.

Ezek a szenvedések purgatóriumában, összetört lelkük Isten-szentély romjain magukra találnak, s megtalálják az Istent is. És amit eddig Isten nélkül akartak felépíteni, azt most felépítik az Ő erejével, az Ő számára, és az önismeret és Isten-ismeret birtokában megtalálják nemcsak földi, hanem örök boldogságukat is!

Igy lesz a szenvedés minden emberi lélek legjobb szépítő szerévé!

Az élet hőse.

Az Isten-Ember annyira szerette az embereket, hogy lehajolt hozzánk egészen a földig. Leszállt közénk, hogy meghaljon értünk, és halálakor kivirágozzék a keresztt, megváltásunk drága gyümölcsét termő szent fája.

Az istengyűlölet hullámai összezsáptak ugyan fölötte, de Ő nem merült el ezekben. A halál nem győzhetett rajta; elhagyta sírját s dicsőségesen föltámadott... Visszatért égi hazájába, s azóta vezérli a lélek csatatérén győzedelmeskedő élethősöket a diadalmas égi bevonulás felé az égi érdemkereszt átvételére.

Az Élet diadalmas Ura Krisztus.

Múló élet, zuhanó remény, összetört álmok közt verdes a szívünk. S mi keringő pillangókként hányszor indulunk hamis lidércfények után... S megfáradt szívvel csak későn jövünk rá, hogy nem röppenhetünk tovább, szárnysegetten hullunk alá a mélybe és betakar mindent egy kis sírgödör...

Halál!

Milyen borzasztó szó ez azoknak, akik nem akarnak bátran a szemébe nézni... A legsötétebb az emberi nyelv szótárában...

Amerre a sápadt Fejedelem jár, megdermesztő fagyos lehelete sírba dönt gyermeket, ifjút, ereje teljében álló férfit és roskadozó öreget egyaránt... Koronás király és rokkant, magát vonzó koldus, egyként engedelmeskedik parancsának... Hívó intésére derékba csuklik az emberi büszkeség, törpévé zsugorodik az ágaskodó gőg.. Indul a haláloszlop a dicső, győzelmes égi bevonulásra vagy az örökös rabszolgaságba...

Minden világnézet annyit ér, amennyire le tudja győzni a halál és elmúlás letörő gondolatát, s amennyire tartalmat és értelmet tud adni az életnek, s halhatatlan örökkévalóságba tudja átvezetni az erre vágyódó lelkeket.

Mert ha nincs feltámadásos hitünk, akkor mit keresünk itt? Csak siralomház lenne számunkra a föld, s születésünk pillanatától kezdve halálraítélt szerencsétlen teremtmények lennénk... A legszerencsétlenebbek, akiket ez a föld valaha is hordozott.

Akik nem ismerik önmagukat s nincsenek tisztában rendeltetésükkal, kétkedő lélekkel hánykódnak a lét titkokat rejtő, bezárt kapui előtt... Pesszimizmus szállja meg szívüket... Kétségbeesnek.

Ezt a sötéten látást fejezi ki a goethei mondás:

— Az élet egy pillanat, az ember egy lehelet...

Akik csak erre a rövid földi életre állították be magukat, azok előbb-utóbb lelkicsődbe kerülnek. Semmi értelmet és tartalmas célt nem találhatnak a „pillanatnyi” és „leheletnyi” életben.

Akik azonban szárnyaló lélekkel és mélységes életbölcsességgel föléje emelkednek a mulandóságnak, azok a bölcs jutalmát már a földi életben is élvezhetik: talán nem mindig boldogok, de sohasem boldogtalanok.

Ezek lesznek az élet hősei! Az élet optimistái! A boldog örökkévalóság reményteljes várományosai!

— Embernek lenni annyi, mint hősnek lenni! — írja Szili Leontin.

Ma senkinek sincs joga szürke, közepszerű életet élni! A tömegember nem lehet életideál! Ma kiválókra, úttörőkre van szükség! Akiknek van bátorságuk önlelkük titokzatos várába betörni, ott erőt gyűjteni, s aztán kilépni a tettek mezejére. Csak azok tudnak világot hódítani, akik legyőzve önmagukat, meghódoltak maguk előtt, s az alázatos önismeret birtokában meghódoltak az Isten előtt.

Minden ember annyit ér, amennyi értéket kiművelt lelke jelent.

Szerezd meg magadnak azokat az ünnepnap-i örömeket, amelyeket a lélek szentélyébe való elvonulások és a magunkratalálások Istentől megvilágosított, ihletett, szent percei adnak.

— Ó, ha tudnák az emberek, hogy az egész ég befér a lelkünkbe! — kiált fel Silesius.

Valóban, egy kis mennyországot hordozunk magunkban, amelyről a legtöbbször tudomásunk sincs. Siratjuk az elvesztett paradicsomot, amikor itt megtalálhatjuk. S ezt nem lángpallósú kerub őrzi, hanem órangyalunk. S nem elzárja az oda való belépést, hanem ajtót tár, hivatgat, hogy az életharcokban megfáradva, az Isten fegy-

vertárából felfegyverkezzünk a további hősi küzdelemre, s életbátorság tüze gyúljon ki a szívünkben!

Ezt a felfegyverkezést Szent Pál írja le bátorító apostoli tüzrel, lelkesítő biztatással:

— Erősödjétek meg az Úrban az ő erejének hatalmából! Oltósegek fel az Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög cselvetései ellen. Mert nem a test és vér ellen kell tusakodnunk, hanem a fejedelemségek és a hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világkormányzói ellen, a gonoszságnak égi magasságokban levő szellemei ellen.

Ennélfogva vegyétek fel az Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon s megállhassatok, mert mindent megtettetek.

Úgy álljatok tehát, hogy derekatokat felövezzétek igazsággal, s rajtatok legyen az igazság vértje. Lábatok sarúja legyen a felkészültség a béke evangéliumának hirdetésére. Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosznak minden tüzes nyilát. Azonkívül vegyétek fel az üdvösség sisakját és a Lélek kardját (vagyis az Isten ígétjét). Mindenkor lélekben esedezetek minden imádságban és könyörgésben, s emellett virrasszatok kitartással és esdekléssel az összes szentekért. (Ef. 6, 10—18.)

E lélekhősökből lesznek az igazi élethősök!

A szenvedések országútján ők is elfáradnak; a göröngyök őket is felvérzik; a fájdalom koszorúja az ő szívüket is körülfonja; a kereszt alatt ők is leroskadnak; de a győzedelmes Krisztus ereje talpra állítja újra őket, s viszik hősieksé kitartással a keresztet, míg olyan kicsivé és könnyűvé nem lesz, hogy a lélek Királya ragyogó jutalmul a szívükre tűzheti.

Nietzsche szerint a boldog élet lehetetlen. A legnagyobb, ahová ember eljuthat: a hősi élet. Pedig a hősi élet maga is boldogít. Örök boldogságot szerez, de ennek a boldogságnak előízét már ezen a földön is érezhetjük.

Egy kedves kis legenda szerint az angyalok a boldogság gyöngysorát elejtették, amikor lehozták az égből. A gyöngyfűzér elszakadt és a sok gyöngyöcske szétgurult. Ma már csak egy-egy szemecskét lehet belőle találni.

Apró örömök gyöngyszemeiből kell most nekünk felfűzni a boldogság gyöngyfüzérét, ha boldogok akarunk lenni.

— Minden ember vagy ura vagy rabszolgája önmagának! — mondja Plato.

Ha ura és nem rabszolgája akarsz lenni önmagadnak, akkor szabadítsd fel lelkedet az önismeretért indított szent harccal! Most már látod, mennyi szövetséges segítőtársad van! Nem vagy egyedül! Az Isten fegyverzetében győznöd kell!

S akkor hamarosan elmondhatod magadról Newton vallomását:

— Nem vagyok olyan, amilyennek lennem kellene. Olyan sem vagyok, amilyen lenni szeretnék. De hálát adok Istennek, hogy legalább olyan nem vagyok, aminő egykor voltam.

Nincs igaza Emersonnak, amikor azt mondja:

— A jövőt azért fedi fátyol, hogy a jelennek éljünk.

Hamis életfelfogás! Mi az Örök Jövőnek élünk és azért harcolunk a jelenben!

* * *

Végigjártuk az önismeretkeresés útját. Próbáltuk fellebbenteni a fátyolt ismeretlen önmagunkról. Ráeszmeltünk, hogy a mi rendeltetésünk nem a jelenbe, a földi életbe való elmerülés, hanem az Isten által számunkra kijelölt út megjárása, az örök Cél felé törés!

Míg a következő kötetekben tovább küzdhetjük magunkat az élet értelmét kereső rögös úton, lankadó, fáradt tekintetünket megerősödés reménysugarát várva szegezzük rá az Örökkévalóságra.

— Örökkévalóság! — mondja biztatón Prohászka — Ez a mi célunk! A világon nagyon sok a szóbeszéd s a rossz példa, mely elfeledteti az Eget s betölti szeméttel a szívét... De ha le nem vesszük szemünket arról az országról, hová Krisztus bevonult: győztünk!

Legyen indulónk ezen a diadalmas életúton a pap-költő dala:

„Soha önfeledten! Soha őrizetlen!

Isten katonája teljes fegyverzetben,

Teljes készségben: hogyha hívnak a harsonák

Örök útra, — készen találják a katonát!”

LEGTOBBET HASZNÁLT FORRÁSMUNKÁK.

- Alexis Carrel*: Az ismeretlen ember.
Szent Ágoston: Az Isten városa.
— Elmékedései.
— Soliloquia.
— Vallomások.
Bangha Béla S. J.: Összegyűjtött munkái.
Blazovich Jákó O. S. B.: A csend mélységeiből.
— A nagy szfinksz.
Bognár Cecil: Mi és mások.
Brandenstein Béla: Az ember a mindenségben.
— Etika.
— Nietzsche.
Csávossy Elemér S. J.: *Lelkigyakorlatok* I—III.
Evetovics Kunó dr.: Katolikus erkölcstan.
F. W. Foerster: Az élet művészete.
— Élet és jellem.
Gausz Tibor S. J.: A jeggyűrűért.
— Ragyogó szemek.
Gerely Jolán: Ki vagyok?
Godefried Henrik: A lélek hazája.
Hajós Szaniszló: A végtelen felé.
Halassy Nagy József: Ember és világ.
Th. Haecker: Mi az ember?
Holló József: Élet, szeretet, halál.
Keresztény remekírók: I—XVI.
Klug—Bilkei: Örök dolgok, örök utak, örök források.
— Vasárnapi könyv.
Korompai József: Az örök élet érettségijén.
Kosztler atya: Kamaszok.
— Kérdőjelek a fiúszívekben.
— Viharzóna.
Lantos-Kiss Antal: Diákok lelkiatyja.
— Gyakorlati tiszta élet.

- Lantos-Kiss Antal*: Igét váró fiúk.
 — Vezérférfiúság.
Madarász István dr.: Életproblémák.
Marczell Mihály dr.: A bontakozó élet I—VIII.
 — A katolikus nevelés szelleme.
Marczell—Koszterszitz: Kemény parancs.
Müller Lajos S. J.: Elmékedései I—VIII.
Nánássy László Dezső dr.: Az emberi lélek.
Nietzsche: Zarathustra.
 — Jón és rosszon túl.
Ó- és Újszövetségi Szentírás.
Promptuariumok.
Pascal: Gondolatok.
Pázmány Péter S. J.: Prédikációi I—III.
Példatárak.
Perlaky Lajos: A ma életművészete.
 — A szív filozófiája.
 — Élettémák.
 — Napfényes életfilozófia.
Plus L. S. J.—Uhl: Papi elmékedések.
 — Szemben az élettel.
Prohászka Ottokár: Összegyűjtött munkái.
Siklóssy László: Szellemi kincsház.
Stadler Frida: Valaki vár engem.
 — Szeretné, ha szeretnének?
Schmidt Béla: Lelket az életbe.
Schütz Antal dr.: Az Ige szolgálatában.
 — Dogmatika I—II.
 — Eszmék és eszmények.
 — Szentek élete I—IV.
Spirágó Ferenc: A Boldogságos Szűz.
 — Felnőttek katekizmusa I—III.
Szivós Donát: A ma diákja.
 — Diáklelkigyakorlatok.
 — Szerelmes vagy?
 — Szülők tanárok négyszemközt.
 — Világáramlatok sodrában.
Tanquerey: A tökéletes élet. Aszketika és misztika.
Tarnóczi János dr.: Vallástól független életút?
Tomka Ágoston S. J.: Mit beszéltem diákjaimmal az életről?

Tóth Tihamér dr.: Összegyűjtött munkái.

Trikál József dr.: A lélek rejtett élete.

— A semmiből a végtelenbe.

— Az új ember.

— Az új nemzedék lelkesége.

— Az új szellemiség.

— Új élet a régi romjain.

Wolkenberg Alajos dr.: Öntudatos élet.

TARTALOMJEGYZÉK.

I. A LEGNAGYOBB VILÁGTALÁNY.

	Oldal
EMBER A VIHARBAN.	
(Életszemlélet.)	
Életértékuhanás	7
„Életre ítélték!”	9
Dísz-szemle ..	11
 ÉLET A SZEMFEDŐ FÁTYOLÁN KERESZTUL.	
(Az önismeret hiánya.)	
Kor- és kórtünet	13
Amit a Koponyáról mesélnek ..	15
Amit a Koponya mesél	20
 ÖROKEMBERI KÉRDÉSEK.	
(Az önismeret fontossága.)	
Élet cél nélkül	24
„Ismerd meg magadat!” ..	28
„Hát érdemes?”	33
 AZ EMBER-SZFINK.	
(Az önismeret kálváriája.)	
Trónjavesztett királyfi	37
Néger-tempó	40
 ELHIBÁZOTT ÉLET.	
(Az önismeret célja.)	
Az életrejtély megfejtése ..	45
„Az arc mögé tekinteni!” ..	49
 ÖROK FORRÁSOK.)	
(Az önismeret forrásai.)	
„Keresek egy embert!” ..	52
Keresem az Istent! ..	45

A KÉT-ARCÚ EMBER.

(Az önismeret akadályai s elhárítása.)

Kígyó-arc ..	57
Isten-arc ..	59

II. ÖNISMERETRE SEGÍTŐ KÜLSŐ ESZKÖZÖK.

SZÍVUNK ÓREI.

(Édesanya. Édesapa. Példa. Barátság. Szerelem. Házastársak.)

Az otthon lelke ..	65
Az otthon oszlopa ..	68
A példa hatalma ..	71
A barátság lánc ..	75
Az ember-szívek mágnes ..	80
Örök útítársak ..	87

RÓZSAOLTÁS A VADÓCBA.

(Iskolai nevelők. Lelkiatya.)

Az iskola melegágya ..	95
A lélek kertésze ..	98
Onleleplezés — Lélekszoborleleplezés ..	101

KÖNYVEK BIRODALMA.

(Jó és rossz könyvek. Lelkiolvasmányok. Szentírás.)

„A lélek tápláléka! ..	108
Léleköntözés ..	112
A Könyvek Könyve ..	117

III. ÖNISMERETRE SEGÍTŐ BELSŐ ESZKÖZÖK.

HÍDÉPÍTÉS.

(Imádság. Elmélkedés. Lelkigyakorlat.)

Istentől emberig ..	123
Emberről Istenig ..	126
A magány szigete ..	130

LÉLEKSEBEK GYÓGYÍTÁSA.

(Lelkiismeretvizsgálat. Gyónás. Jézus Szíve. Oltáriszentség.)

Lélekröntgenezés ..	134
A műtét ..	137
A Csodaorvos Csodaszere ..	142

ORÖK CSILLAGOK.

(Szentek. Örangyal. Szűz Mária. Tisztaság.)

„Az Isten házanépe.”	146
A Csillagkoronás Királynő	149
A Kigyótaposó Asszony	153

DIADALMAS ÉLET.

(Szenvedés. Életbátorság.)

A szenvedések purgatóriuma ..	157
Az élet hőse	165

FORRÁSMUNKÁK ..	169
-----------------	-----

TARTALOMJEGYZÉK ..	172
--------------------	-----

Előkészület alatt áll:

az „ISMERD MEG MAGADAT!” második és harmadik kötete. Onálló, külön mű ugyan mindegyik, de a jelen könyvnek szerves folytatásai az emberi élet értelmének keresésében, és megadják a megnyugtató, végső feleletet az itt felvetett nagy kérdésekre.

A 2. kötet címe:

A TITOKZATOS ÉLET.

Ez a kötet továbbvezet az önismeretkeresés útján. A következő fejezeteket tartalmazza: I. KÉRDEZD MEG MAGADAT! A magára hagyott elme vizsgálódása az emberről. II. AZ ESZ ÚTVESZTŐJÉBEN. A bölcsélet tévelygései az emberi élet rejtelmes világában. III. A MEGGYALÁZOTT ISTEN-KÉPMÁS. A természettudomány eltévelyedései, a Darwinizmus torz emberképe. IV. A KÉPZELET SZÁRNYAIN. A világirodalom legnagyobb költőinek intuiciós képzeletrajza az emberről és életről világhírű remekműveik alapján. V. A GYŐZELMES VILÁGNÉZET. A különböző vallások tanítása az emberről, s a keresztény világnézet diadalmas hite.

A 3. kötet címe:

HONNAN? MIÉRT? HOVÁ?

A keresztény világnézet megnyugtató felelete az örök emberi kérdésekre. Elvisz az isteni kinyilatkoztatás alapján az élet eredetének szent forrásához. Megadja a választ a keserű „miértekre”; a kegyelem fényével bevilágít a bűn és bűnhődés szomorú történetébe, mely a szenvedések problémájának súlyos lavinagörgeteget zúdította ránk. Végül a sötét halál ijesztő és gyötrelmes életvég-kapuján átvezet a halhatatlanság fényhózába, ahol vagy a kinzó pokoli lángország fűti, vagy a dicsőség boldogsága ragyogja be örökkévalóságunkat.

E könyvek kaphatók és megrendelhetők a szerzőnél kedvezményes áron.

Kapható még a Szent István-Társulat és Korda könyvkereskedéseiben.

Ára 12.— Ft.

Szerző címe: Pestújhely, Bajcsy-Zsilinszky-utca 48. szám.

